

Stenografični zapisnik

štirinajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 24. septembra 1913.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar dr. Ivan Šusteršič. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik ekszellenca baron Teodor Schwarz in c. kr. dvorni svetnik Viljem vitez Laschan pl. Moorland. — Vsi člani razen: Knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič in dr. Ferdinand Eger. — Zapisnikarja: Dr. Karol baron Born in dr. Ivan Zajec. — Deželna uradnika: Stavbni svetnik Rajmund Geilhofer in ravnatelj deželnih elektraren ing. Dušan Serbec.

Dnevni red:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
2. Obljuba petih novoizvoljenih deželnih poslancev.
3. Volitev deželnega odbornika iz kurije mest, trgov in trgovske zbornice.
4. Namestna volitev enega člana iz skupine mest, trgov in trgovske zbornice:
 - a) v imunitetni odsek;
 - b) v verifikacijski odsek.
5. Priloga 92. — Poročilo deželnega odbora o dopolnilni volitvi dveh deželnih poslancev iz kurije mest in trgov v volilnem okraju Ljubljana in dveh deželnih poslancev iz kurije veleposestva.
6. Priloga 128. — Poročilo deželnega odbora o volitvi deželnega poslanca iz volilnega razreda mest in trgov v volilnem okraju Tržič, Radovljica, Kamnik.
7. Priloga 88. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga deželni račun za leto 1911.
8. Priloga 89. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga računski sklep melioracijskega zaklada za leto 1911.
9. Priloga 90. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga izkaz dohodkov in stroškov ustanovnih zakladov za leto 1911.

Stenographischer Bericht

der vierzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 24. September 1913.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Ivan Šusteršič. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Exzellenz Theodor Freiherr von Schwarz und k. k. Hofrat Wilhelm Laschan Ritter von Moorland. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič und Dr. Ferdinand Eger. — Schriftführer: Dr. Karl Freiherr von Born und Dr. Ivan Zajec. — Landesbeamte: Baurat Raimund Geilhofer und Direktor der Landes-Elektrizitätswerke Ing. Dušan Serbec.

Tagesordnung:

1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.
2. Angelobung der fünf neugewählten Landtagsabgeordneten.
3. Wahl eines Landesausschußbeisitzers aus der Kurie der Städte, Märkte und der Handelskammer.
4. Ergänzungswahl eines Mitgliedes aus der Kurie der Städte, Märkte und der Handelskammer:
 - a) in den Immunitätsausschuß;
 - b) in den Verifikationsausschuß.
5. Beilage 92. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Ergänzungswahl zweier Landtagsabgeordneten aus der Kurie der Städte und Märkte im Wahlbezirke Laibach und zweier Landtagsabgeordneten aus der Kurie des Großgrundbesitzes.
6. Beilage 128. — Bericht des Landesausschusses über die Wahl eines Landtagsabgeordneten aus der Wählerklasse der Städte und Märkte im Wahlbezirke Neumarkt, Radmannsdorf, Stein.
7. Beilage 88. — Bericht des Landesausschusses, mit welchem die Landesrechnung für das Jahr 1911 vorgelegt wird.
8. Beilage 89. — Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Rechnungsabschluß des Meliorationsfonds für das Jahr 1911 vorgelegt wird.
9. Beilage 90. — Bericht des Landesausschusses, mit welchem die Nachweisung der Einnahmen und Ausgaben der Stiftungsfonds für das Jahr 1911 vorgelegt wird.

10. Priloga 91. — Vladna predloga z načrtom zakona o dopolnilu zemljiških knjig s sprejetjem javne imovine.
11. Priloga 93. — Poročilo deželnega odbora glede zakonskega načrta o varstvu ptic.
12. Priloga 94. — Poročilo deželnega odbora o izprijembi zakona o občinskih posredovalnih uradih.
13. Priloga 95. — Poročilo deželnega odbora o izvršitvi sklepov deželnega zbora.
14. Priloga 96. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga deželni proračun za leto 1913.
15. Priloga 97. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad za občino Čelje leta 1913.
16. Priloga 98. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad za občino Hrenovice leta 1913.
17. Priloga 99. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad za občino Vrhniko leta 1913.
18. Priloga 100. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad za davčno občino (t. j. mesto) Postojno leta 1913.
19. Priloga 101. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad za krajno občino Planino pri Vipavi leta 1913.
20. Priloga 102. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad za krajno občino Vrabče leta 1913.
21. Priloga 103. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad za davčni občini Gorenje Jezero in Lipsenj, krajne občine Stari Trg pri Ložu.
22. Priloga 104. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad za občino Jablanico v letu 1913.
23. Priloga 105. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad v občini Sv. Križ pri Svibnjem v letu 1913.
24. Priloga 106. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad za občino Travo v letu 1913.
25. Priloga 107. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad v davčnih občinah Bušča vas, Planina in Stojanski vrh krajne občine Sv. Križ pri Kostanjevici leta 1913.
26. Priloga 108. — Poročilo deželnega odbora v zadevi asanacije financ javnih bolnišnic v Krškem, Novem mestu in Postojni.
27. Priloga 109. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi deželne podpore za zgradbo »vajenškega doma« v Ljubljani.
28. Priloga 110. — Poročilo deželnega odbora o načrtu zakona glede dopolnitve določil o provokaciji v kranjskih agrarnih zadevah.
29. Priloga 111. — Poročilo deželnega odbora glede dovolitve za pobiranje nad 20% doklad za cestne name.
30. Priloga 112. — Poročilo deželnega odbora o razdružitvi krajevne občine Cerknica in o ustanovitvi samostojne občine Begunje.
10. Beilage 91. — Regierungsvorlage mit dem Entwurfe des Gesetzes über die Ergänzung der Grundbücher durch Aufnahme des öffentlichen Gutes.
11. Beilage 93. — Bericht des Landesausschusses, betreffend den Gesetzentwurf über den Vogelschutz.
12. Beilage 94. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Abänderung des Gesetzes über die Gemeindevermittlungsamter.
13. Beilage 95. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Durchführung der Landtagsbeschlüsse.
14. Beilage 96. — Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Landesvoranschlag für das Jahr 1913 vorgelegt wird.
15. Beilage 97. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Gemeinde Čelje im Jahre 1913.
16. Beilage 98. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Ortsgemeinde Hrenovice im Jahre 1913.
17. Beilage 99. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Gemeinde Oberlaibach im Jahre 1913.
18. Beilage 100. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Steuergemeinde (Stadt) Adelsberg im Jahre 1913.
19. Beilage 101. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Ortsgemeinde Planina bei Wippach im Jahre 1913.
20. Beilage 102. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Ortsgemeinde Vrabče im Jahre 1913.
21. Beilage 103. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in den Steuergemeinden Gorenje Jezero und Lipsenj der Ortsgemeinde Altenmark bei Laas.
22. Beilage 104. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Gemeinde Jablanica im Jahre 1913.
23. Beilage 105. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Gemeinde Hl. Kreuz bei Svibnje im Jahre 1913.
24. Beilage 106. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Gemeinde Obergraff im Jahre 1913.
25. Beilage 107. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in den Steuergemeinden Bušča vas, Planina und Stojanski vrh der Ortsgemeinde Heiligenkreuz bei Landstraß im Jahre 1913.
26. Beilage 108. — Bericht des Landesausschusses über die Assanierung der Finanzen der öffentlichen Krankenhäuser in Gurkfeld, Rudolfswert und Adelsberg.
27. Beilage 109. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung eines Beitrages für den Bau eines Lehrlingsheimes in Laibach.
28. Beilage 110. — Bericht des Landesausschusses über den Gesetzentwurf, betreffend die Ergänzung der Bestimmungen wegen der Provokation in krainischen Agrarangelegenheiten.
29. Beilage 111. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 20% übersteigenden Umlagen zu Straßenzwecken.
30. Beilage 112. — Bericht des Landesausschusses über die Teilung der Ortsgemeinde Zirknitz und Bildung der selbständigen Gemeinde Begunje.

31. Priloga 113. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklade po davčni občini Kal krajevne občine Šmihel pri Postojni.
32. Priloga 115. — Poročilo deželnega odbora o uravnavi deželne ceste Črnomelj—Vinica v črnomaljskem cestnem skladnem okraju, s predložitvijo dotičnega zakonskega načrta.
33. Priloga 116. — Poročilo deželnega odbora z načrtom zakona o pobiranju kanalske pristojbine v deželnem stolnem mestu Ljubljana.
34. Priloga 117. — Poročilo deželnega odbora o proračunu deželnega melioracijskega zaklada za leto 1913.
35. Priloga 118. — Poročilo deželnega odbora o izpremembi zakona o občinskih taksah.
36. Priloga 119. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklade po krajevni občini Dol pri Črnomlju v letu 1913.
37. Priloga 120. — Poročilo deželnega odbora o izpremembi meje med občinama Dolsko in Dol in med občinama Dolsko in Velika vas.
38. Priloga 121. — Poročilo deželnega odbora v zadevi ustanov za gojence umetnostnih in glasbenih zavodov.
39. Priloga 122. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad v krajevni občini Knežak leta 1913.
40. Priloga 123. — Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% občinskih doklad za občino Trnovo leta 1913.
41. Priloga 124. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga deželni račun za leto 1912.
42. Priloga 125. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga računski sklep melioracijskega zaklada za leto 1912.
43. Priloga 126. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga računski sklep ustanovnih zakladov za leto 1912.
44. Priloga 127. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga računski zaključek Kranjske deželne banke v Ljubljani za leto 1912.
31. Beilage 113. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Steuergemeinde Kal der Ortsgemeinde St. Mihael bei Adelsberg.
32. Beilage 115. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Korrektion der im Straßenkonkurrenzbezirke Tschernembl gelegenen Landesstraße Tschernembl—Vinica unter Vorlage des einschlägigen Gesetzentwurfes.
33. Beilage 116. — Bericht des Landesausschusses, womit der Entwurf eines Gesetzes betreffend die Einhebung der Kanalgebühr in der Landeshauptstadt Laibach vorgelegt wird.
34. Beilage 117. Bericht des Landesausschusses über den Voranschlag des Landes-Meliorationsfonds für das Jahr 1913.
35. Beilage 118. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Abänderung des Gesetzes über die Gemeindetaxen.
36. Beilage 119. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigender Umlage in der Ortsgemeinde Dol bei Tschernembl im Jahre 1913.
37. Beilage 120. — Bericht des Landesausschusses in betreff der Änderung der Grenze zwischen den Gemeinden Dolsko und Dob und den Gemeinden Dolsko und Velika vas.
38. Beilage 121. — Bericht des Landesausschusses in betreff Stipendien für Zöglinge an Kunst- und Musikinstituten.
39. Beilage 122. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Ortsgemeinde Grafenbrunn für das Jahr 1913.
40. Beilage 123. — Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Gemeinde Dornegg für das Jahr 1913.
41. Beilage 124. — Bericht des Landesausschusses, mit welchem die Landesrechnung für das Jahr 1912 vorgelegt wird.
42. Beilage 125. — Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Rechnungsabschluß des Meliorationsfonds für das Jahr 1912 vorgelegt wird.
43. Beilage 126. — Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Rechnungsabschluß der Stiftungsfonde für das Jahr 1912 vorgelegt wird.
44. Beilage 127. — Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Rechnungsabschluß der krainischen Landesbank für das Jahr 1912 vorgelegt wird.

Začetek seje ob 11. uri 12 minut dopoldne. — Beginn der Sitzung um 11 Uhr 12 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Das Glockenzeichen gebend.)

Visoka zbornica! Otvarjam sejo in konstatujem sklepčnost.

Zapisnikarjema današnje seje imenujem gospoda poslanca barona Borna in dr. Zajca.

Z Najvišjim patentom z dne 12. septembra 1913 je bil deželni zbor vojvodine Kranjske sklican na današnji dan.

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.

Visoka zbornica! Čast mi je naznaniti visoki zbornici, da zastopata danes visoko vladotukaj gospod c. kr. deželni predsednik ekszellenca baron Schwarz in c. kr. dvorni svetnik Viljem pl. Laschan.

Visoka zbornica! Odkar smo bili zadnjikrat tukaj zbrani, je božja previdnost nam vzela ljubega in dragega tovariša (poslanci vstanejo — die Abgeordneten erheben sich) gospoda dr. Janko Vilfana. Umrli je nenadoma dne 8. decembra 1912 med izvrševanjem svojih stanovskih dolžnosti. Dr. Janko Vilfan je bil izvoljen deželnim poslancem v mestni skupini Radovljica-Tržič-Kamnik dne 28. februarja 1908. Bil je torej čez štiri leta član visoke zbornice in ves ta čas je, akoravno hudo bolehen, vestno izvrševal v visoki zbornici svoje dolžnosti kot poslanec. Njegov ljubezniv značaj mu je v visoki zbornici pridobil veliko prijateljev, osebnega nasprotnika tukaj ni imel nobenega. Spominjali se bomo vedno s simpatijami našega ljubega kolega!

Visoka zbornica se je v znak svojega žalovanja vzdignila raz sedeža in zabeležil se bo ta pojav v zapisniku današnje seje. (Poslanci zavzamejo sedeže. — Die Abgeordneten nehmen ihre Sitze ein.)

Prehajam sedaj k meritumu prve točke dnevnega reda, to je naznanilo deželnozborskega predsedstva.

Došlo je več peticij, katere odkažem pristojnim odsekom.

Došlo je tudi več interpelacij in raznih nujnih in samostalnih predlogov.

Interpelacije so mi došle sledeče:

Vprašanje gospoda deželnega poslanca Pogačnika in tovarišev na deželnega glavarja v zadevi hidroelektrične centrale na Završnici. (Glej dodatek I. — Siehe Anhang I.)

Interpelacija gospodov poslancev Pibra in tovarišev na deželnega glavarja zaradi dozdevne kupčije dežele s Tomažem Pavšlerjem glede vodnih sil. (Glej dodatek II. — Siehe Anhang II.)

Nadalje vprašanje gospoda deželnega poslanca Povšeta in tovarišev na deželnega glavarja zaradi beganja ljudstva z neresničnimi trditvami in razširjanjem

popolnoma neutemeljenih dvomov o veljavnosti deželne garancije za »Ljudsko posojilnico«. (Glej dodatek III. — Siehe Anhang III.)

Nadalje interpelacija gospodov poslancev Supančiča, Gangla in tovarišev na deželnega glavarja v zadevi prevzeta deželnega poročstva za vloge pri »Ljudski posojilnici« — ista zadeva. (Glej dodatek IV. — Siehe Anhang IV.)

Nadalje interpelacija gospodov poslancev dr. Trillerja, dr. Novaka in tovarišev na deželnega glavarja glede persekucij naprednih županov. (Glej dodatek V. — Siehe Anhang V.)

Potem interpelacija gospodov poslancev dr. Novaka, E. Gangla in tovarišev na deželnega glavarja zaradi uvedbe disciplinarne preiskave proti pazniku Alojziju Bučarju. (Glej dodatek VI. — Siehe Anhang VI.)

Interpelacija gospoda poslanca Gangla in tovarišev na deželnega glavarja glede sestave idrijskega cestnega odbora. (Glej dodatek VII. — Siehe Anhang VII.)

Interpelacija gospoda poslanca Gangla in tovarišev na deželnega glavarja v zadevi ceste Mala gora — Otlica. (Glej dodatek VIII. — Siehe Anhang VIII.)

Interpelacija gospoda poslanca Reisnerja in tovarišev na deželnega glavarja v zadevi učiteljskih draginjskih doklad. (Glej dodatek IX. — Siehe Anhang IX.)

Interpelacija gospodov poslancev Reisnerja, dr. Novaka in tovarišev na deželnega glavarja v zadevi deželnega gledališča v Ljubljani. (Glej dodatek X. — Siehe Anhang X.)

Interpelacija gospoda poslanca Jarca in tovarišev na deželnega glavarja v zadevi izpeljave cestne zveze Sovodenj — Idrija. (Glej dodatek XI. — Siehe Anhang XI.)

Končno interpelacija gospoda poslanca dr. Novaka in tovarišev na deželnega glavarja v zadevi naslova deželnega zakonika za vojvodino Kranjsko. (Glej dodatek XII. — Siehe Anhang XII.)

Na vse te interpelacije, naslovljene na deželnega glavarja, bom odgovoril po možnosti, kakor hitro mi bo to mogoče.

Nadalje so vložene na ekscelenco gospoda deželnega predsednika sledeče interpelacije, in sicer:

Interpelacija gospodov poslancev Pibra, Pogačnika in tovarišev v zadevi uradnega poslovanja c. kr. gozdnega in domenskega oskrbnitstva na Bledu. (Glej dodatek XIII. — Siehe Anhang XIII.)

Interpelacija gospoda poslanca Ribnikarja in tovarišev na Njega ekscelenco gospoda barona Schwarza zaradi neskliranja deželnega zbora (smeh na levi — Ge-

lächter links). (Glej dodatek XIV. — Siehe Anhang XIV.)

Interpelacija gospodov poslancev Gangla, Supančiča in tovarišev na ekscelenco gospoda barona Schwarza v zadevi prevzetja deželnega jamstva za kranjske zadruge. (Glej dodatek XV. — Siehe Anhang XV.)

Interpelacija gospodov poslancev Lavrenčiča, dr. Kreka in tovarišev na gospoda deželnega predsednika v zadevi uravnave Kamniške Bistrice. (Glej dodatek XVI. — Siehe Anhang XVI.)

Interpelacija gospodov poslancev dr. Novaka, Cirila Pirca in tovarišev na gospoda deželnega predsednika v zadevi izdajanja uradnega lista »Laibacher Zeitung« v nemškem jeziku. (Glej dodatek XVII. — Siehe Anhang XVII.)

Interpelacija gospodov poslancev Josipa Turka, Reisnerja in tovarišev na Njega ekscelenco gospoda barona Schwarza v zadevi uporabe gasilskega sklada. (Glej dodatek XVIII. — Siehe Anhang XVIII.)

Interpelacija gospoda poslancev Gangla in tovarišev na gospoda deželnega predsednika radi zaplenitve lista »Učiteljski tovariš« z dne 5. septembra t. l. (Glej dodatek XIX. — Siehe Anhang XIX.)

Interpelacija gospoda poslancev Višnikarja in tovarišev do Njega ekscelence gospoda deželnega predsednika radi napisov katasterskih občin v zemljiških knjigah v obeh deželnih jezikih. (Glej dodatek XX. — Siehe Anhang XX.)

Interpelacija gospoda poslancev dr. Pegana in tovarišev na gospoda deželnega predsednika radi dovoljevanja nočnih licenc. (Glej dodatek XXI. — Siehe Anhang XXI.)

Interpelacija gospoda poslancev dr. Pegana in tovarišev na gospoda deželnega predsednika zaradi orožniške asistencije pri nedovoljenih plesih. (Glej dodatek XXII. — Siehe Anhang XXII.)

Interpelacija gospoda poslancev Ribnikarja na ekscelenco gospoda barona Schwarza radi sestavljanja prvotnega imenika porotnikov in vmešavanja deželnega odbora kranjskega v občinske posle prenešenega delokroga. (Klici na levi — Rufe links: »Ima že prav deželni odbor!«) (Glej dodatek XXIII. — Siehe Anhang XXIII.)

In končno interpelacija gospodov poslancev Reisnerja, Gangla in tovarišev na gospoda deželnega predsednika glede Slomškove Zveze. (Glej dodatek XXIV. — Siehe Anhang XXIV.)

Te interpelacije izročam Njega ekscelenci gospodu deželnemu predsedniku. Vloženih je tudi nekaj samostalnih predlogov, in sicer:

Samostalni predlog gospoda poslancev Jakliča in tovarišev v zadevi hudournika Čabranka. (Glej dodatek XXV. — Siehe Anhang XXV.)

Odstopam ta samostalni predlog upravnemu odseku.

Samostalni predlog gospodov poslancev Jarca in tovarišev glede spremembe voznega reda brzovlaka na progi Jesenice — Ljubljana (glej dodatek XXVI. — Siehe Anhang XXVI.) odstopam upravnemu odseku.

Samostalni predlog gospoda poslancev Gangla zaradi zgradbe uradnega poslopja za c. kr. urade v Idriji, ki niso v rudniški upravi (glej dodatek XXVII. — Siehe Anhang XXVII.) odstopam istotako upravnemu odseku.

Samostalni predlog gospoda poslancev Gangla zaradi spremembe zakona o šolskem nadzorstvu (glej dodatek XXVIII. — Siehe Anhang XXVIII.) odstopam šolskemu odseku.

Potem je vloženih nekoliko nujnih predlogov, in sicer:

Nujni predlog gospoda poslancev dr. Gregoriča in tovarišev v zadevi odhajanja in prihajanja vlakov Kamniške železnice na južni kolodvor. (Glej dodatek XXIX. — Siehe Anhang XXIX.)

Potem nujni predlog gospoda poslancev dr. Ivana Tavčarja in tovarišev v zadevi regulacije učiteljskih plač. (Glej dodatek XXX. — Siehe Anhang XXX.)

Potem nujni predlog gospodov poslancev dr. Trillerja, Gangla, Pirca in tovarišev v zadevi deželnih hidroelektričnih naprav. (Glej dodatek XXXI. — Siehe Anhang XXXI.)

Nujni predlog gospodov poslancev dr. Novaka, Pirca, Turka in tovarišev v zadevi ustanovitve delavske zavarovalnice zoper nezgode v Ljubljani. (Glej dodatek XXXII. — Siehe Anhang XXXII.)

Nujni predlog gospodov poslancev Gangla, Ribnikarja in tovarišev v zadevi spremembe volilne pravice za deželni zbor (ironično odobravanje na levi — ironischer Beifall links) na podlagi enake, direktne, tajne in splošne volilne pravice po poročnem sistemu. (Glej dodatek XXXIII. — Siehe Anhang XXXIII.)

Nujni predlog gospoda poslancev Ribnikarja in tovarišev radi slovenskega uradnega jezika pri c. kr. državni policiji v Ljubljani. (Glej dodatek XXXIV. — Siehe Anhang XXXIV.)

Končno nujni predlog gospoda poslancev Ribnikarja in tovarišev glede pomaknitve deželnega stolnega mesta Ljubljane med mesta z aktivitetnimi dokladi I.

razreda aktivitetnih doklad državnih uradnikov. (Glej dodatek XXXV. — Siehe Anhang XXXV.)

V zmislu poslovnika bom dal gospodom predlagateljem priliko, da utemeljijo nujnost svojih predlogov.

Naznanjati imam visoki zbornici, da je gospod deželni poslanec dr. Eger opravičil odsotnost od današnje seje.

S tem je rešena 1. točka dnevnega reda in prehajamo k točki:

2. Obljuba petih nanovo izvoljenih deželnih poslancev.

Wir kommen nun zum zweiten Punkte der Tagesordnung, das ist:

2. Angelobung der fünf neugewählten Landtagsabgeordneten.

Paragraf 9. deželnega reda v tem oziru določa sledeče (bere — liest):

»Kadar deželni poslanci vstopijo v deželni zbor, imajo namesto prisege v roke deželnega poglavarja obljubiti, da bodo cesarju zvesti in pokorni, da se bodo držali zakonov (postav) in da bodo svoje dolžnosti po vesti izpolnjevali.«

Paragraph 9 der Landesordnung bestimmt in dieser Beziehung folgendes (bere — liest):

»Die Landtagsabgeordneten haben bei ihrem Eintritte in den Landtag dem Kaiser Treue und Gehorsam, Beobachtung der Gesetze und gewissenhafte Erfüllung ihrer Pflichten in die Hände des Landeshauptmannes an Eidesstatt zu geloben.«

Ta obljuba se vrši po običaju, ki vlada v tej zbornici, na ta način, da novoizvoljeni poslanec stopi k deželnemu glavarju, mu poda roko in s tem stori predpisano obljubo.

Die Angelobung wird nach der in diesem Landtage herrschenden Übung auf diese Weise geleistet, dass der neugewählte Abgeordnete zum Landeshauptmann tritt, und dadurch, dass er den Handschlag leistet, leistet er die in der Landesordnung vorgeschriebene Angelobung.

Pozval bom novoizvoljene gospode deželne poslance v tisti vrsti, kakor so bili izvoljeni.

Ich werde die neugewählten Herren Landtagsabgeordneten in chronologischer Ordnung, in der sie gewählt wurden, aufrufen und ersuchen, die Angelobung zu leisten.

Gospod poslaenc Josip Reisner!

Poslanec Reisner:

Obljubim!

Deželni glavar:

Gospod poslanec Adolf Ribnikar!

Poslanec Ribnikar:

Obljubim!

Deželni glavar:

Herr Abgeordneter Fürst Hugo Windischgrätz!

Abgeordneter Fürst Windischgrätz:

Ich gelobe!

Deželni glavar:

Herr Abgeordneter Karl Mulley!

Abgeordneter Mulley:

Ich gelobe!

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Vinko Gregorič! (Ploskanje na levi — Händeklatschen links.)

Poslanec dr. Gregorič:

Obljubim!

Deželni glavar:

S tem je rešena točka 2. dnevnega reda in prehajamo k točki:

3. Volitev deželnega odbornika iz kurije mest, trgov in trgovske zbornice.

Ker je deželni odbornik gospod dr. Triller odložil svoj mandat, zaradi tega je potrebna nova volitev deželnega odbornika iz kurije mest, trgov in trgovske zbornice.

Prosim gospode poslance iz mestne kurije, da oddajo glasovnice!

(Zgodi se — Geschieht.)

Gospoda zapisnikarja prosim, da prevzmeta glasovnice in skrutini!

(Zgodi se — Geschieht. Po prestanku — Nach einer Pause.)

Pri volitvi deželnega odbornika iz mestne kurije je bilo oddanih 9 glasovnic; ena je prazna, in osem se jih glasi na gospoda poslanca dr. Trillerja, ki je tedaj izvoljen deželnim odbornikom. Vprašam ga, ali izvolitev sprejme?

Poslanec dr. Triller:

Sprejmem.

Deželni glavar:

S tem je rešena ta točka in prehajamo k nadaljni točki dnevnega reda:

4. Namestna volitev enega člana iz skupine mest, trgov in trgovinske zbornice:

a) v imunitetni odsek;

a) in den Immunitätsausschuss;

Izrazila se je želja, da bi se pri tej priliki izvršile še nekatere druge spremembe v raznih drugih odsekih. Ugodim tej želji in bomo sedaj imeli dopolnilne volitve v razne odseke. Da pa nekoliko v sistematičen red

spravim to, kar se mi je tukaj glede teh dopolnilnih volitev sporočilo, prekinem sejo za 5 minut.

(Seja prestane ob 11. uri 35 minut dopoldne in se nadaljuje ob 11. uri 40 minut dopoldne. — Die Sitzung wird um 11 Uhr 35 Minuten Vormittag unterbrochen und um 11 Uhr 40 Minuten Vormittag wieder aufgenommen.)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Predvsem imamo voliti enega člana iz skupine mest, trgov in trgovske zbornice v imunitetni odsek.

Prosim gospode poslance iz mestne skupine, da oddajo svoje glasovnice!

(Zgodi se — Geschicht. Po prestanku — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo iz mestne kurije 10 glasovnic; ena je prazna in 9 se jih glasi na gospoda dr. Novaka, ki je tedaj izvoljen kot član imunitetnega odseka.

Prihajamo tedaj k točki b), to je k dopolnilni volitvi enega člana iz skupine mest, trgov in trgovinske zbornice

v verifikacijski odsek —
in den Verifikationsausschuß.

Prosim tedaj gospode poslance iz te skupine, da izvolijo oddati svoje glasovnice.

(Zgodi se — Geschicht. Po prestanku — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo 11 glasovnic; ena je prazna in 10 se jih glasi na ime gospoda poslanca dr. Tavčarja, ki je tedaj izvoljen članom verifikacijskega odseka.

Sedaj se bo godila volitev dveh članov v finančni odsek, in sicer na mesto izstopivših gospodov poslancev Bartola in grofa Margherija. Ta dva gospoda poslanca sta bila izvoljena iz cele zbornice in tedaj ima tudi cela zbornica voliti dva člana v ta odsek.

Prosim gospode poslance, da izvolijo oddati glasovnice!

(Zgodi se — Geschicht. Po prestanku — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo 44 glasovnic; 44 glasov je padlo na gospoda poslanca Galleta in 43 glasov na gospoda poslanca dr. Gregoriča, ki sta tedaj izvoljena kot člana finančnega odseka.

Sedaj imamo voliti dva člana v upravni odsek na mesto odstopivšega gospoda poslanca dr. Novaka in odstopivšega gospoda poslanca Galleta. Gospod poslanec dr. Novak je bil izvoljen iz skupine mest, trgov in trgovinske zbornice in tedaj ima predvsem ta skupina voliti enega člana na to mesto.

Prosim gospode poslance, da izvolijo oddati glasovnice.

(Zgodi se — Geschicht. Po prestanku — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo 11 glasov; dve glasovnici sta prazni in 9 se jih glasi na gospoda poslanca Ribnikarja, ki je tedaj izvoljen v upravni odsek.

Sedaj volimo enega člana iz cele zbornice. Prosim gospode poslance, da oddajo glasovnice!

(Zgodi se — Geschicht. Po prestanku — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo 44 glasovnic; ena glasovnica je prazna in 43 se jih glasi na gospoda poslanca Mulleya, ki je tedaj izvoljen članom upravnega odseka.

Sedaj prihajamo k volitvi enega člana v odsek za letno poročilo glede na to, da je gospod poslanec Zupančič, ki je doslej bil član tega odseka, odstopil. Gospod poslanec Zupančič je bil izvoljen iz skupine mest, trgov in trgovinske zbornice in tedaj prosim gospode poslance iz te skupine, da oddajo svoje glasovnice.

(Zgodi se — Geschicht. Po prestanku — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo 11 glasovnic; dve sta prazni, 9 pa se jih glasi na gospoda poslanca Ribnikarja, ki je tedaj izvoljen v odsek za letno poročilo.

Prihajamo k volitvi enega člana za ustavni in občinski odsek iz mestne skupine namesto izstopivšega gospoda poslanca dr. Tavčarja.

Prosim gospode poslance iz te skupine, da oddajo glasovnice!

(Zgodi se — Geschicht. Po prestanku — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo 10 glasovnic; ena je prazna in 9 se jih glasi na gospoda poslanca dr. Novaka, ki je tedaj izvoljen članom ustavnega in občinskega odseka.

Prihajamo sedaj k volitvi enega člana v personalni odsek, in sicer zopet iz mestne skupine namesto odstopivšega gospoda poslanca dr. Novaka.

Prosim tedaj gospode poslance iz skupine mest, trgov in trgovinske zbornice, da oddajo glasovnice!

(Zgodi se — Geschicht. Po prestanku — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo 11 glasovnic; dve sta prazni, 9 se jih glasi na gospoda poslanca Reisnerja, ki je tedaj izvoljen kot član personalnega odseka.

Sedaj imamo vršiti eno volitev v šolski odsek, in sicer iz cele zbornice namesto odstopivšega gospoda poslanca Višnikarja

Prosim gospode poslance, da oddajo glasovnice!

(Zgodi se — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo 38 glasovnic, ki se vse glase na gospoda poslanca Reiserja, ki je tedaj izvoljen v šolski odsek.

Imamo sedaj še voliti enega člana v kmetijski odsek namesto odstopivšega gospoda poslanca Turka, ki je tudi izvoljen iz cele zbornice.

Prosim tedaj gospode poslance, da oddajo glasovnice!

(Zgodi se — Geschieht. — Po prestanku — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo 45 glasovnic; 3 so prazne in 42 se jih glasi na gospoda poslanca Ribnikarja, ki je tedaj izvoljen članom kmetijskega odseka.

S tem je rešena 4. točka dnevnega reda.

Predno preidemo k naslednji točki, imam visoki zbornici naznaniti, da so prišli dopisi ranih sodišč za izročitev nekaterih poslancev za kazensko postopanje, in sicer gospodov poslancev: Lenarčiča, Drobniča, Jarca, dr. Pegana in Zabreta.

Vse te dopise odkažem imunitetnemu odseku.

Prihajamo k nadaljni točki dnevnega reda:

5. Priloga 92. — **Poročilo deželnega odbora o dopolnilni volitvi dveh deželnih poslancev iz kurije mest in trgov v volilnem okraju Ljubljana in dveh deželnih poslancev iz kurije veleposesiva**

to točko odstopam verifikacijskemu odseku.

Točko:

6. Priloga 128. — **Poročilo deželnega odbora o volitvi deželnega poslanca iz volilnega razreda mest in trgov v volilnem okraju Tržič, Radovljica, Kamnik**

odkažem verifikacijskemu odseku.

Točko:

7. Priloga 88. — **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga deželni račun za leto 1911**

odkažem finančnemu odseku.

Točko:

8. Priloga 89. — **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga računski sklep melioracijskega zaklada za leto 1911**

odkažem finančnemu odseku.

Točko:

9. Priloga 90. — **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga izkaz dohodkov in stroškov ustanovnih zakladov za leto 1911**

odkažem finančnemu odseku.

Točko:

10. Priloga 91. — **Vladna predloga z načrtom o dopolnilu zemljiških knjig s sprejetjem javne imovine**

odkažem upravnemu odseku.

Točko:

11. Priloga 93. — **Poročilo deželnega odbora glede zakonskega načrta o varstvu ptic**

odkažem upravnemu odseku.

Točko:

12. Priloga 94. — **Poročilo deželnega odbora o izpremembji zakona o občinskih posredovalnih uradih**

odkažem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

13. Priloga 95. — **Poročilo deželnega odbora o izvršitvi sklepov deželnega zbora**

odkažem finančnemu odseku.

Točko:

14. Priloga 96. — **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga deželni proračun za leto 1913**

odkažem finančnemu odseku.

Točko:

15. Priloga 97. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad za občino Čelje leta 1913**

odkažem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

16. Priloga 98. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad za občino Hrenovice leta 1913**

odkažem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

17. Priloga 99. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad za občino Vrhniko l. 1913**

odkažem ustavnemu občinskemu odseku.

Točko:

18. Priloga 100. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad za davčno občino (t. j. mesto) Postojno leta 1913**

odkažem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

19. Priloga 101. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad za krajno občino Planino pri Vipavi leta 1913**

odkažem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

20. Priloga 102. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad za krajno občino Vrabče leta 1913**

odkažem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

21. Priloga 103. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad za davčni občini Gorenje Jezero in Lipsenj, krajne občine Stari Trg pri Ložu**

odkažem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

22. Priloga 104. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad za občino Jablanico v letu 1913**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

23. Priloga 105. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad v občini Sv. Križ pri Svibnjem v letu 1913**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

24. Priloga 106. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad za občino Travo v letu 1913**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

25. Priloga 107. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100 % doklad v davčnih občinah Bušeca vas, Planina in Stojanski vrh krajne občine Sv. Križ pri Kostanjevici leta 1913**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

26. Priloga 108. — **Poročilo deželnega odbora v zadevi asanacije financ javnih bolnišnic v Krškem, Novem mestu in Postojni**

odkazem finančnemu odseku.

Točko:

27. Priloga 109. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi deželne podpore za zgradbo »vajenškega doma« v Ljubljani**

odkazem finančnemu odseku.

Točko:

28. Priloga 110. — **Poročilo deželnega odbora o načrtu zakona glede dopolnitve določil o provokaciji v kranjskih agrarnih zadevah**

odkazem kmetijskemu odseku.

Točko:

29. Priloga 111. — **Poročilo deželnega odbora glede dovolitve za pobiranje nad 20% doklad za cestne namene**

odkazem ustavnemu odseku.

Točko:

30. Priloga 112. — **Poročilo deželnega odbora o razdružitvi krajevnne občine Cerknica in o ustanovitvi samostojne občine Begunje.**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku

Točko:

31. Priloga 113. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklade po davčni občini Kal, krajevnne občine Šmihel pri Postojni**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

32. Priloga 115. — **Poročilo deželnega odbora o uravnavi deželne ceste Črnomelj-Vinica**

v črnomaljskem cestnem skladnem okraju, s predložitvijo dotičnega zakonskega načrta

odkazem ustavnemu odseku.

Točko:

33. Priloga 116. — **Poročilo deželnega odbora z načrtom zakona o pobiranju kanalske pristojbine v deželnem stolnem mestu Ljubljana**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

34. Priloga 117. — **Poročilo deželnega odbora o proračunu deželnega melioracijskega zaklada za leto 1913**

odkazem finančnemu odseku.

35. Priloga 118. — **Poročilo deželnega odbora o izpremembi zakona o občinskih taksah**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

36. Priloga 119. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklade po krajevni občini Dol pri Črnomlju v letu 1913**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

37. Priloga 120. — **Poročilo deželnega odbora o izpremembi meje med občinama Dolsko in Dol in med občinama Dolsko in Velika vas**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

38. Priloga 121. — **Poročilo deželnega odbora v zadevi ustanov za gojence umetnostnih in glasbenih zavodov**

odkazem finančnemu odseku.

Točko:

39. Priloga 122. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% doklad v krajevni občini Knežak leta 1913**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

40. Priloga 123. — **Poročilo deželnega odbora o dovolitvi za pobiranje nad 100% občinskih doklad za občino Trnovo leta 1913**

odkazem ustavnemu in občinskemu odseku.

Točko:

41. Priloga 124. — **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga deželni račun za leto 1912**

odkazem finančnemu odseku.

Točko:

42. Priloga 125. — **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga računski sklep melioracijskega zaklada za leto 1912**

odkazem finančnemu odseku.

Točko:

43. Priloga 126. — **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga računski sklep ustanovnih zakladov za leto 1912** odkažem finančnemu odseku.

Točko:

44. Priloga 127. — **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga računski zaključek Kranjske deželne banke v Ljubljani za leto 1912** odkažem finančnemu odseku.

S tem je dnevni red današnje seje izčrpan. Sedaj bom dal besedo gospodu poslancu dr. Gregoriču, da utemelji nujnost svojega predloga, ki se glasi tako-le

(bere — liest):

»Nujni predlog

dr. V. Gregoriča in tovarišev.

C. kr. deželna vlada se pozivlje, da takoj pri c. kr. železniškem ministrstvu in pri c. kr. priv. južni železnici vse potrebno ukrene, da že v letošnjem zimskem voznem redu prično vlaki Kamniške železnice odhajati in prihajati na južni kolodvor, ker je c. kr. vlada v seji c. kr. državnega železniškega sveta dne 25. junija t. l. izjavila, da je odobrila načrte c. kr. priv. južne železnice glede razširjatve tira in da se bo z delom takoj pričelo.

Gospod poslanec dr. Gregorič želi utemeljevati nujnost svojega predloga. On ima besedo.

Poslanec dr. Gregorič:

Visoka zbornica! Nujnosti tega predloga mi ne bo težko utemeljevati, kajti gotovo se je že vsak član te visoke zbornice vozil po kamniški železnici in bil primoran, po temi in slabem vremenu tavati iz Šiške v Ljubljano ali narobe, in takrat je gotovo spoznal nujnost, da se ta gorostasni nedostatek kamniške železnice odpravi in mu naredi konec, posebno zaradi tega, ker nobena druga železnica ni deležna te »dobrote«, da bi ne prihajali vlaki z državnega tudi na južni kolodvor. Neverjetno je, da v sedanjem času, ko se toliko govori o tujskem prometu, železniška uprava nima nobenega ozira na naše kraje, ki so takorekoč predestinirani za izlete, za promet tujcev, in nima ozira tudi ne do domačega prebivalstva, ki pogostoma prihaja v Ljubljano, da tam opravi razne svoje posle. V Ljubljano prihaja in iz Ljubljane odhaja po kamniški železnici na dan po pet vlakov, kar je gotovo dokaz, da promet te železnice ni majhen. (Klic na levi — Ruf links: »Vedno so vlaki polni!«)

To se godi že leta in leta, a visoka vlada je ostala nasproti temu nedostatku vedno popolnoma brezbržna in kljub temu, da se je v

raznih nastopih, tudi v državnem železniškem svetu, po zastopnikih našega kraja neprestano naglašala živa potreba, da dobijo kamniški vlaki neposredno zvezo z južnim kolodvorom, se vlada na to opravičeno zahtevo prebivalstva ni prav nič ozirala. Šele ko sem naprosil poslanca gospoda Povšeta, da je v seji državnega železniškega sveta dne 25. junija zopet postavil nujni predlog, da se naj tako vpeljejo ti vlaki, namreč da naj prihajajo kamniški vlaki tudi na južni kolodvor in od tam odhajajo, je navzoči eksclenca železniški minister izjavil, da je tri dni prej južna železnica predložila dotični načrt ter da bo on z vso silo deloval na to, da se dotična dela takoj prično in da se želji prebivalstva ustreže. Kolikor pa sem poizvedel, je južna železnica poslala že dne 14. novembra 1911, pod št. 18.787 E., na železniško ministrstvo popolnoma izdelan načrt, v katerem se je tudi ozir jemalo na razširjatev tirov za prihajanje kamniških vlakov in železniško ministrstvo prosilo, da odloči glede porazdelitve zadevnih stroškov. Na to vlogo z dne 14. novembra 1911 ni imela južna železnica do 15. maja 1913 nobenega odgovora od železniškega ministrstva in torej tudi ni mogla pričeti z delom. Jako čudno se mi zdi, da se je železniški minister izjavil, da je ministrstvo šele tri dni pred sejo državnega železniškega sveta dobilo načrte.

Gospoda moja! Nujnost predloga je dobro utemeljena, kajti ni umestno in ni umevno, zakaj se to važno vprašanje, ki je pereče za okraj in deželo, od strani železniškega ministrstva tako zanemarja. Vzrokov za tako zavlačevanje ni nič danih niti iz tehničnih niti iz finančnih ozirov. Kajti če je južna železnica že leta 1911. predložila popolnoma izdelan načrt, tedaj bi bila pač le jako kratka pot, da se preloži par tirov. Torej iz tehniških ozirov ni nobenih ovir. Iz finančnih vzrokov pa tudi ni nobenega zadržka, ker je znano, da je Kamniška železnica visoko aktivna in takorekoč edina v monarhiji, ki izkazuje velike dobičke, tako da bi finančno vprašanje ne smelo in ne moglo priti v poštev. (Odobrovanje — Zustimmung.)

Gospoda moja! Moj nujni predlog se glasi, da naj že sedaj, po letošnjem zimskem voznem redu, prično vlaki kamniške železnice prihajati in odhajati z južnega kolodvora. Kajti če se to ne zgodi sedaj in se mizerija, ki je sramota za Ljubljano, za železnico in za vso upravo, pred zimo ne odpravi, bomo morali zopet čakati do prihodnje spomladi, in če se bo stvar zopet tako zavlačevala kakor doslej, zopet ne bo mogoče v doglednem času priti do teh vlakov.

Zaraditega prosim visoko zbornico, da blagovoli temu predlogu priznati nujnost, in prepričan sem, če se bo energično postopalo,

da se bodo ti tiri kmalu preložili in s tem odpravila sramota. Prosim torej visoko zbornico, da prizna mojemu predlogu nujnost in ga tudi sprejme. (Odobrovanje in ploskanje v celi zbornici — Beifall und Händeklatschen im ganzen Hause.)

Deželni glavar:

Sedaj bomo glasovali o nujnosti.

Prosim tisto gospodo, ki pritrjuje nujnosti predloga gospoda poslanca dr. Gregoriča, da izvoli vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Nujnost je soglasno sprejeta, predlog odkažem upravnemu odseku.

Sedaj prekinem sejo, ki se nadaljuje ob 4. uri popoldne.

(Seja prestane ob 12. uri 30 minut popoldne in se nadaljuje ob 4. uri 25 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 12 Uhr 30 Minuten Nachmittag unterbrochen und um 4 Uhr 25 Minuten Nachmittag wieder aufgenommen.)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Seja je zopet otvorjena.

Došel mi je samostojni predlog gospodov poslancev dr. Pegana, dr. Gregoriča in tovarišev zaradi podreditve osebnih zadev pri c. kr. policijskem ravnateljstvu v Ljubljani c. kr. deželni vladi v Ljubljani.

Ta predlog odstopam upravnemu odseku.

Vloženih je bilo dopoldne nekaj interpelacij do mene. Nekatero teh interpelacij so takega značaja, da smatram kot umestno, da nanje takoj odgovorim.

Vprašanje gospoda deželnega poslanca Povšeta na deželnega glavarja se glasi

(bere — liest):

»Ker se širijo govorice tudi po časopisju, da je garancija dežele za Ljudsko posojilnico izrečena od deželnega odbora neveljavna in v tem begajo ljudstvo, katero ima svoje prihranke vložene v Ljudski posojilnici ter posojilnici s takim širjenjem dvomov v veljavnost deželne garancije, pa tudi ljudstvu delajo krivico in škodo, vprašam gospoda deželnega glavarja. Kaj misli gospod deželni glavar ukreniti, da se tem sumničnem in govoricam pride v okom.«

V isti zadevi vložena interpelacija gospodov deželnih poslancev Filipa Supančiča, E. Gangla in tovarišev na mene se glasi

(bere — liest):

»Glasom zapisnika 2. seje deželnega zbora kranjskega z dne 18. februarja 1911 je deželni zbor vsled nujnega predloga poslancev dr. Šusteršiča in tovarišev sklenil pod VI.:

»Deželni odbor se pooblašča, po potrebi priskočiti zadružni organizaciji s tem, da prevzame deželno jamstvo do vsote dveh milijonov kron, ako se prepriča, da iz tega jamstva ne preti deželi nikakršna škoda.«

V 13. seji z dne 24. julija 1912 pa je deželni zbor ta sklep izpremenil sledeče:

»Točka VI. sklepov deželnega zbora z dne 18. februarja 1911 o pospeševanju zadružništva se izpremeni tako, da pooblastilo deželnega odbora, priskočiti kranjskim zadrugam s prevzetjem deželnega jamstva, ni omejeno glede vsote, ako se prepriča deželni odbor, da iz prevzetega jamstva ne preti deželi nobena škoda.«

Oba ta dva sklepa nista bila nikdar predložena v Najvišjo sankcijo oziroma odobritev in je vsled tega tudi dosledno nista mogla biti deležna.

Glasom § 20. deželnega reda za vojvodino Kranjsko z dne 26. januarja 1861, št. 20 dež. zak., ozir. z dne 26. avgusta 1908, št. 14 dež. zak. podvržen je vsak deželnozborski sklep, ki obsega odtujitev, stalno obremenitev ali pa zastavo deželne glavinske imovine Najvišji odobritvi.

Da pomenja prevzete deželnega jamstva do svote dveh milijonov kron (sklep z dne 18. februarja 1911) oziroma celo brez omejitve na kako svoto (sklep z dne 24. julija 1912) stalno obremenitev, oziroma zastavo deželne imovine, o tem po mnenju podpisancev ne more biti dvoma.

V št. 276., oziroma 282. ex 1912 v Ljubljani izhajajočega dnevnika »Slovenec« priobčena sta sklepa deželnega odbora vojvodine Kranjske z dne 29. novembra, oziroma z dne 6. decembra 1912.

S prvonavedenim sklepom je deželni odbor kranjski sklenil, da se posluži pooblastila, katerega mu je dal deželni zbor v svojih sejah z dne 17. februarja 1912 in z dne 24. julija 1912 in prevzame deželno garancijo za hranilne vloge pri kranjskih posojilnicah, ki izpolnijo gotove, od deželnega odbora določene pogoje.

Z drugoimenovanim sklepom pa je deželni odbor sklenil, da prevzame vojvodina Kranjska jamstvo za vse hranilne vloge in vloge v tekočem računu, dosedanje in nove, pri Ljudski posojilnici, r. z. z n. z. v Ljubljani.

Ljudska posojilnica ima glasom zadnjega letnega izkaza nad 22 milijonov vlog.

Je li deželni odbor prevzel v okvir zgoraj citiranih sklepov deželno garancijo tudi še za vloge kake druge posojilnice, podpisancem ni znano.

Vprašamo gospoda deželnega glavarja:

1. Zakaj ni predložil deželnozborskih sklepov z dne 18. februarja, oziroma z dne 24. julija 1911 v Najvišjo sankcijo, do izposlovanja te sankcije pa sistiral izvršitev zgoraj navedenih deželnozborskih sklepov z dne 29. novembra oziroma 6. decembra 1911?

2. Je li pripravljen eno ali drugo storiti sedaj naknadno?

3. Na kak način se je deželni odbor prepričal, da deželi vsled prevzetja garancije za vloge Ljudske posojilnice v Ljubljani ne preti nikakršna nevarnost, kakor to zahtevata deželnozborska sklepa z dne 18. februarja in 24. julija 1911?

4. Je li pripravljen dovoliti in provzročiti, da se to prepričanje išče potom revizije Ljudske posojilnice po mešani komisiji deželnega zbora, v kateri morajo biti zastopane vse tri deželnozborske stranke?

(Klici na levi — Rufe links: »Zmešani!« — Veselost — Heiterkeit.)

Odgovoril bom v prvi vrsti na interpelacijo gospoda poslanca Povšeta in tovarišev, in sicer takole:

Deželni zbor je v svojih sklepih z dne 18. februarja 1911 in z dne 24. julija 1912 dal deželnemu odboru splošno pooblastilo, da sme priskočiti kranjskim zadrugam s prevzetjem deželnega jamstva brez vsake meje glede svote, ako se prepriča deželni odbor, da iz prevzetega jamstva ne preti deželi nobena škoda.

To pooblastilo je postalo aktualno, ko se je lansko jesen vsled preteče svetovne vojske polastilo hranilnih vložnikov vobče vznemirjenje radi varnosti hranilnih vlog, bodisi pri zadrugah, bodisi pri kateremkoli drugem denarnem zavodu. To vznemirjenje je provzročilo skoraj v vseh centrih denarnega trga v Avstriji kakor v inozemstvu naskok vložnikov na denarne zavode. Iz tega splošnega naskoka je pretila ne samo škoda denarnim zavodom, temveč zlasti tudi trajna škoda našemu narodnemu gospodarstvu (Klici na levi — Rufe links: »Tako je!«) vobče in še posebej vložnikom samim, ki so vzdignjeni denar pogostoma nosili domov in ga skrivali in tako izgubljali nemale svote na obrestih ter varno shrambo v zavodu zamenjali z veliko manj varno v domačem kotičku.

Deželni odbor kot zvest čuvar narodno-gospodarskih interesov, je posvečal vso pozornost tem obžalovanja vrednim pojavom in je — zlasti potom v velikem številu iztisov izdane okrožnice — storil vse, da ljudstvo pomiri in po možnosti zabrani škodo, ki je pretila deželi. Vsi zavodi brez izjeme so bili deželnemu odboru za ta korak hvaležni. (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links.)

Deželni odbor je pa v danih razmerah tudi resno uvaževal, poslužiti se že omenjenega pooblastila glede deželne garancije.

V seji dne 29. novembra 1912 — tedaj ob času, ko je svetovna kriza bila na višku — je deželni odbor ugotovil pogoje, pod katerimi prevzame pri zadrugah deželno garancijo v zmislu že omenjenih deželnozborskih sklepov pri posojilnih zadrugah, in sicer so se ugotovili dvojni pogoji: posebni pogoji za »Ljudsko posojilnico v Ljubljani« in drugi splošni pogoji za ostale manjše posojilnice. Razlika v pogojih se utemeljuje sama po sebi po okolnosti, da se gre v enem slučaju za velik denarni zavod v centrali, ki ima okroglo 20 milijonov kron hranilnih vlog in na tisoče malih vložnikov po celi deželi in tudi izven dežele, v ostalih slučajih pa za bistveno manjše, večinoma zelo majhne zavode z omejenim delokrogom.

Glavni pogoji garancije pa so bili: bistvena omejitev razpolaganja s čistim dobičkom, prispevanje v nanovo ustanovljeni deželni združni garancijski zaklad po določenem ključu, stroga kontrola vsega poslovanja po deželnem odboru in bistvena omejitev načelstva glede dovoljevanja posojil, obrestne mere itd.

Poudarjam tu posebej, da »Ljudska posojilnica« ni prosila za deželno garancijo, temveč da je deželni odbor iz lastnega nagiba ugotovil pogoje, pod katerimi je bil pripravljen prevzeti deželno jamstvo.

Deželni odbor je to tem laglje storil, ko mu je bila znana trdna, solidna podlaga in ugledno poslovanje »Ljudske posojilnice«. To potrjujejo revizijska poročila »Združne Zveze«.

Tudi izrecno poudarjam — kar je po povedanem samoobsebi umevno — da ni bil v deželnem odboru izražen od nobene strani niti najmanjši dvom nad zanesljivostjo in solidnostjo omenjenega denarnega zavoda. (Klici na levi — Rufe links: »Čujte, čujte!« — Poslanec — Abgeordneter Jaklič: »Kaj pa potem hočejo!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Zahtevalo se je jamstvo za vse posojilništvo«)

»Ljudska posojilnica« je sprejela deželno jamstvo in izpolnila stavljene pogoje, kar je storila tem lažje, ker njeno podjetje ni zasnovano na dobičkarijo, kajti le prav neznamen del čistega dobička — par sto kron na leto — se razdeli po njenih pravilih in glasom bilanc na glavne deleže.

Tudi ni imela »Ljudska posojilnica« očitno nobenega povoda odtegovati se kontroli deželnega odbora.

S tem je deželna garancija za vse vloge pri »Ljudski posojil-

nici« — bodisi za vloge na hranilne knjižice, bodisi za one v tekočem računu, postala pravoveljavnoveljavna in pravno močna. (Klici na levi — Rufe links: »Tako je!«) »Ljudska posojilnica« stoji od tistega dne dalje pod redno kontrolo deželnega odbora, ki jo izvršuje natančno po svojem posebnem komisariju, deželnem tajniku dr. Pogačniku; že ta kontrola samaposebi daje popolno jamstvo, če bi se sploh smatralo še kot potrebno, za največjo korektnost in solidnost poslovanja tega zavoda. Da bi pa garancijski sklep deželnega zbora ali deželnega odbora bil odvisen od Najvišje sankcije, zamore soditi le, kdor ne pozna deželnega reda ali ga poznati noče. (Klici na levi — Rufe links: »Tako je!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »To je ravno vprašanje!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Zajec: »To boste Vi odločili!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Ja, Vi tudi ne!«) — Prosim (pozvoni — das Glockenzeichen gebend) — sedaj govori deželni glavar — prosim, ne ga motiti!

Tozadevni sklepi, tako deželnega zbora kakor deželnega odbora, spadajo popolnoma, brez vsake prikratbe v lastni delokrog deželnega zastopstva, kjer postopa isto docela neodvisno od vsakega drugega faktorja v državi. (Klici na levi — Rufe links: »Tako je!« — »Čujte, čujte!«)

Vsakemu, ki se le količkaj spozna v deželnih postavah, je jasno, da § 20. deželnega reda nima s to stvarjo prav nič opraviti.

O tem je bil tudi edin ves deželni zbor in ves deželni odbor brez razlike strank.

Ne v deželnem zboru in ne v deželnem odboru se ni pojavil od nobene strani niti najmanjši pomislek v tem zmislu, ko je ta predmet stal v razpravi.

Ravno nasprotno: v deželnem odboru se je le stavil predlog, da naj se deželna garancija raztegne tudi na zadruge, ki niso včlanjene v ljubljanski Zadrugi Zvezi (Klici na levi — Rufe links: »Čujte, čujte!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »To bi bilo pravično«, predlog tedaj, ki je meril na nepregledno dalekosežnejo garancijo, kot je ona, katero je deželni odbor prevzel.

Če se tedaj poizkuša širiti dvom nad veljavnostjo deželne garancije za vloge pri »Ljudski posojilnici«, zamore to izvirati le iz obžalovanja vredne (Poslanec — Abgeordneter Jaklič: »Zlobnosti!«) nevednosti ali pa — kar je še večjega obžalovanja vredno — iz premissljene (Klici na levi — Rufe links: »Lumparije!«) zlobe v namenu, oškodovati zavod in vložnike. (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links. — Posla-

nec — Abgeordneter Dr. Zajec: »Lumparija!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Kje je lumparija?«) Prosim (pozvoni — das Glockenzeichen gebend), mir! (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »No, pa nikar ne dopustite psovka!«) — Gospod poslanec dr. Tavčar, Vi nimate besede! (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Dr. Zajec tudi ne!«) — Prosim, Vi nimate besede!

Deželna garancija za vse vloge pri ljubljanski »Ljudski posojilnici« je pravomočna in enkrat za vselej pravoveljavna in vložnik ni s svojo vlogo **nikjer bolj varen kakor pri tem zavodu.** (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links.)

Mislím, da sem s tem odgovorom zadostno označil sumničenja, ki jih omenjajo gospodje interplanti.

S tem sem pa tudi odgovoril na v isti zadevi vloženo interpelacijo gospodov poslancev Filip Supančič, E. Gangl in tovarišev. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Poslanec dr. Triller:

Prosim, gospod deželni glavar! Predlagam, da se o tem odgovoru otvori debata.

Deželni glavar:

Prosim, k besedi se je bil že prej oglašil eksccelencia gospod deželni predsednik, ki ima torej sedaj besedo.

C. kr. deželni predsednik eksccelencia baron Schwarz:

Visoka zbornica! Dodatno k besedam cenjenega gospoda deželnega glavarja in kot odgovor na interpelacijo, ki so jo v predmetu stavili name gospodje poslanci Gangl, Supančič in tovariši, izjavljam, da jamstvo dežele Kranjske za kranjsko zadružništvo ne spada pod določilo drugega odstavka § 20. deželnega reda (Klici na levi — Rufe links: »Čujte, čujte!«) in da torej ni od zakona zahtevano Najvišje potrdilo za dotične sklepe deželnega zbora oziroma deželnega odbora. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi in klici — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links und Rufe: »Čujte!« »Dobro!« »Sedaj pa imate!«)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Prosim za mir! — Torej gospod poslanec dr. Triller je predlagal, da se otvori debata o mojem odgovoru na interpelacijo gospoda poslanca Povšeta in tovarišev v zadevi deželne garancije za zadružništvo in pa na interpela-

cijo, stavljeno od gospodov poslancev Supančiča, Gangla in tovarišev v zadevi prevzetja deželnega jamstva pri »Ljudski posojilnici« —

Poslanec dr. Triller:

Prosim, gospod deželni glavar! Raztezam svoj predlog tudi na odgovor gospoda deželnega predsednika.

Deželni glavar:

— in razteza ta svoj predlog tudi na odgovor gospoda deželnega predsednika.

Prosim torej gospodo, ki se strinja s tem predlogom, da izvoli vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je odklonjen. (Nemir in medklci v središču — Unruhe und Zwischenrufe im Zentrum. — Poslanec — Abgeordneter Ribnikar: »Bojite se!«)

Deželni glavar:

Ali ste Vi to rekli, gospod poslanec Ribnikar?

Poslanec Ribnikar:

Kajpada! Bojite se

Deželni glavar:

Gospod poslanec, jaz Vas pokličem k redu! Za sedaj samo to, če pa še enkrat kaj takega ponovite, boste zapustili dvorano. Vi ste tukaj v dostojni družbi, ne pa v družbi, v kateri se morda gibljejo nekateri drugi ljudje. (Ponovljen nemir in medklci v središču — Erneute Unruhe und Zwischenrufe im Zentrum. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Mi ne prenašamo nobenih osebnih žalitev! Takih žalitev ne akceptiramo!«) Gospod poslanec dr. Tavčar, jaz Vas pokličem k redu! Jaz imam varovati tukaj ugled zbornice in varoval ga bom tudi napram gospodu poslancu dr. Tavčarju. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Ja, ja, je že dobro, le varujte ga!«) Vi nimate besede, jaz Vas še enkrat pokličem k redu! Gospod poslanec dr. Tavčar, ne silite me, da rabim skrajna sredstva! (Razburjeni medklci poslanca dr. Novaka — Erregte Zwischenrufe des Abgeordneten Dr. Novak.) Gospod poslanec dr. Novak, pokličem tudi Vas k redu! Vi nimate besede in jaz prosim za mir!

In sedaj bom odgovoril na neko drugo interpelacijo, in sicer na interpelacijo gospodov poslancev Pogačnika in tovarišev na mene.

Ta interpelacija se glasi:

»V zadnjem času se širijo vesti, da so se dela na Završnici ustavila. Glede na važnost te zgradbe, posebno za Gorehjsko, vprašajo podpisani:

1. ali je kaj resnice na teh vesteh?

2. v katerem stanju se nahajajo sedaj ta dela?»

Na prvo vprašanje odgovorim, da prav nič. (Veselost in klici na levi — Heiterkeit und Rufe links: »Tako je!«)

Na drugo vprašanje odgovorim (bere — liest):

Rov in vodno pomirišče (Wasserschloß) sta dogotovljena; pri zapiralnici (Schieberkammer) manjka le še sprednja stena. Jarek za cevovod je izkopan, pot ob cevovodu je v delu. Pri križišču cevovoda z državno železnico je dotični mostič dokončan, od mostiča pri križišču cevovoda z državno cesto je narejena polovica. V delu je nadalje vpenjača k centrali ob Savi; prostor za centralo je že planiran, izkoplje se tu jarek za odtok vode.

Tlačni cevovod, turbini, generatorja in stikalna naprava se bodo na podlagi že došliih ponudb oddali prihodnji mesec. Za daljnovode in krajevna omrežja so že pripravljeni drogi. S postavljanjem drogov se bo pričelo še to jesen.

V isti zadevi, ki je s to v zvezi, je stavljeno vprašanje gospoda poslanca Pibra in tovarišev do mene, ki se glasi (bere — liest):

»Podpisani vprašajo, koliko je resnice na trditvah, koje trosi izvestno časopisje o kupčiji vodnih sil, ki naj bi jih bil sklenil bivši deželni glavar gospod pl. Šuklje z gospodom Tomažem Pavšlarjem.«

Odgovor na to vprašanje prepuščam gospodu referentu deželnega odbora dr. Lampetu, kateremu v ta namen dajem besedo.

Poročevalec deželnega odbora dr. Lampe:

Visoka zbornica! Interpelacija gospoda poslanca Pibra in tovarišev me sili, da nekoliko obširneje pojasnim vso zadevo, zlasti ker se kolportirajo o njej raznovrstne popolnoma napačne vesti. Zaraditega oprostite, gospodje, če bo moj odgovor na interpelacijo nekoliko obsežnejši, nego bi bilo to v drugih razmerah potrebno.

Tomaž Pavšlar skuša dokazati, da je deželni odbor sklenil z njim kupno pogodbo za njegove projekte, in toži na izplačilo kupnine. Vsi njegovi dokazi pa so ničevi in se kupna pogodba z njim nikdar ni sklenila. (Klici na levi — Rufe links: »Čujte, čujte!«)

Dokaz temu so vsi uradni odgovori deželnega odbora na neprestane Pavšlarjeve zahteve, da naj se kupijo njegovi projekti. Gospodje, jaz sem vse akte seboj prinesel na vpogled. (Klici na levi — Rufe links: »Dobro, dobro!«) V teh dopisih je jasno povedano, da med deželnim odborom in Pavšlarjem ni prišlo do pogodbe niti glede objekta, ki bi se kupil, niti glede kupnine. Vedno je na Pavšlarjevo ponudbo deželni odbor odgovoril, da so njegovi pogoji nesprejemljivi.

Ker Pavšlar ne more z uradnimi dopisi deželnega odbora dokazati svoje trditve, zato poizkuša iz privatnih razgovorov z raznimi osebami in iz razprav deželnega zbora vzbuditi domnevanje, da so resnične njegove trditve. Pa ta njegova dokazila so deloma popolnoma izmišljena, deloma pa ničesar ne dokazujejo.

Glavni dokaz za svojo trditev hoče najti Tomo Pavšlar v nekem razgovoru, ki ga je imel z bivšim deželnim glavarjem p. l. Šukljetom dne 11. junija 1909. Pripomnjeno bodi, da je bil Pavšlar tisti, ki je neprestano prosil (Klici na levi — Rufe links: Čujte!), da bi dežela kupila njegove projekte, ni se pa deželni odbor potegoval zanje.

Da se vsa zadeva prav razume, hočem visoki zbornici podati celo njeno zgodovino na podlagi aktov in z avtentičnimi dokazili.

Takoj potem, ko sem v deželnem odboru prevzel referat o melioracijah — to je bilo pričetkom leta 1908. — pri katerih igrajo glavno vlogo naše vode, sem izprevidel, da se morajo znanstveno proučiti vodne razmere cele dežele. Eden mojih prvih predlogov je bil, da se naroči deželnemu stavbnemu uradu, da izdela kataster vseh naših vodâ. Gojil sem že tedaj idejo, da bi se najvažnejše vodne sile izkoristile kot deželne naprave. Pri teh študijah sem seveda moral takoj opaziti, da je izvršitev večjih projektov nemogoča, ako se ne odkupijo, oziroma ne odstranijo na raznih mestih manjše, že obstoječe vodne naprave. Izpočetka sem se bavil le teoretično s tem vprašanjem, a kmalu sem razvidel, da to teoretično razmišljanje nima nobenega pomena, ako si dežela ne pridobi trdne posesti na najvažnejših krajih in si ne zagotovi tudi potrebnih vodnih sil. Zlasti sem opazil, da segajo razni špekulanti in tudi različne tuje družbe po naših vodnih silah. Med tem, ko je deželni odbor študiral vodne sile, so si nekateri že hoteli pridobiti razne mline in žage, da bi jih potem deželnemu odboru drago prodali ali na kak drug način kaj pridobili od deželnega odbora.

Konkretni povod tej novi taktiki nam je dal nakup Dolinarjevega jezua v Smledniku po tvrdki Leykam-Josefsthal v Medvodah. Bati se je bilo, da bi ta tvrdka kupila še druge mline, s čimer bi si pridobila vso moč ob Savi.

Med Kranjem in Medvodami je ob Savi več mlinov, oziroma vodnih naprav, pri katerih je skoraj v vseh slučajih jez tako napravljen, da teče Sava proti obema bregovoma in žene vodna kolesa, ki molé iz podzidkov obojestranskih mlinov.

Ta del Save je danes razdeljen v tri dele, in sicer obsega zgornji del takoimenovani Pavšlarjev projekt Jama, katerega pravna stran meni še danes ni povsem jasna (Klic na

levi — Ruf links: »Tudi nam ne!«), kajti nikdar se nisem mogel uveriti, da bi bile vse Pavšlarjeve trditve o njegovih pravicah ob Savi tudi resnične. Zlasti Pavšlarjevo razmerje do Vinka Majdiča mi ni postalo nikdar jasno.

Sredino tega dela savskega toka obsega takoimenovani Zbiljski projekt, ki je povsem last dežele. Tukaj so oni znani mlini, o katerih se je bilo bati, da jih prej ali slej pridobi tvrdka Leykam-Josefsthal, ker je bilo jasno, da Pavšlar svojih dozdevnih pravic do teh mlinov ne bo mogel ohraniti. Pavšlar ima koncesijo samo za preje imenovani gorenji projekt Jama ali Breg, po katerem sme napraviti visok jez pod mlinom v Prebačevem na levem, in pod Majdičevim mlinom na Bregu, na desnem bregu Save. Ta mlin bi bil po njegovem projektu preplavljen.

Od tod je Pavšlar nameraval špekulirati še naprej dolj ob Savi in je v ta namen sklenil nekaj opcij z nekaterimi, a ne vsemi posestniki vodnih pravic. Projekta za to ni nikoli predložil vodopravni oblasti, in torej niti govora ne more biti, da bi on tu imel kako koncesijo. (Poslanec — Abgeordneter Jaklič: »No, torej!«)

Če torej Pavšlar govori o svojem projektu Zbilje, je to le tako razumeti, da je on tam špekuliral. Ta špekulacija pa mu ni šla po volji; kajti dva mlinarja se mu nista vdala in nista hotela pod nobenim pogojem skleniti z njim nobene opcije. Vsled tega je bil ta projekt v Pavšlarjevih rokah neizvršljiv, tudi ako bi bile sklenjene opcije z drugimi mlinarji pravomočne, kar pa, kakor bom kmalu obrazložil, ni bila resnica. Za Pavšlarja torej te opcije niso imele nobenega pomena. Sklenjene so bile pa tako, da so imele do konca junija 1910 zapasti, ako Pavšlar ne izplača celotne kupnine. Pavšlar te kupnine ni mogel izplačati, ker mu je manjkalo denarja, mlinarji pa so se vsi branili podaljšati mu še enkrat opcije. Vsled tega je jasno, da takozvanega projekta Zbilje od Pavšlarja nihče ne bi bil kupiti mogel, tudi če bi bil hotel.

V tem položaju je Pavšlar prišel do deželnega odbora. Bil je večkrat pri meni in me nagovarjal, da naj od njega prevzamemo njegove projekte. Seveda sem položaj kmalu uvidel in temu primerno postopal. S Pavšlarjem v tej zadevi deželni odbor ni ničesar obravnaval (Poslanec — Abgeordneter Jaklič: »No, torej!«), temveč se je obrnil najprej do onih dveh vodnih upravičencev, ki Pavšlarju nikdar nista bila zavezana. Eden se je takoj izrazil, da je pripravljen prodati mlin in vodno moč deželi Kranjski, Pavšlarju pa pod nobenim pogojem.

Pavšlar se je sedaj ponudil Kranjski deželi, da ji odstopi svoje opcije (Poslanec — Abgeordneter Jarc: »Sedaj pride nekaj interesantnega!«). Izjavil je meni, da sam tega projekta ne more izvršiti, da bi sicer lahko s tujimi družbami delal, ampak on noče, da bi kdo drug dobil savske vodne sile v roke kakor dežela Kranjska. Sicer se mi je jako čudno zdelo, da bi Pavšlar edino samo iz idealizma (Veselosť na levi — Heiterkeit links) kaj odstopil Kranjski deželi, vendar, ker se je sam ponudil, da pomaga deželi k pridobitvi celotnega projekta, tega sodelovanja nisem odklonil. Imel sem tudi v resnici ozir do Pavšlarja, kajti nisem hotel za njegovim hrbtom obravnavati z mlinarji in žagarji, ki so tedaj imeli neke, četudi pravno neveljavne dogovore s Pavšlarjem.

Nakup mlinov se je izvršil na ta način, da so zastopniki deželnega odbora v navzočnosti Pavšlarjevi kupili vodne pravice od posestnikov. — Šli smo k vsakemu mlinu posebej in se je za vsak mlin posebej obravnavalo, vedno z vednostjo Pavšlarjevo; mi nismo imeli nobene skrivnosti pred njim. — Pavšlar je pri tem rabil sledečo zvijačo, da bi deželni odbor dobil v svojo oblast: Šel je z nami do vseh treh mlinov na levem bregu Save. Josip Rozman in Apolonija Narobe sploh o Pavšlarju nista hotela ničesar slišati in sta svoje mline prodala edino samo deželi. Na desnem bregu Save je pa Pavšlar mene, ki mi krajevne razmere takrat niso bile še natančno znane, pač peljal k najvišjemu mlinu, Drakslarjevemu, in k najnižjemu, Kepičevemu, me pa odvrčal od srednjega mlina, Burgarjevega. Dvakrat sva se peljala mimo kraja, koder je spodaj ob Savi Burgarjev mlin, in obakrat, ko sem jaz Pavšlarju dejal: »Pojdiva k Burgarju!« — mi je Pavšlar odgovoril, da Burgarja ni doma, da je šel nekam ven. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Pegan: »Pa je bil doma!«) — Burgar pa je seveda bil doma.

Ko smo prišli do Kepičevega mlina, tedaj sem jaz vprašal Pavšlarja: »Kaj bo pa z Burgarjevim mlinom?« — In tedaj mi je Pavšlar odgovoril: »Burgarjevega mlina pa ne dobite, ako ne izpolnite moje zahteve in mi ne plačate 1,600.000 kron, za kar Vam odstopim svoji koncesiji »Otoče« in »Jama« ter to opcijo. (Klic na levi — Ruf links: »To je izsiljevanje!« — Nemir — Unruhe. — Deželni glavar [pozvonil] — Landeshauptmann [das Glockenzeichen gebend]: »Prosim za mir!« — Klici v središču — Rufe im Zentrum: »Tako je prav!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Zajec: »To se jim kaj dopade naprednjakarjem!« — Klici na levi — Rufe links: »Izsiljevanje na račun kranjskih davkoplačevalcev!« — Poslanec — Abgeordneter Jaklič: »Tako je! To je idealizem!«)

Takoj sem mu rekel, da na to niti misliti ni.

Jaz sem takrat spoznal zvijačo Pavšlarjevo in da nam je on navidežno pomagal do nakupa petih mlinov samo zaradi tega, ker je vedel, da se s temi petimi vodnimi pravicami nameravana vodna naprava ne dá izpeljati, ako nimamo tudi mlina v sredi. Z eno besedo: Pavšlar mi je nastavil past, v katero naj bi se z menoj vred vjela tudi dežela Kranjska, da bi on postal milijonar na račun kranjskih davkoplačevalcev. On nas je nagovarjal, da smo sklenili opcij za 166.000 K, ker je mislil, ako je dežela tako daleč angažirana, ne bo mogla več nazaj in bo morala sprejeti tudi njegovo zahtevo.

Priče tega dogodka so: deželni odbornik dr. Pegan, deželni stavbni svetnik Geilhofer in deželni tajnik dr. Lovro Pogačnik, kajti jaz opozarjam, da nikdar nobene pogodbe nisem sklenil sam, ampak vse v navzočnosti deželnih uradnikov.

Drugi dan smo šli imenovani sami k Burgarju, ki se je jako čudil, zakaj da smo okoli vseh hodili, samo njega smo izpustili. Kupili smo mlin z vodno pravico od lastnice Marije Burgar, ki je bila vesela, da nima s Pavšlarjem ničesar več opraviti.

Ko je Pavšlar zvedel za ta nakup, je vložil tožbo proti Mariji Burgar, a je pravdo zgubil, ker se je izkazalo, da je Pavšlarjeva dozdevna opcija neveljavna.

Iz tega je jasno, da so se mlini kupili direktno od posestnikov in da ni dežela s Pavšlarjem pri tej priložnosti imela nobene kupčije.

Vse to Pavšlar v svoji tožbi in seveda tudi v svojih člankih v časopisih popolnoma zamolči. (Klici na levi — Rufe links: »Mu ne kaže povedati!« »Seveda tega ne bo pravil!«)

Interesantno je, da je Pavšlar vložil tožbo samo proti posestnici šestega mlina, ker je deželi prodala svoje pravice, medtem ko je petim vodnim upravičencem sam prigovarjal, da naj prodajo svoje naprave deželi.

To je bilo jako zvito od njegove strani; kajti deželnemu odboru se je posrečilo to, kar njemu nikdar ni bilo mogoče, da je namreč vse vodne naprave združil v eni roki. S tem so dobile vse posamezne opcije šele svojo vrednost, kajti posamezne so bile ločene brez vsake veljave.

Ko deželni odbor ni šel v nastavljen past, je pa Pavšlar celo prosil, da naj mu deželni odbor vse skupaj nazaj proda, češ, da je pripravljen deželnemu odboru pri tem odstopiti še veliko dobička. On bi bil namreč sedaj šele lahko špekuliral s celotnim projektom, kar mu preje ni bilo mogoče.

Da torej kratko rekapituliram: Dežela nikoli ni prevzela od Pavšlarja

nobenega projekta Zbilje, ker ga bilo ni. V odkup petero mlinov je Pavšlar prostovoljno in brezpogojno dovolil, dasi bi jih bil deželni odbor tudi brez njegovega dovoljenja dobil. Šesti mlin je bil deželnemu odboru proti Pavšlarjevi volji potrjen od c. kr. najvišjega sodišča, katero pravi v svoji razsodbi z dne 31. maja 1911 o Pavšlarjevih pogodbah: »Že površen pregled te pogodbe pokaže, da imamo opraviti s čisto splošnim, nedoločnim in tudi ne neoporečnim dogovorom!« (Schon eine flüchtige Prüfung dieser Vereinbarung läßt erkennen, daß man es mit einer ganz vagen, unbestimmten und auch nicht ganz widerspruchsfreien Abrede zu tun hat.)

Prepis teh pogodb je na vpogled, kakor tudi razsodba.

Dalje se sklicuje Pavšlar na obravnave v deželnem zboru in na uradna poročila deželnega odbora.

Deželni odbor je s poročilom z dne 24. januarja 1910 poročal deželnemu zboru (priloga 224.) o svoji akciji za izkoriščanje vodnih sil. V tem poročilu pravi, da je deželni odbor stopil neobvezno v dotiko z nekaterimi zasebniki, o katerih je bilo znano, da imajo koncesije za izrabo vodnih sil, in to so ing. Tobell, Tomo Pavšlar in Fran Žužek.

Tega deželni odbor ne bi mogel trditi, ako bi imel s Pavšlarjem kako sklenjeno pogodbo.

V tem uradnem poročilu pravi deželni odbor, da ima glede eventuelne zgradbe električnih central na podlagi vodnih sil pri Otočah in v Jami, kakor tudi onih Završnice, različne stroškovnike in rentabilitetne račune na razpolago. »Ker so pa vse tozadevne podlage, vsi projekti in stroškovniki itd. le generelnega značaja in ker se za slučaj faktične izvršitve, posebno kar se tiče vodnih stavb, lahko pokažejo glede stroškov za ves rentabilitetni račun odločilne difference, ni bil deželni odbor v položaju, priti do kake konkretne odločitve.«

Zato si je deželni odbor izprosil od deželnega zbora za potrebne poizvedbe in napravo potrebnih projektov kredit 20.000 K.

Iz tega uradnega poročila z januarja meseca 1910 je pač jasno, da ni leta 1909. deželni odbor nakupil nobenega projekta.

V poročilu z dne 20. oktobra 1910 (priloga 284.) poroča deželni odbor o nakupu savskih mlinov, za katere se je izdalo 190.000 K.

V tem poročilu se o kakšni kupčiji s Pavšlarjem ne govori, pač pa utemeljuje nakup s sledečimi besedami:

»V teku tu navedenih študij in del je deželni odbor izprevidel, da bi vse te poizvedbe in načrti in vsi s temi spojeni, ne ravno majhni stroški bili brez koristi, če ne bi z nakupom v

to potrebnega sveta in morebitnih vodnih pravic (mlinov, žag itd.) pravočasno preprečil, da bi se posameznih zemljišč in stavb ne polastili špekulanti, ki bi s pretiranimi zahtevami onemogočili svoječasno izvršitev mišljenih načrtov.«

To vodilo je bilo za deželni odbor mero-dajno, da je meseca junija t. l. kupil šest savskih mlinov, ki leže med Mavčičami in Zbiljami, odnosno med Mošami in Smlednikom.

Pavšlar trdi (točka 17. tožbe), da je deželni odbor s tem, da je sprejel nujni predlog dr. Lampetov, dal »pravno sankcijo« k tisti kupni pogodbi, ki jo je baje dne 10. junija sklenil z njim deželni glavar pl. Šuklje. Obravnave deželnega zbora pa govore jasno proti Pavšlarjevim trditvam.

V deželnem zboru se sploh ni govorilo o Pavšlarjevih projektih, ampak samo splošno o deželnih električnih centrali na Gorenjskem.

Dne 14. oktobra 1909 sem poročal o tem, kar se je od strani deželnega odbora dotlejštorilo. Tedaj sem v zbornici izvajal:

»Deželni odbor se bavi že dalj časa s poizvedbami in študiranjem raznih vodnih sil kranjske dežele. Pokazala se je potreba, da se naredi vodni kataster na Kranjskem zaradi vodovodov. Šli smo pa še dalje in sedaj proučujemo razne vodne sile. Prišli smo do tega, da se v praksi bavimo z različnimi projekti za izrabljanje vodnih sil. Najprej se je oglasil Bled in druge sosedne občine, ki so prosile, da bi napravile lastno elektrarno, in za njimi sedaj na Gorenjskem taki projekti rastejo kakor gobe iz tal. Vsled tega smo prišli v deželnem odboru na misel, ali bi se ne dalo v tem oziru bolj ekonomično postopati, da bi se namreč namesto posameznih majhnih naprav, ki vkljub velikim stroškom ne morejo popolnoma zadostovati svojim namenom, naredila večja centrala, ki bi boljše izvrševala ta namen. Seveda mora v taki stvari nastopati drug faktor, nego so slabotne občine, in mi na tem polju nimamo drugega kakor deželo, ki bi to lahko storila. Pustimo na strani teoretično vprašanje, ali je dežela kot taka poklicana, da izvrši taka podjetja, ali ne. Pred menoj je edino le praktično vprašanje, edino potreba, ki je stopila pred nas. Nam je za to, da povzdignemo poljedelstvo in industrijo, ker so razmere za to že dovolj dozorele, in v tem oziru lahko rečem, da je danes gorenjska stran že tako razvita, da že sama vpije po takih napravah. Če zadostimo tej zahtevi, storili bomo velik korak naprej na polju narodnega gospodarstva.«

Posebno pa na to opozarjam — to sem izjavil v tisti seji —: »V podrobnosti se deželni odbor še ni nič spuščal. Izmed vseh projektov — sedaj imamo

takih projektov na ponudbo šest — ni še sklepalo nobenem. Nikomur se ni dala nobena obljuba... (Klici v središču — Rufe im Zentrum: »Dobro!«) — To se je torej klicalo iz narodno-napredne stranke. »...Mi stojimo na stališču, če deželni zbor sklene, da se deželnemu odboru dá pooblastilo, da sme dati izvršiti gorenje projekte, da bo deželni odbor potem samostojno postopal. Ali za uresničenje teh projektov nastopi deželni odbor kot samostojen prošnjik za samostojno koncesijo, ali se izvrši stvar na drug način, o tem še danes ne morem govoriti. Sedaj smo prišli pri zbiranju takih projektov, ki pa še nikakor niso dovolj preštudirani, do tega, da bo treba še precej nadaljnega dela, preden bo mogoče se odločiti.

Torej predlog odseka za deželna podjetja gre na to, da se deželnemu odboru dovoli 20.000 kron kredita za pripravljajna dela glede uporabe vodnih sil za elektriko. Kadar bo delo dozorelo, more deželni odbor takoj stopiti pred to visoko zbornico s konkretnjšimi predlogi.

To je bilo torej v seji dne 14. oktobra 1909, medtem ko pravi Pavšlar, da so bili dne 11. junija 1909 kupljeni njegovi projekti.

Ali bi mogel referent deželnega odbora zbornici tako poročati, ako bi bil sklenil deželni odbor s Pavšlarjem kupčijo za več ko poldrug milijon kron?

Tudi vsi poslanci drugih strank, ki so se oglasili v tej debati k besedi, so zadevo pravilno umeli.

Poslanec dr. Triller je izjavil:

»Visoka zbornica! Tudi jaz z veseljem konstatiram, da je bil sklep odseka za deželna podjetja, ki priporoča, da se dovoli deželnemu odboru kredit 20.000 K za priprave v svrhu izrabljanja vodnih sil, soglasen. Glasovali smo zanj tudi člani one stranke, kateri imam čast pripadati. To smo storili tem lažje, ker se to naše postopanje popolnoma krije s stališčem, katero smo svoj čas zavzemali v debati glede nujnosti predloga tovariša dr. Lampeta. Odkrito pa moram priznati, da smo se mi bili njegovega predloga v prvotni obliki prestrašili. Stvar je bila koncipirana tako radikalno in temperamentno, da so bile posledica temu nekake čudne govorice po deželi (Poslanec — Abgeordneter Ribnikar: »Takrat ste mislili na Pavšlarja!«); govorilo se je, da se hoče postaviti dežela že pred nekaj fait accompli. Bali smo se vsled tega, da ste se gospodje z one strani visoke zbornice pri tem vprašanju nekoliko prenašli. Ravnotako pa sedaj tudi lojalno priznavam, da je današnja izjava tovariša dr. Lampeta naše tozadevne pomisleke popolnoma razpršila (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Da, da!« — Klici na levi — Rufe links: »Čujte, čujte!«); prepričali smo se, da ste krenili sedaj na

popolnoma pravo pot. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Ampak dr. Lampe še takrat ni rekel: rentabiliteta; dokler je ni, ne začnimo.«) Zaraditega smo mi z veseljem pripravljene votirati svoto, ki jo odsek za deželna podjetja nasvetuje v svrhu, da bode zamogel deželni odbor dati preštudirati vse projekte, ki prihajajo v poštev, in dognati, je li in kako bi se dale razne vodne sile izkoristiti po deželi sami v svrhu povzdige naše industrije in našega obrta.« (Klici na levi — Rufe links: »Čujte, čujte!«)

Dr. Triller pač ne bi bil mogel v deželnem zboru tako govoriti, ako se ne bi bil prepričal iz obravnav v odseku in iz aktov, da se ni sklenila nobena taka gorostasna kupčija, kakor trdi Pavšlar. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »To je resnica!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Pa se s Pavšlarjem zmenite!«)

Vpogled v vse akte je imel tudi deželni odbornik dr. Tavčar, ki bo pričal, kakor tudi vsi drugi deželni odborniki, da sem o vseh korakih v zadevi deželne elektrarne poročal v sejah deželnega odbora, in sem tudi pod predsedstvom deželnega glavarja pl. Šukljeta opetovano predlagal, da se Pavšlarjeve ponudbe zavrnejo, in so bili ti predlogi vedno soglasno sprejeti. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Jaz sem še danes prepričan, da niste sklenili nobene pogodbe!« — Poslanec — Abgeordneter prof. Jarc: »Po cajtengah pa zabavljate!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Kaj cajtenge!« — Splošna veselost — Allgemeine Heiterkeit. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Saj je podpisan Pavšlar! Primite ga!«)

Sedaj pa glavni »dokaz« Pavšlarjev: Famosna kupčija, ki jo je baje med štirimi očmi sklenil ž njim bivši deželni glavar Šuklje!

Kako je bilo pa s tem?

Res je to, da se je bivši deželni glavar pl. Šuklje izpočetka potegnil za Pavšlarja proti železniškemu ministrstvu — takrat, ko dežela še ni imela svojega projekta. Omenjam, da takrat naša akcija še ni bila v tiru. Kajti ko je deželni glavar Šuklje izvedel, da hoče železniška uprava se polastiti Save, da jo izrabi v izključno železniške namene, je mislil, da bi bilo to interesom dežele škodljivo in da bi bilo bolj želeto, da dobi Pavšlar svojo zaproseno koncesijo, kakor pa železniška uprava.

Intervencija Šukljetova je imela zaseben značaj in za deželo ne more biti obvezna, kajti deželni odbor ni o njej nič vedel, in tudi jaz sem zvedel zanjo šele pozneje, ko je prišlo že do vodopravne obravnave v Kranju, med katero je došla vest, da je Pavšlarju podeljena koncesija za Jamo.

Sedaj je Pavšlar imel nekaj v rokah in nás je brez prestanka mučil, da bi njegovo koncepcijo od njega odkupili za vsoto 1,600.000 K in mu zagotovili poleg tega tudi mesto komercialnega ravnatelja z letno plačo 24.000 K. (Klici — Rufe: »Dobro, dobro« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Pegan: »Ni imel slabega okusa zraven!« — Veselost v celi zbornici — Heiterkeit im ganzen Hause.) Jaz sem mu od vsega početka rekel, da o tem ne more biti govora.

Pač pa se sklicuje Pavšlar na pogovor z dne 11. junija 1909, češ, da mu je takrat pl. Šuklje segel v roko, med štirimi očmi, in da sta takrat naredila kupčijo. (Veselost na levi — Heiterkeit links.)

Pavšlar trdi, da mu je bivši deželni glavar pl. Šuklje v moji odsotnosti — jaz sem šel stran — med štirimi očmi podal roko in rekel: »Tako bodi! (Smeh na levi — Gelächter links.) 1,600.000 K in ravnateljsko mesto! En milijon se takoj izplača (Veselost na levi — Heiterkeit links); o izplačilu ostalih 600.000 K se mora še modus najti. To bo že šlo, ker bo imel deželni odbor v kratkem sejo.« V nemško pisani tožbi citira Pavšlar takole: »So soll es sein: 1,600.000 Kronen und die Direktorstelle! Eine Million wird gleich bezahlt; wegen der Zahlung der restlichen 600.000 K müßte noch ein Modus getroffen werden. Dies wird schon gehen, da der Landesausschuß in kurzer Zeit eine Sitzung haben wird.«

K temu pristavlja Pavšlar v svoji tožbi: »Damit war also entsprechend meinem Antrage der Kauf mit einer Kaufsumme von 1,600.000 K zum Abschluß gekommen.« (Veselost na levi — Heiterkeit links. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Pegan: »Pa gospodje sodniki so se smejali, ko so to brali.«)

Če bi bil Šuklje res to rekel, kakor Pavšlar pripoveduje, bi iz njegovih besedi izhajalo, da se med njima ni sklenila nobena kupna pogodba (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »To ni pogodba! To je prazna šala!«), kajti Pavšlar sam pravi, da je deželni glavar rekel, da se bo v kratkem vršila seja deželnega odbora, v kateri se bo to sklenilo. To pa se v nobeni seji deželnega odbora ni sklenilo; torej tudi ni prišlo do nobene kupne pogodbe. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Škoda za čas, da obravnavate to zadevo!« — Veselost na levi — Heiterkeit links.)

Dalje se sklicuje Pavšlar na to, da so se kupili nekateri mlini na Savi, in hoče iz tega izvajati, da se je sklenila ž njim pogodba. To pa ne odgovarja resnici.

Pavšlar je pač imel neke opcije na Savi, ki so bile pa pravno neveljavne in sklenjene samo do konca junija 1910. Ni imel opcij do vseh mlinov, in

tudi tisti, ki so bili že sklenili ž njim pravno neveljavne pogodbe, niso hoteli Pavšlarju opcij podaljšati.

Pavšlar je prišel sam do deželnega odbora, da bi deželni odbor te mline kupil, ker je vedel, da začetkom junija ugasnejo vse njegove dozdevne pravice, in ker je upal, da, ako se dežela angažira na Savi za veliko vsoto, bo potem dežela prisiljena, ugoditi tudi njegovi pretirani zahtevi. (Deželnega glavarja namestnik baron Liechtenberg prevzame predsedstvo. — Landeshauptmann — Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg übernimmt den Vorsitz.)

Zapomnimo si datum te »kupčije«: 11. junija 1909!

Dne 2. julija 1909 pa piše Pavšlar na deželni odbor: »Z ozirom na vse zgoraj navedeno, si usojam veleslavni deželni odbor najnujnejše prositi, da se do 12. julija 1909 blagovoli definitivno in obvezno izreči, ali mi odkupi oba navedena vodna projekta pod 11. junija dogovorjenimi, zgoraj naštetimi pogoji; ako ne dobim do 12. julija t. l. zaprosenega odgovora, smatram vse vaše dogovore za ugasle ter izvedem podjetje s posebno finančno družbo.«

To pa je bilo skoro mesec pozneje! (Veselost na levi — Heiterkeit links. — Poslanec Abgeordneter Dr. Tavčar: »Škoda časa!«)

Kako je mogel torej 11. junija, tedaj pred enim mescem imeti že perfektno kupčijo, ako sedaj še le prosi, da se naj kupčija sklene, in grozi, da bo sicer z drugo družbo svoje podjetje izpeljal!

Na ta dopis je deželni odbor odgovoril: »Pavšlarju se naznani, da je vzel deželni odbor njegovo deželi stavljeno ponudbo na znanje, da pa ni kompetenten o njej sklepati. Pavšlar naj se obrne na deželni zbor, ki bo mogoče sklican v zgodnji jeseni, kolikor se more sedaj domnevati; sklicanje deželnega zbora ni v oblasti deželnega odbora, zato tudi ne more ne sprejeti ne določiti kakega roka.«

Pavšlar pa ni prišel tudi po 12. juliju s tisto svojo skrivnostno finančno družbo, s katero nam je neprenehoma pretil, do nobene konca, ampak je neprestano naprej nadlegoval deželne odbornike in poslance, naj mu ugođe. Zato je tudi pomagal tvrdki »A. E. G. Union«, ki je nabirala prigrasila za odjem električnega toka, da bi dobila iz tega materiala podlago za izračunanje rentabilitete. Družba »A. E. G. Union« je tudi izdala znano brošuro a populariziranje električne uporabe.

Pavšlar nas je v tej dobi strahovito mučil in nadlegoval. Da pridemo na jasno in storimo definitivni sklep, po katerem se Pavšlarjeve pretirane zahteve enkrat za vselej odklonijo, in ker smo imeli na izbero tudi druge pro-

jekte, je deželni odbor dne 20. septembra 1909, d. o. št. 14.826, sklenil sledeče:

1. Od Pavšlarja je zahtevati vse načrte in pripomočke, iz katerih bodo jasno razvidne vse pravice, ki si jih je pridobil glede vodnih pravic v Otočah, Jami in Zbiljah, in pogoje, pod katerimi so mu te pravice podeljene;

2. da pojasni natančno razmerje z mlinarji in drugimi posestniki zemljišč in vodnih pravic, s katerimi je pri izvršitvi enega ali drugega projekta vodnih sil računati ter da predloži deželnemu odboru vse z navedenimi udeleženci sklenjene kupne in druge pogodbe;

3. da naj naznani deželnemu odboru vse one posestnike zemljišč in vodnih pravic, s katerimi je sicer še pri izvršitvi vodnih naprav v Otočah, Jami in Zbiljah računati, s katerimi pa on še ni dosegel potrebnega sporazumljenja ali glede katerih so sklenjene pogodbe zastarele;

4. v istem zmislu je pozvati tudi Tobella glede vodnih sil ob Završnici pri Zamostah.

Bližal se je namreč čas, ko bo sklican deželni zbor in Pavšlar je z vso zgovornostjo silil v nas, da bi stvar hitro prišla pred deželni zbor.

Šele 8. oktobra 1909 je predložil Pavšlar deželnemu odboru zahtevane listine (d. o. št. 15.501/09), ampak brez projekta Jama.

Vršilo se je deželnozborsko zasedanje, a o Pavšlarjevih in Tobellovih projektih se takrat ni nič sklenilo, ker sploh se niso bili preštudirani od deželnega odbora.

Ves ta čas ni vedel niti Pavšlar niti pl. Šuklje še nič o sklenjenih kupčijah. Ker nas je pa Pavšlar le vedno priganjal, da naj kupimo od njega, ga je deželni odbor dne 1. novembra 1909 pozval, da naj predloži še projekt Jama.

Tudi deželno sodišče v Ljubljani se je zanimalo za stvar in se je obrnilo do deželnega odbora z vprašanjem, ali res namerava deželni odbor kupiti Pavšlarjeve projekte. Deželni odbor je odgovoril deželnemu sodišču dne 29. novembra 1909, št. 17.392, da še študira vprašanje nakupa Pavšlarjevih vodnih sil in da še ni sklenil v zadevi nobene pogodbe.

Ker je bil projekt Jama takrat pri poljedelskem ministrstvu, je prosil Pavšlar pri ministrstvu, da se pošlje projekt potom c. kr. deželne vlade v Ljubljani deželnemu odboru kranjskemu.

V dotični prošnji na poljedelsko ministrstvo z dne 13. novembra 1909 (d. o. št. 18.288) pravi Pavšlar: »Ich stehe wegen Realisierung dieser meiner Konzession mit dem krainischen Landesausschuß in Verhandlungen.«

Torej novembra meseca govori Pavšlar sam šele o obravnavah, kako je mogla pa potem junija meseca biti sklenjena kupčija!?

Dne 3. decembra 1909 (d. o. št. 18.418/09) piše Pavšlar deželnemu odboru sledeče: »Kakor se sedaj vidi, slavni deželni odbor itak nima resne volje, izpeljati moje projekte, ker mu je sedaj naenkrat cena previsoka... Tudi se mi drugod nudijo boljše ugodnosti.«

Slednjič prosi za vrnitev projektov do 20. decembra 1909.

Seveda nas je s tistimi »boljšimi ugodnostmi« samo hotel voditi za nos; ampak faktum je, da si tedaj še ni bil izmislil zvižaje s famozno kupčijo s pl. Šukljeto.

Tedaj je operiral tako, da je zahteval projekte nazaj, češ, deželni odbor se bo sedaj ustrašil in bo skočil v kupčijo, da mu je kdo drug ne odnese.

Na podlagi tega, kar je Pavšlar predložil, deželni odbor sploh ni mogel priti do nobene sklepa, in slednjič mu je dne 22. decembra 1909 deželni odbor na njegovo urgenco te projekte vrnil.

S tem je bila za deželni odbor stvar za enkrat končana. Pavšlar je pa vedno bolj rogovilil in letal od Poncija do Pilata, da bi vendar sklenil z deželo svoj b milijonsko kupčijo.

Dne 12. marca 1910 je Pavšlar te svoje projekte še enkrat predložil deželnemu odboru, in ker deželni odbor ni stopil iz svoje rezerve, je Pavšlar zagrozil dne 22. novembra s sledečim ultimatom (d. o. št. 20.035) »da moja tozadevna ponudba z dne 3. julija 1909 nepreklicno ugasne dne 25. novembra 1910 o polnoči (Velika veselost v celi zbornici — Große Heiterkeit im ganzen Hause. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Potem pa se začne balkanska vojna«), ako se visoki deželni odbor glede nakupa imenovanih projektov do tega stavljenega roka nepreklicno obvezno z menoj ne pogodi.«

Torej 22. novembra 1910 je bila stvar šele v štadiju ponudbe, ne pa kupčije!

Deželni odbor je natančno preštudiral vse, kar mu je Pavšlar predložil, a uspeh je bil negativen, kar je deželni odbor Pavšlarju dne 25. novembra 1910, vrnivši mu vse načrte in spise, naznanil takole:

»Se obveščate, da deželni odbor Vaših dveh vodnih koncesij Otoče in Jama deželnemu zboru ne bo mogel priporočati, ker še niso vsi pogoji, pod katerimi sta koncesiji izvedljivi, popolnoma rešeni in ker zahtevate za Vaše pridobljene pravice neutemeljeno visoko vsoto (Razlogi.) Iz teh razlogov deželni odbor ni v položaju, pogoditi se z Vami v tej zadevi.«

S tem je deželni odbor definitivno Pavšlarjeve projekte odklonil.

In sedaj šele si je Pavšlar izmislil bajko o sklenjeni kupčiji. Kajti 1. decembra 1910 je prišel že zopet na

deželni odbor z dopisom, v katerem trdi, da sta njegovi koncesiji v polnem redu, in sedaj prvič pride z idejo, da je bila njegova ponudba s tem sprejeta, da se je junija meseca 1910 odkupilo onih šest mlinov na Savi. To je prva bajka, na katero je pa prišel šele jeseni! (Veselosť na ľevi — Heiterkeit links.)

Pavšlar in njegov kompanjon in zastopnik dr. Wallentschag sta pa še vedno havzirala dalje s koncesijami okoli deželnih odbornikov in deželnega stavbnega urada, kljub temu, da jim je vsak povedal, da so take ponudbe nesprejemljive. Reklo se mu je opetovano, da njegovi projekti tudi pravno niso čisti in jaz sem mu neštetokrat rekel, da deželni odbor ne prevzame nobenega projekta, s katerim bi bila združena kaka pravda, in da zlasti z Vinkom Majdičem deželni odbor absolutno noče imeti nobene pravde. Tedaj je Pavšlar trdil, da ima on Vinka Majdiča iz Kranja popolnoma v roki, da je zmagal proti njemu na Gornji Savi, da mu lahko vzame turbine iz mlina in ustavi vso njegovo obrt itd. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Zajec: »Ubogi Majdič!«)

Zato je deželni odbor vprašal c. kr. okrajno glavarstvo v Kranju, kaj je resnice na tem. Okrajno glavarstvo je odgovorilo, da po sedanjem stanju te vodopravne zadeve o kaki pravici Pavšlarjevi do Majdičevega jezua na Gornji Savi ne more biti nobenega govora (D. o. št. 1778/11). (Veselosť na ľevi — Heiterkeit links.)

Pa Pavšlar ni dal miru. Dne 12. februarja 1911 je zopet napravil vlogo na deželni odbor, v kateri malo odjenja od svojih pogojev, danih dne 7. oktobra 1909, trdi pa, da smatra to prodajno ponudbo po ustenih obljubah in po nakupu mlinov na Savi že za sprejeto. Torej on trdi, da je bila kupčija že perfektna, ampak sedaj je stvar obrnil.

Seveda je to povsem, kar sem preje povedal, popolnoma neresnično.

Na to vlogo mu deželni odbor odgovarja dne 15. februarja 1911: »Pozivno na Vašo vlogo z dne 12. februarja 1911, s katero ste vnovič ponudili svoji dve vodopravni koncesiji deželi Kranjski v nakup, se Vam naznaja, da deželni odbor tudi sedanjim Vašim pogojem ne more ugoditi, in sicer iz ravno tistih razlogov, kakor so navedeni dne 25. oktobra 1910. (Sledi nadaljno utemeljevanje.) Vi pa zahtevate na eni strani brezmejno pretirano kupnino, na drugi strani pa zahtevate, da prevzame dežela Vašo pravdo z g. Vinkom Majdičem v Kranju in da uredi zadevo z zemljišči, katerih Vi niste kupili in izplačali. S tem ste sami pripoznali, da koncesiji še nista perfektni, in torej od

dežele Kranjske ne morete zahtevati, da jih kupi.«

Sedaj je šel Pavšlar drugam havzirat, namreč k železniškemu ministrstvu, in je tam ponujal svoje projekte. Od železniškega ministrstva pa je zahteval samo 1.200.000 K, torej znatno manj, kakor pa od deželnega odbora. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Zajec: »Oberpatriot!« — Veselosť na ľevi — Heiterkeit links.)

Ako je Pavšlar dne 3. marca 1911 svoje projekte za 1.200.000 K ponujal železniškemu ministrstvu, je pač jasno, da sam ni verjel, da bi bil dne 11. junija 1909, torej skoraj pred dvema letoma, že sklenil brezprimerno ugodnejšo kupčijo s pl. Šukljatom za iste projekte.

Pri železniškem ministrstvu pa Pavšlar seveda tudi ni dosegel nobenega uspeha in nato je priletel zopet nad deželni odbor.

Sedaj nas je pa hotel premotiti z novo izmišljotino. Pravil nam je, da je bil pri poljedelskem ministru, kateri je na njegovo prigovarjanje obljubil, da izposluje deželi Kranjski pol milijona kron državne subvencije, ako kupi deželni odbor Pavšlarjeve projekte. Sicer sem jaz Pavšlarju na nosu bral, da to ni res, ampak, da se tudi ta akt pravilno reši (Posl. dr. Zajec se smeje), se je deželni odbor obrnil dne 19. aprila 1911 do poljedelskega ministrstva z vprašanjem za pojasnila (d. o. št. 7202/11). Nato je poljedelsko ministrstvo potom c. kr. deželne vlade v Ljubljani odgovorilo, da je Pavšlar prosil za neko državno subvencijo, ki se mu pa ni mogla dati. Sploh sem jaz opazil pri Pavšlarju vedno, da je to, kar si je sam izmisli, potem podtikal drugim, da so govorili ali pa storili.

V tej dobi me je Pavšlar nadlegoval in mučil s svojimi projekti, da mi je bilo že težko obstati. Če prošnja ni izdala, je začel pa groziti, da bo spravil vse v roke tujcev. Posebno rad je kazal pisma, pisana od Bogve koga, pa ni pokazal nikdar podpisa. Nekega dne pa je prišel z nekim pismom, v katerem se stavbno podjetje Madile in električna družba Siemens-Schuckert zanimata za te koncesije. Rekel je, da nameravata ti dve podjetji v zvezi z drugimi realizirati njegove projekte. S tem me je hotel prestrašiti, da bi brž skočil v kupčijo z njim (Posl. Piber: »V zanko!«). Kakor so mi pa kmalu nato kompetentni zastopniki teh dveh podjetij naravnost izjavili, jim nikdar še v glavo ni prišlo, da bi tam kaj investirali, in da sta se tvrdki interesirali le v toliko, ker sta napravili Pavšlarju projekte, katerih jim pa Pavšlar plačal ni. Pavšlar je pa stvar tako obrnil, kakor da bi ti tvrdki hoteli prevzeti njegove koncesije.

Ker pri meni ni bilo nič, obdeloval je inženirje. Prileti nekega dne nad stavbnega svetnika Geilhoferja ter mu reče: »Danes je zadnji

dan za Vaše pritrdilo. V hotelu »Stadt Wien« sedj neka družba, ki hoče skleniti z menoj pogodbo za odkup mojih koncesij. Predno pa prodam domače vodne sile tujcem, ponujam koncesiji iz ljubezni do domače zemlje še enkrat, in sicer zadnjikrat, deželnemu odboru. Če takoj ne prevzamete koncesij za 1.600.000 K, grem in bodo tuji podpisali kupno pogodbo, ki mi še več plačajo! Deželi dam itak ceneje iz ljubezni!« (Velika veselost na levi — Große Heiterkeit links. — Poslanec — Abgeordneter dr. Zajec: »Iz ljubezni do domače zemlje!«)

Stavbni svetnik Geilhofer mu je čestital k tako dobri kupčiji in svetoval, da naj hitro sklene tako ugodno pogodbo. (Veselost na levi — Heiterkeit links.)

Tudi ko je Pavšlar k meni prišel in mi pravil, da ima tako sijajno ponudbo, ki jo lahko sprejme vpar dneh, sem mu jaz rekel, da me le veseli, ako pride tako bogato podjetje v našo deželo.

Sedaj je bilo nekaj časa mir, dokler ni prišlo do poloma »Glavne posojilnice«, pri kateri je Pavšlar, kakor znano, vzel posojil za nekaj manj kot en milijon kron. Vršila se je sodna obravnava, pri kateri je Pavšlar v občno začudenje pod prisego pričal, da je dne 11. junija 1909 deželni glavar pl. Šuklje sklenil ž njim tisto famozno kupčijo. Ko sem zvečer čital poročilo o tej sodni obravnavi, sem bil naravnost konsterniran nad to brezprimerno predrznostjo, kajti vsi smo bili prepričani, da je ta nesrečni človek po krivem prisegel. Pol-drugo leto ni ne Pavšlar ne Šuklje ničesar vedel o tej »kupčiji«!

Ko sem prišel jaz drugo dopoldne v urad, me je takoj deželni glavar pl. Šuklje povabil k sebi, in dobil sem ga pri pisalni mizi, koder je ravnokar diktiral uradno izjavo na predsednika sodnega dvora, v kateri jasno izpoveduje, da je Pavšlarjevo pričevanje neresnično in da on nikdar podtaknjenih besed s Pavšlarjem izpregovoril ni.

Tudi jaz sem poslal predsedniku sodnega dvora izjavo, v kateri sem ovrgel neresnične trditve, ki jih je Pavšlar pred sodiščem o meni izrekel.

Oba dopisa je predsednik sodnega dvora pri obravnavi prečital.

Do tega časa sem jaz s Pavšlarjem prizanesljivo in kolikor je bilo sploh mogoče prijateljsko občeval. Od tega trenutka dalje sem se ga izogibal in sem trdno sklenil, da brez priče z njim nikdar več ne govorim.

Ni mi pa dal miru. Prišel je pozneje zopet enkrat k meni, in jaz sem k razgovorom pritegnil dež. tajnika dr. Pogačnika, kateri je Pavšlarju kot jurist dokazal, da je popolnoma nemogoče, da bi Pavšlar obdržal kupnino, ki bi jo od dežele dosegel, ne da bi zapadla v konkurzno maso »Glavne posojilnice«, kajti Pav-

šlar je vedno trdil, da je on z likvidacijskim odborom »Glavne posojilnice« naredil pogodbo, po kateri plača samo svoj dolg, zato ga pa likvidacijski odbor izpusti iz članskega jamstva. On je tako mislil: En milijon gre »Glavni posojilnici«, 600.000 K in plača 24.000 K pa meni. Jaz sem mu vedno rekel, da je to nemogoče; sicer bi rad pomagal njegovi rodbini, nikdar pa ne bom ničesar storil, česar ne bi mogel zagovarjati pred svojo vestjo in pred zakonom. (Odobrovanje na levi — Zustimmung links.)

Sedaj pa Pavšlar mene v javnosti dolži, češ da sem jaz njega nagovarjal, da naj gre v konkurz. (Veselost na levi — Heiterkeit links.) Jaz ga nisem nikdar nagovarjal k ničemur — samo k temu, da me naj na miru pusti — ampak on je vedno meni stavil dilemo: »Kaj hočem narediti? Ali mi plačate toliko denarja in jaz rešim nesrečne žrtve »Glavne posojilnice«, ali pa jaz grem v konkurz, in Vi ste krivi nesreče.« (Veselost na levi — Heiterkeit links.)

Jaz sem mu nato vedno rekel: »Prijatelj, milijonov Vam jaz ne morem dati in jih nikdar dobili ne boste.« Nato je on rekel: »Ja, potem pa moram v konkurz.«

Na to mu jaz seveda nisem mogel drugega reči, kakor: »Če nobene tretje poti ni, potem morate pa v konkurz.« (Veselost na levi — Heiterkeit links. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Revež pa je le! Je imel lepo premoženje!«)

Iz vsega, kar sem na podlagi uradnih aktov navedel, je jasno, da deželni odbor s Pavšlarjem ni sklenil nobene kupčije.

Ako ima sedaj Pavšlar to čudno predrznost, da igra s pravico ubožca pred sodiščem čudno vlogo beračja, ki hoče jutri biti milijonar, tedaj bo imel sodnik soditi edino samo med Pavšlarjem in pl. Šukljeto. Sodnik ima na izbero dvojce: Ako verjame Pavšlarju, potem mora dvorni svetnik pl. Šuklje Pavšlarju plačati 1.600.000 K in postane s tem posestnik Pavšlarjevih projektov in akvirira Tomaža Pavšlarja kot komercialnega ravnatelja z lepo plačo letnih 24.000 K, katere mu bo pl. Šuklje iz svojih dohodkov izplačeval (Veselost na levi — Heiterkeit links). Ako pa sodnik verjame pl. Šukljeto, potem mora suponirati, da je Pavšlar po krivem pričal. Jaz se v to vprašanje ne vtikam dalje, ker tukaj dobiva vsa zadeva lice privatne afere. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Saj se mi nič ne brigamo za to!«)

S tem je cela zadeva dejansko pojasnjena. Jaz se pa moram sedaj obrniti do n a r o d n o n a p r e d n e s t r a n k e, ki je v zadnjem času sprejela Pavšlarja med svoje glavne klicarje v boju proti »korupciji deželnega odbora«. (Veselost na levi — Heiterkeit links. — Poslanec

— Abgeordneter Dr. Triller: »Pavšlar je še vedno pristaš S. L. S.!»

Kako čudno se ta narodno-napredna stranka obnaša! (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »To Vas nič ne briga! Ali je to odgovor na interpelacijo?«) Ko se je prvič slišalo o deželnih hidroelektričnih projektih, je nastalo v narodno-naprednih vrstah veliko ogorčenje, in se mi je očitalo, da samo zaradi tega stopam pred deželni zbor s to zadevo, da bi pristašu S. L. S. Tomažu Pavšlarju pripomogel do milijonske kupčije. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Takrat smo se bali!«) To se je tudi v liberalnem časopisju na vso moč izrabljalo proti naši stranki in proti deželnemu odboru, seveda s tisto temeljitostjo, ki smo je na tej strani navajeni (Odobranje na levi — Zustimmung links. — Klici na levi: — Rufe links. »Tako je« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Temeljiti ste samo Vi!«) Takrat so vpili, da bom kranjsko deželo ruiniral, ruiniral zato, da enemu špekulantu pomagam. Danes je pa položaj drugačen. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Še nič ne vemo, kako bo z Završnico in drugim!«) Danes se pa narodno-napredna stranka z vsemi silami vojskuje za to, da bi se odrla Kranjska dežela za več kakor poldrug milijon kron (Veselo, ploskanje na levi — Heiterkeit, Händeklatschen links. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Otročarija!«) za to, da bi dobila v roke neke nepopolne projekte, s katerimi ne bi mogla ničesar početi! (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Ne, ne! Mi smo proti!« — Veselo na levi — Heiterkeit links.)

Nazadnje je namreč zašel nesrečni Pavšlar tje, kamor pride vse, kar je slabega. Šel je k liberalni stranki in k njenemu časopisju. (Ploskanje in klici na levi: — Händeklatschen und Rufe links: »Živio! Tako je!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Če vi ne daste zavetišča svojemu tolikoletnemu pristašu!« — Ugovori na levi — Widerspruch links. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »K socialnodemokratski 'Zarji' je šel nazadnje!« — Deželnega glavarja namestnik pozvoni — Landeshauptmann - Stellvertreter gibt das Glockenzeichen.) S svojim pričevanjem v zadevi »Glavne posojilnice« je naredil vsprejemni izpit za Vašo stranko! (Velikanski hrušč v središču — Ungeheurer Tumult in Zentrum. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Kaj je to?!« — Poslanec — Abgeordneter Ribnikar: »Faloti!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Sramota!« — Poslanec — Abgeordneter Jarc: »Dies irae, dies illa! — kliče Pavšlar in Kamila!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Ali smo mi stranka krivoprisežnikov! Obrekovalec, obrekovalec! Infamni obrekovalec! — Gospod deželni glavar, to ni dopustno! Ali smo mi stranka krivoprisež-

nikov?!« — Deželnega glavarja namestnik zvoní — Landeshauptmann - Stellvertreter schwingt die Glocke. — Poslanec — Abgeordneter Ribnikar: »Lampe je največji gavnar na Slovenskem, večjega lumpa sploh ni na svetu!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Nesramnost! Saj ga je Bog udaril! Saj ga je zaznamoval! — Ali to govori v imenu deželnega glavarja?« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Novak: »Lampeta naj se k redu pokliče!« — Deželnega glavarja namestnik neprestano zvoní — Landeshauptmann - Stellvertreter schwingt unausgesetzt die Glocke. — Poslanec — Abgeordneter Jarc: »Kaj si pa Vi vse lahko dovolite v Vašem časopisju?!« — Poslanec — Abgeordneter Ribnikar: »Deželni mlinar Jarc!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Ali je to odgovor na interpelacijo?!«)

Deželni glavar:

(Prevzame med velikanskim hruščem predsedstvo in pozvoni — Ü bernimmt unter ungeheuerem Tumult den Vorsitz und gibt das Glockenzeichen.)

Seja je prekinjena za pol ure. (Seja se prekine ob 5. uri 45 minut zvečer in se nadaljuje ob 6. uri 30 minut zvečer. — Die Sitzung wird um 5 Uhr 45 Minuten abends unterbrochen und um 6 Uhr 30 Minuten abends wieder aufgenommen.)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Seja je zopet otvorjena.

Visoka zbornica! Med najtežavnejše naloge predsednika visoke zbornice spada, v danem slučaju vzdrževati parlamentarni red. Naloga deželnega glavarja v tem oziru je trojna: On mora varovati vsakega posameznega poslanca pred insulti, on mora varovati cele stranke, ki so zastopane v tej zbornici, pred žalitvami, in končno — in to je glavna stvar — mora varovati parlamentarni red kot tak. V vseh treh točkah, katere sem navedel, se je, kakor razvidim iz stenografičnega zapisnika, ki sem ga dal v tem času napraviti, parlamentarni red hudo kršil, neposredno preden sem zopet prevzel predsedstvo in ko sem moral vsled nastalega hrupa in šundra prekiniti sejo.

Na podlagi stenografičnega zapisnika moram sedaj postopati, in sicer bom pri tem šel kronološko.

Deželni poslanec gospod dr. Lampe je v svojem govoru, neposredno preden je nastal šunder, izrekel sledeče besede: »S svojim pričevanjem v zadevi Glavne posojilnice je naredil sprejemni izpit v Vašo stranko.«

Iz razburjenja, ki je tem besedam sledilo na klopih narodno-napredne stranke, sklepam, da so prejšnja izvajanja morala očitvidno biti taka, da so gospodje od narodno-napredne stranke smatrali, da se hoče reči, da je Pavšlar s krivo prisego, s krivim pričevanjem napravil sprejemni izpit »za Vašo«, torej narodno-napredno stranko. Tako se je na vsak način morala ta stvar razumeti. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: »Saj je to prej izrečno rekel!«)

Glede na to moram jaz, ki moram varovati vsako stranko v tej zbornici, te besede edločno grajati in moram poslanca dr. Lampeta poklicati k redu.

Sedaj pa, gospoda moja, pride druga stranka na vrsto. Gospodje poslanci, Vi veste dobro, da temelji parlamentarni red na pravilih, ki so ugotovljena v deželnem redu in v poslovníku, in ta red določa, da si ne sme noben poslanec sam iskati pravice, temveč si jo sme poiskati samo po tisti poti, ki jo določata deželni red in poslovnik, in ta pot je, da se obrne do predsednika deželnega zbora ter od njega zahteva primerno remeduro. Kdor drugače postopa, ta dela v visoki zbornici anarhijo, in gospodje, kam bomo prišli, če se bo na tak način postopalo! To je popolnoma nedopustno, to biti ne sme in tukaj je potrebna najstrožja remedura.

Gospod poslanec dr. Triller je na te besede gospoda dr. Lampeta zaklical: »Obrekovalec, obrekovalec, infamni obrekovalec! Gospod deželni glavar!« — to velja meni, omenjam pa, da takrat nisem bil navzoč — »to ni dopustno! Ali smo mi stranka krivoprisežnikov?!«

To je tako hudo žaljenje, da bi jaz, ako bi bile padle te besede brez vsega, kar se je prej zgodilo, — (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: »Mi smo se branili!«) — potem seveda bi moral uporabiti najskrajnejša sredstva proti poslancu gospodu dr. Trillerju. Ker je pa videti, da je bila to samo neka naravna reakcija v razburjenosti, — (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: »Silobran!«) — da je gospod poslanec dr. Triller pravzaprav, četudi je rabil žaljivke kakor »infamni obrekovalec«, hotel samo zase in za svojo stranko na oster način odvrniti sumnjo, da bi bila njegova stranka stranka krivoprisežnikov in kakor da je vsak, kdor je v stranki, krivoprisežnik, — (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: »Gotovo!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Tako je!«) — in je le to sumnjo z veliko vehemenco odklanjal, se je s tem pač hudo pregrešil zoper parlamentarni red in zoper dr. Lampeta, ki je poštenjak od nog do glave, — zato pa vendar ne izvajam takih konsekvenc, kakor bi jih moral sicer izvajati, in pokličem gospoda dr. Trillerja samo najodločnejše k redu.

Sedaj pa pride hujša reč! Ko vse predidóče velja o gospodu poslancu dr. Trillerju, pa ne smem več tako milo soditi tega, kar je storil gospod poslanec Ribnikar. On je klical proti S. L. S. pavšalno: »Faloti!« in nadalje je dr. Lampetu klical glasom stenografičnega zapisnika. »Lampe je največji gavner na Slovenskem, večjega lumpa sploh ni na svetu!«

Gospoda moja, to je tako hudo kršenje parlamentarnega reda, da ne morem samo rabiti proti poslancu gospodu Ribnikarju sredstev, ki so mi na razpolago, temveč moram prepustiti disciplinarnemu odseku, da ukrene, kar on misli.

Sedaj pride gospod dr. Tavčar. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: »Jaz se najmanj bojim!«) On je klical — to stoji v stenografičnih zapisnikih: »Sramota!« — potem pride naprej (bere — liest): »dr. Tavčar (proti dr. Lampetu): »Saj ga je Bog udaril!« (Klic na levi — Ruf links: »Oh, oh!«)

To je tako v nasprotju z vsako mero dostojnosti, — (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Če pa on meni očita krivo prisego!«) — torej to je silno hudo žaljenje in tako v nasprotju ne samo s parlamentarno dostojnostjo, ampak vsak dostojen človek mora občutiti, da je nedopustno komu očitati, če ima telesno napako, — da mislim, da je treba pač gledati na to, da se kaj takega v naši zbornici ne pri-godi več. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Kadar bom osebno tako krivo napaden, bom vedno reagiral! Jaz s krivo prisego nočem nič opravlja imeti!«) Prosim, (pozvoni — das Glockenzeichen gebend), gospod Dr. Tavčar! — Torej to je tako žalostno prekoračenje vseh meja, da absolutno ne morem iti preko tega, — (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: »Krivo prisego pa se more očitati!«) — da tega absolutno ne morem izravnati samo s klicem k redu.

In sedaj je dr. Tavčar vpletel vmes še osebo deželnega glavarja, katera pri tej stvari gotovo ni mogla nič opraviti imeti, ter zaklical: »Ali to govori v imenu deželnega glavarja?« (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: »Jaz sem rekel, da bi dr. Lampe moral objektivno in mirno govoriti, ker govori v imenu deželnega glavarja!«)

Kakor mi je žal, da sem v prvi vrsti pri-slijen, sklicevati se na disciplinarni odsek, da on objektivno sodi o tej stvari, moram vendar to storiti, da zavarujem enkrat za vselej, kolikor je to v moji moči, visoko zbornico zoper ponavljanje takih izgre-dov. Omenjam še mimoidóč, da so gospodje iz središča vdrli v klopi druge stranke. Torej, da to zabranim, kolikor je od moje malenkosti odvisno, skličem disciplinarni odsek zoper poslanca Ribnikarja in dr. Tavčarja.

Da reši disciplinarni odsek svojo nalogo, prekinem sejo za pol ure.

(Seja prestane ob 6. uri 40 minut zvečer in se nadaljuje ob 7. uri 45 minut zvečer. — Die Sitzung wird um 6 Uhr 40 Minuten Abends unterbrochen und um 7 Uhr 45 Minuten Abends wieder aufgenommen.)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Seja je zopet otvorjena.

Zapisnik seje disciplinarnega odseka dne 27. septembra 1913 — predseduje gospod poslanec baron Apfaltrern — se glasi tako-le in to je edini sklep disciplinarnega odseka (bere — liest):

»Ker izjavi gospod deželni glavar, da ne bi izročil gospoda poslanca dr. Tavčarja disciplinarnemu odseku, če bi mu bil takrat dejanski položaj tako znan, kot mu je sedaj pojasnjen, sklene odsek: da nima povoda baviti se s to zadevo.

Gospod poslanec Ribnikar se izključi iz današnje seje, ker se je težko pregrešil zoper parlamentarni red. — Pogačnik, zapisnikar. Apfaltrern.«

Prosim tedaj predvsem gospoda poslanca Ribnikarja, da zapusti današnjo sejo: (Poslanec Ribnikar ostavljač dvorano: Abgeordneter Ribnikar den Saal verlassend: »Namesto Lampeta grem pa jaz!«)

Kar se tiče gospoda poslanca dr. Tavčarja, imam pojasniti stvar sledeče:

Po natančnem zaslišanju stenografov in po privatnem pogovoru z gospodom poslancem dr. Tavčarjem se je končno dognalo, da besede njegove: »in to govori v imenu deželnega glavarja« niso padle med sejo, temveč šele potem, ko je bila seja prekinjena. Pač pa je padla brez vsakega dvoma beseda »sramota« še v seji. Tudi je objektivno dognano, da so besede, da so žaljivke: »Bog ga je udaril, Bog ga je kaznoval« padle pred presledkom. To je dognano, ampak vsled izjave gospoda poslanca dr. Tavčarja, na katere resničnosti ne dvomim, in izjave stenografov, da so te besede padle ravno v zadnjem momentu, preden se je seja prekinila, sem sklepal, da je gospod poslanec dr. Tavčar, ako izjavlja, da je to bilo izpregovorjeno po prekinjeni seji, v dobri veri bil, da je seja že bila prekinjena (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: »Vsaj je tudi bila!«), in zato sem izjavil v disciplinarnem odseku, če bi bil vse to, kar sem sedaj omenil, vedel že prej — ker prej to še ni bilo dognano in sem imel pred seboj le izpisek iz stenografičnega zapisnika — da potem bi jaz ne bil izročil gospoda poslanca dr. Tavčarja disciplinarnemu odseku, in sem prosil disci-

plinarni odsek, naj se na to ozira. Disciplinarni odsek se je tudi na to oziral, za kar sem mu hvaležen, in je sklenil, da nima povoda baviti se z zadevo gospoda poslanca dr. Tavčarja. Seveda je pa samo po sebi umevno, da za one popolnoma neparlamentarne in z vsakega stališča obsodbe vredne žaljivke, ki so bile storjene v seji in ki sem jih prej omenil, pokličem gospoda poslanca dr. Tavčarja k redu.

S tem je ta incidenca končana.

Poslanec dr. Triller:

Potem pa prosim jaz besede k poslovníku!

Deželni glavar:

Če hočete govoriti k poslovníku, nimam ničesar proti temu, ampak k tej stvari, prosim, se ne bo nič več govorilo. Jaz bi prosil, ne spravljajte me v zadrego. Če imate kako izjavo, vsaj jo lahko meni izročite, jo vzamem ad personam na znanje, ampak ta incidenca je končana in jaz bi samo to željo izrekel, da bi ne prišel več v položaj, rabiti skrajna sredstva, katera mi nalaga poslovník in pa deželni red. Jaz sem tukaj na tem mestu ne samo upravičen rabiti ta sredstva, ampak tudi dolžan jih rabiti, in kadar je treba kake reparacije zaradi kakega razžaljenja ali zaradi česar koli, naj si nihče ne poišče sam pravice, ampak naj se rabijo parlamentarna sredstva in naj se dotičnik obrne do mene, da ukrenem remeduro.

Torej s tem je stvar končana.

Gospoda referenta dr. Lampeta vprašam, ali je že končal svoj odgovor na interpelacijo?

Poročevalec deželnega odbora dr. Lampe:

Da!

Deželni glavar:

Torej ima besedo k formalnemu predlogu gospod poslanec Piber.

Poslanec Piber:

Predlagam, da se otvori debata na oba odgovora.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Piber predlaga, da se na moj odgovor na interpelacijo gospoda poslanca vit. Pogačnika glede stanja del na Završnici in na odgovor gospoda referenta deželnega odbora dr. Lampeta, na interpelacijo glede takozvane Pavšlarjeve koncesije otvori debata.

Prosim gospode poslance, da zavzamejo svoja mesta (Zgodi se — Geschieht.), ker bomo glasovali!

Prosim tiste gospode poslance, ki so za predlog gospoda tovariša Pibra, da izvolijo vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet in tedaj se bo vršila debata o teh odgovorih.

Kdo želi besede?

Gospod poslanec dr. Gregorič — pro ali contra?

Poslanec dr. Gregorič:

Pro — ampak jaz bi prosil, da se ti dve zadevi ločeno obravnavata, zadeva glede Završnice in pa zadeva o Tomažu Pavšlarju, da se ne bosta zamešali.

Deželni glavar:

To je pravzaprav formalni predlog, ali želja izrečena na-me, ker imam jaz o tej stvari odločiti. Pa ako zbornica odloči, da bodita dve razpravi, nimam ničesar proti temu. Vsaj se pa gre za eno samo stvar in z dvema razpravama bi izgubili preveč časa. Torej kakor go spodje želijo.

Poslanec dr. Gregorič:

Jaz bi prosil besede samo glede Završnice.

Deželni glavar:

Vsaj si lahko izberete, ali govorite o eni ali drugi zadevi. Torej prosim!

Poslanec dr. Gregorič:

Visoka zbornica! Gotovo ni nobenega v tej visoki zbornici, ki bi nasprotoval kakemu napredku in vsakdo izmed nas gotovo pozdravlja napredek na kateremkoli polju. Kot napredek je gotovo zaznamovati vsako podjetje, ki meri na to, da se pomnoži blagostanje prebivalstva. In to je gotovo tako podjetje, kakor se sedaj dela na Gorenjskem, to je električna centrala na Završnici. Gotovo ima vsaka stvar svoje zagovornike in svoje nasprotnike. Tako tudi ta zadeva, o kateri se je veliko govorilo in pisalo, na eni strani o lepem napredku tega podjetja, dočim so se na drugi strani čule pa tudi kritike o slabem namenu in napredku podjetja. Jaz ne podtikam kritiki kaj slabega, morebiti se je tu in tam izrekla bona fide in z namenom varovati deželo pred škodo. V nekem oziru je tudi dobra kritika, da se izvedo dobre, pa tudi slabe strani te ali one stvari. O Završnici se je govorilo, da je stvar nezadostno preštudirana in da bi morebiti bolje drugi zistemi nadomestovali sedaj nameravani zistem, in če se kaj takega govori iz ust lajika, mu tega ne zamerim, ker je morda te reči povedal pod hipnim vtisom kakega razgovora, ali če se pa

sliši govoriti iz ust takozvanih strokovnjakov, da je ta zadeva popolnoma zavožena, je umevno, da ljudstvo zbegano povprašuje, zakaj deželni odbor tako zapravlja denar, in potem je pa gotovo opravičeno, ako se na tem mestu cela stvar temeljito pojasni in razpršijo mirnim potom vsi dvomi, da vsak član zbornice in tudi javnost natančno izve, kaj in kako se dela na Završnici. Gospoda moja, kar se tam dela, se ne dela za hipni trenutek, in tu se ne gre za podjetje, ki bi se imelo takoj obrestovati, kakor se takoj ali v 14 dneh obrestuje denar, ki se ga nese v hranilnico, ampak tukaj se gre za stvar, pri kateri je treba tudi druge momente uvaževati, gre se za prihodnost in za podjetje, ki bo v veliki, v največji meri v stanu blagostanje prebivalstva pomnožiti, gre se za koristi kmeta, obrtnika in za povzdigo blejskega letovišča, da korakajo v modernem zmislu naprej in da postanejo deležni modernih naprav, katerim mora gotovo vsakdo izmed nas prištevati tudi deželno električno centralo. To električno centralo z vodno silo primerjati z napravo na par ali petrolej zdi se mi pa ravno tako, kakor če jaz rečem, da se raje peljem s starokopitnim poštnim vozom, kakor pa z modernim brzovlakom (Veselost na levi — Heiterkeit links.). To se pač samo pravi po nepotrebnem ljudstvo begati, kajti če se primerja desetkilometerski okoliš Bleda z okolišem Katoliške tiskarne ali »Uniona«, to vendar ni nobena primera. Lahko bi se seveda tudi tam napravila elektrarna na par ali kaj takega, ali izguba bi bila tako velikanska, da bi se nam ves svet smejal. Gospoda moja, jaz se seveda ne spuščam v podrobnosti cele zadeve, to tudi ni bil moj namen, ko sem se oglašil k besedi, ampak prosil bi pa gospoda deželnega glavarja, da bi glede na razne članke v časopisju in na beganje ljudstva morda povabil deželne strokovnjake v zbornico, da povedo tukaj, kako racijonelno se dela na Završnici in kak pomen ima ta cela električna naprava za blagostanje prebivalstva. Gospodje, mi vendar ne smemo biti taki pesimisti, da bi vse naenkrat v koš vrgli, če se tudi pokaže, da se naprava ne bo direktno obrestovala takoj s prvega početka, obrestovala pa se bo gotovo pozneje in indirektno pa gotovo tudi že takoj. Kako vpitje je bilo svojčas glede »Uniona« in danes vprašam vsakega izmed vas, ali nimam prav, če rečem: Vzemite »Union« proč, in Ljubljana je zopet tista dolga vas, kakor je bila prej. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: »No, no, vas nikoli ni bila!«) In ravno tako bo z Završnico. Vzemite čez 10 ali 15 let Bledu električno centralo proč, pa hoste namesto modernega letovišča zopet tam imeli samo kmetsko vas. Umevno pa mi je, da so se v tej zadevi — ne iz zlobnega namena, tega ne rečem, ampak iz nevednosti — tu in tam poja-

vili pomisleki, in zato bi gospoda deželnega glavarja prosil, naj bi povabil v zbornico strokovnjake, da tukaj čisto jasno povedo in pojasnijo celo stvar, in potem postanemo gotovo vsi ene misli, da je podjetje koristno, četudi ni pričakovati, da se bo obrestovalo takoj že v prvem trenutku. (Živahno odobravanje na levi — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Naznanjam visoki zbornici, da sem k tej obravnavi pozval oba deželna uradnika-strokovnjaka, ki se imata v prvi vrsti s to zadevo baviti, in sicer gospoda stavbnega svetnika Geilhoferja kot stavbnega voditelja in gospoda inž. Serneca, ravnatelja naših deželnih električnih central.

K besedi pride sedaj kontra-govornik gošpod poslanec dr. Triller.

Poslanec dr. Triller:

Visoka zbornica! Zdi se mi, da je gospod deželni glavar blagoizvolil danes nekoliko anticipirati mojemu nujnemu predlogu, ki se tiče del na Završnici. Jaz sem stavil predlog, s katerim sem zahteval, da naj se današnje stanje teh del na Završnici pojasni potem mešane komisije, kateri bi se naj pritegnili tudi neprizadeti in nepristranski strokovnjaki. Moj gospod predgovornik je bolj optimističen in pravi, da mu zadošča, ako mu deželni strokovnjaki pojasnijo današnje stanje del ter potrdé, da je prosperiteta pričakovati. Jaz bi bil, odkrito povem, rad tak optimist, ampak na podlagi izkušenj, ki jih imamo glede tega podjetja v tej visoki zbornici, ne morem si kaj, da bi ne zrl na hidroelektrična dela na Gorenjskem z večjo skepso. V upravičbo tega stališča sem primoran nekaj naglašati: Danes je preteklo ravno štirinast mesecev, odkar se je ta visoka zbornica začela pečati z Završnico. V julijemskem zasedanju leta 1912. je deželni odbor predložil visoki zbornici poročilo, ki je izzvenelo nekako v besedah: Magnum annuncio vobis gaudium! Takrat se je visoki zbornici poročalo, da je Završnica temeljito in vsestransko preštudirana in da bo postala za deželo prava zakladnica, tok da bo tako poceni, da konjska sila ne bo več stala kakor 1000 K, in da bodo najkasnejše leta 1913. že blestele električne obločnice na Gorenjskem. V prvem navdušenju nad tem poročilom je takrat večina visoke zbornice na usta poslanca Pibra sprejela predlog, da naj se deželnemu odboru naroči, naj dela pogumno izvrši in tudi vse svoje druge, nad vse dalekosežne hidroelektrične naprave pospeši. In z veliko munificenco se je takrat na predlog gospoda poslanca Jarca dovolil v to svrhu kredit dveh milijonov kron.

Gospoda moja! Poletje 1913 je že prešlo, v jeseni smo, ampak še danes ni ne duha ne sluha o Završničnih obločnicah in žarnicah; pač pa stoji nepobitno žalostno dejstvo, da dežela še danes nima veljavne vodopravne koncesije za zgradbo teh električnih central. To je dejstvo, ki mora vsakega zastopnika kranjske dežele, vsakega vestnega delegata navdajati z strahom in s skrbjo tembolj, ker je gospod poročevalec deželnega odbora v juliju mesecu 1912 visoki zbornici poročal, da se gradi samo rov na Završnici, ki ni podvržen koncesiji, in da se bo koncesija podelila, predno se bode deželna elektrarna kot taka in v kolikor je podvržena koncesiji, gradila. Toda faktum je, da je deželni odbor izvršil več del tudi v hidroelektrične mzmislu brez koncesije, in meni je bilo s precej verodostojne strani izraženo prepričanje, da je le redka benevolenca c. kr. vlade vrok, da se ta dela niso ustavila. In drug sličen slučaj je, če je to resnica, ne vem, ne morem jamčiti, z rovom. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Bodite brez skrbi, stvar je v redu!«)

Jaz nisem brez skrbi in ravno zaradi tega, ker nisem brez skrbi, in bi rad postal, bi rad imel predložitev celotnega materiala, da dobimo jasen vpogled, kakršnega nam enostransko poročilo deželnih izvedencev ne more podati.

Moja gospoda! Nečesa se moram še dotakniti. V zadnjem času se je začela strokovnjaška polemika. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Kdo je ta strokovnjak?«) Pisala sta o deželnih hidroelektričnih napravah, moža, katerima gotovo ni odrekati strokovnega znanja; podpisala sta se s polnim imenom inženir Štebi in profesor Šuklje. (Veselosť na levi — Heiterkeit links. Poslanec — Abgeordneter Dr. Pegan: »Ali imata inženersko diplomu?«) Jaz ne vem, ali imata prav, a še raje bi videl, da nimata prav, in zato sem stavil svoj predlog. Ta dva strokovnjaka in še drugi govorijo, da so dela ob Završnici le »Spitzendeckungswerk« in da bodo šele tedaj imela važnost za deželo, ko bo ustanovljena druga velika elektrarna ob Savi, do tedaj pa, da bo Završnica prav gotovo pasivna, česar Bled in mali vasovni okoliš te naprave ne bosta mogla preprečiti. Neki izvedenec celó je izrekel bridko sodbo, da bomo konja podkovali pri ušesih. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Zajec: »Hišo zidali pri trehi!«)

Govoril sem z drugimi, jako veljavnimi strokovnjaki, in vsi so mi pritrdili, da je stvar nekoliko zavožena, ali ne pri pravem koncu začeta. Sedaj bi se morda še dala kolikor toliko popraviti. Zato bi bilo to tehtno sodbo bolj objektivno uvaževati, kakor se to danes godi.

Uvaževati pa je tudi finančno stran. Gospod poročivalec je povedal, da je investiranih do sedaj pri avršnici okroglo pol milijona in pri ostalih podjetjih dvesto tisoč kron, torej skupaj sedemsto tisoč kron. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Pegan: »Vsega skupaj petsto tisoč kron!«) Gospod dr. Pegan nima prav in najbrže tudi gospod poročivalec ne! To dokažem s faktom, da so glasom oficijelnega potrdila deželnega knjigovodstva znašali izdatki dne 31. decembra 1912 že 659 tisoč kron; od prvega januarja 1913 naprej, kar se gradi daljnovid, kar se gradi centrala na Savi, se je pa izdalo, čeprav morda še ne izplačalo, pač pa obremenilo deželno blagajno za več kot 40 tisoč kron, tako da je sedaj investiranih v hidroelektričnih napravah gotovo veliko več kakor 700 tisoč kron. O tem ni nobenega dvoma.

To je pa iz dveh razlogov pomisleka in nekoliko sumnje vredno. Pred vsem vzemimo interkalarni obresti. Gospod predgovornik se je postavil na jako liberalno stališče in rekel, da od te vsote ni plačevati nikomur nikakršnih obresti. Concedo! To je gotovo resnica, ampak tudi očiten sofizem. Če namreč leži sedemsto tisoč kron deželnega denarja dve leti, ne da bi donašale le vinar obresti, in z rozikom, da še leta in leta ne bodo donašale nobenih obresti, potem dobimo tako svoto na izgubi interkalarnih obresti, ki bi čisto zadoščala za kapital, ki je potreben za napravo električne centrale za Bled in okolico.

In še nekaj. Velik del deželnega denarja, kakih 200 tisoč kron je investiranih v drugih hidroelektričnih napravah, največ v Medvodski, in zdaj se širijo govorice, da je dežela propadla glede koncesije ob Savi pri Medvodah. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Kdo pa je to povedal?«) Govorilo se je, da je tvrdka Leykam-Josefsthal zmagala. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Zajec: »Ta je prej prosila.«) Kdaj pridemo tudi glede te investirane svote do obrestovanja? Ali kaže deželi, 200 tisoč kron, in morda še tisoče in tisoče že danes investirati v tako negotovo podjetje? Položaj je ta, da naj bo kdo še tak optimist, na čistem nismo in vsa stvar kriči po popolni javnosti in jasnosti. Na vsa ta vprašanja pa golj s pomočjo deželnih izvedencev, če jih gospod deželni glavar povabi k razpravi, ne moremo dobiti zadovoljivega odgovora. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Kaj pa hočete?«) Gospoda moja, če hočete, da bo javnost kranjska, ki plačuje deželne doklade, prepričana, da je vse v popolnem redu, potem deželnih izvedencev danes ne inkomodirajte, potem boste sprejeli moj predlog; kajti le, če se bo stvar coram takih izvedencev, ki so popolnoma neprizadeti, pojasnila, le tedaj se bomo izognili opravičenemu očitaniu, da vlada tej visoki zbornici navzlic vsem velikim električnim si-

lam, s katerimi razpolagamo, strah pred lučjo! (Ploskanje v središču — Händeklatschen im Zentrum.)

Deželni glavar:

K besedi pride naslednji vpisani govornik gospod poslanec Piher, in sicer kot predgovornik.

Poslanec Piher:

Jaz se ne bom v take dvome spuščal kakor gospod predgovornik, ki povprašuje, ali se cela stvar prav dela in ali ima vse predpogoje, da se more v bodočnosti uspešno razvijati. Prorok tudi nisem, proroki so že davno umrli (Veselost na levi — Heiterkeit links), ampak to moram pa tudi priznati, da moramo našim strokovnjakom tudi nekoliko ali vse verovati, ker ti gotovo niso šli brez znanja in brez študiranja na to težko delo. O tem, kako se bo stvar razvijala, seveda ne bom torej izgubljal nobenih besed, ampak moja izvajanja imajo drug namen, drug cilj. Gospoda moja, velika industrija teži danes s tako vehementno silo proti malemu obrtniku, da se ta pri nas in drugod ne bo več mogel vzdrževati, ako mu ne damo pomoči, da bo mogel konkurirati z veliko industrijo. To vidimo povsod in povsod vidimo kako propada mali obrtnik vedno bolj in bolj tako, da se je bati, da popolnoma ne propade in vendar so mali obrtniki tudi kos našega naroda in torej jim moramo pomagati in jim moč dati, da bodo mogli obstajati in svojo obrt nadaljevati, če mogoče z električno močjo. Rešitev malega obrtnika je najti edino-le v tem, da mu omogočimo potom elektrike konkurirati z veliko industrijo, to se pa da le doseči, ako mu damo in seveda tudi za primerne ceno damo gonilno silo, da bo mogel svoje izdelke izdelavati s pomočjo elektrike, kajti ročno delo je preslabo in ne bo zadostovalo v konkurentnem boju zoper velekapital. Nava-jam samo dva vzgleda. Poglejmo v ljubljansko okolico, v Št. Vid. Tam imate mizarstvo zadrugo, ki je pred leti se bavila samo z ročnimi deli in si ni mogla nikamor pomagati. Sedaj pa, ko so si sami napravili lastno elektrarno, zadruga krasno napreduje. To je znamenje, da daje električni tok tudi malemu obrtniku moč, da more konkurirati z velikimi podjetji. In pojdimo naprej na Gorenjsko, v Češnjice, kjer je doma naš tovariš gospod Demšar, in videli bomo, kako krasno danes uspeva ondotna sodarska zadruga, katera tudi uporablja električno silo. Torej v elektriki leži rešitev za malega obrtnika, to je pribito in o tem se ne da razgovarjati. Torej to sta samo dva vzgleda, iz katerih moremo pa tudi glede drugih malih obrti sklepati, da se bodo mogle vzdrževati, če jim damo predpogoje za obstanek potom električne moči. In kako je z Bledom? Gospoda moja, na Bledu in v okolici ni-

so samo agrarci, kmetje, ampak imamo tudi mnogo obrtnikov, kakor n. pr. Žumra v Vintgarju, ampak ti propadajo, ker nimajo elektrike. Tako bi navajal lahko še več vzgledov, pa tega ne bom storil. Izjavim pa, če hočemo mali obrt rešiti, mu moramo preskrbeti elektriko in to moramo preskrbeti, kakor hitro mogoče vsaj Bledu in okolici. V prvi vrsti bi bila seveda dolžnost poslancev trgovske zbornice, da bi se za to potegovala (klici na levi — Rufe links: »Dr. Novaka!«) in pred par leti, ko se je šlo za njih izvolitev, vem, da sta ta dva gospoda poslanca obljubovala tudi malim obrtnikom pomoč. Takrat je gospod poslanec dr. Novak okoli pošiljal svoje oklice tudi zunaj po deželi, da hoče pomagati malemu obrtniku, kar je tudi njegova dolžnost, ker je izvoljen kot poslanec obrtne zbornice. Sedaj pa stoji kar naenkrat v deželnem odboru na čisto nasprotnem stališču in stavi predlog, da naj ustavi deželni odbor vse delo na Završnici. Torej ali se to ne pravi direktno delati proti malemu obrtniku? (Poslanec — Abgeordneter Dr. Novak: »To je ravno vprašanje, ali mu boste vi pomagali!«) Seveda mu bomo in hočemo mu tudi pomagati, saj ta namen imamo in zato se jaz čudim, kako se more tak predlog staviti, da naj se dela ustavijo. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Novak: »Da ne bodo milijoni deželnega denarja preč vrženi!«) Tega ne morete reči, o stvari so se strokovnjaki zaslili in so rekli, da je dobra in tem moramo zaupati, in če vi ne, jim pa z nami vred zaupa saj večina slovenskega naroda. Jaz ne vem, ali je gospod dr. Novak bil na Završnici ali ne. Jaz sem šel tja s kmeti mojega okraja, sem prosil gospoda svetnika Geilhoferja, da jim stvar razloži, in on je to storil in naši kmetje so ga prav dobro razumeli, so bili tako brihtni, da so ga razumeli, veliko je bilo med njimi pa tudi obrtnikov in vsi so zahtevali, da se centrala čimprej otvori. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Zajec: »Tedad javnost ni bila nič razburjena?«) Prav nič. Ampak vsi obrtniki zahtevajo in prosijo, da se jim čimpreje omogoče priti do električne moči, da se morejo ohraniti. Vsi obrtniki, brez razlike strank zahtevajo in naprošajo deželni odbor, da dela nadaljuje, ker dobro vedo, da bo njih obstoj le zasiguran, če si pridobe električno moč. Ko smo kupovali Blejski grad, se je povdarjalo, da moramo rešiti Bled, oni kinč nebeški, najlepši kraj dežele Kranjske. Sedaj, ko je na Bledu taka kriza, ko je sploh taka denarna kriza, tožijo hotelirji in privatniki, da je Bled izgubljen, če se mu ne pomaga, in to je tudi res in jaz samo to vem, ker sem Blejec — pomagati se mu mora in zato mu pa pomagajmo v prvi vrsti s tem, da dogradimo električno centralo na Završnici. Mi hočemo iz Bleda napraviti letovišče prve vrste, po svoji naravni

krasoti je zato tudi kakor nalašč ustvarjen, vsi tuji hvalijo lepoto kraja (poslanec — Abgeordneter grof Barbo: »Samo cen ne!«), samo udobnosti se jim nudi premalo, zlasti električne centrale. Kar se tiče cen, gospod grof, bi že še šlo, sicer bodo pa morda še šle nazaj. Če pa mi Bleda ne rešimo s tem, da mu preskrbimo elektriko, katero vsi tuji zahtevajo, potem bodo morali domačini in posestniki vil kmalu iti s trebuchom za kruhom. Moderni svet enkrat zahteva elektriko in v toliko moderni moramo pa vendar tudi biti, moderni vsaj v gospodarskem oziru. Torej toliko glede Bleda s stališča tujskega prometa. Po letošnjem slabem poletnem vremenu bi se dalo sklepati, da je bila na Bledu slaba sezona. Vzlic temu pa je imel veliko in odličnih tujcev, ampak povsod se jih je slišalo reči: Kaj nas sem kličete, vsaj nimate razsvetljave. Torej pomagajmo Bledu v prvi vrsti s tem, da mu damo električno razsvetljavo. Električna pa bo važna tudi za kmetovalca, kar sem vse omenjal že lansko leto. Kmetje brez razlike vpoštevajo pomen elektrike, berejo, se podučujejo in se zanimajo za stvar in tembolj hrepene po napredku, ker jim je svetnik Geilhofer vso stvar razložil. Delavcev nam manjka čimdalje bolj in neglede na tujski promet bo torej tudi za kmete deželna elektrarna prava pomoč.

Torej visoka zbornica, jaz sem pri kraju in prosim deželni odbor, naj z isto energijo kakor jo je kazal dosedaj, tudi nadaljuje električno delo, da pridemo čimpreje do električne moči, ki bo povzdignila našo Gorenjsko, zlasti Bled in njega okolico. (Živahno odobranje na levi — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Triller ima besedo.

Poslanec dr. Triller:

Visoka zbornica! Sklicujé se na svoja prejšnja izvajanja usojam si staviti sledeči predlog:

»Visoki deželni zbor skleni:

1. Izvoli se odsek petorice, kateremu ima deželni odbor nemudoma predložiti vse spise in sploh ves material, tičoč se zgradbe deželne hidroelektrične centrale na Završnici in vseh ostalih deželnih hidroelektričnih akcij.

2. Ta odsek ima pravico pritegniti svojim posvetovanjem deželne in po potrebi tudi druge neprizadete in zanesljive izvedence ter ima poročati o uspehu preiskave kar najhitreje, vsekakor pa še tekom tega zasedanja.«

Deželni glavar:

Gosopdje, ste čuli predlog, katerega stavi gospod poslanec dr. Triller? Ta predlog je v razpravi.

K besedi pride sedaj kontragovornik gospod poslanec dr. Tavčar:

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Jaz ne bom dolgo govoril, ker se popolnoma strinjam s predlogom, katerega je stavil gospod dr. Triller.

Jaz sem bil od vsega pričetka za to, da se take zadeve, ki zahtevajo veliko denarnih sredstev, resno in trezno na vse strani prevdarijo, in oponiral sem gospodu dr. Lampe-tu v prvi vrsti zato, ker je stvar po mojih mislih, ki niso strokovnjaške, brez prave podlage. Kakor tisti, ki se je kopal in skočil z glavo naprej v vodo, tako je skočil tudi dr. Lampe v električni tok. Vsled tega ni pravilno, če se pri današnji razpravi gospod dr. Gregorič sklicuje na svoj hotel »Union«, neglede na to, da moram kot župan ugovarjati, da bi bila Ljubljana vas, če bi ne bilo hotela »Union« za frančiškansko cerkvijo; ampak meni se zdi, da take opazke ne kažejo resnobe, katero zahteva taka stvar. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »On je polemiziral s Šukljatom!«)

Jaz prav rad pritrjujem gospodu poslancu Pibru, da je obrtniku pomagati namen, in da je namen pomagati tudi Bledu.

Gospoda moja, če ste tako odkritosrčni, tedaj tudi povejte: Mi smo za Završnico, da pomagamo obrtniku in blejskemu prebivalstvu. Mi vsi imamo tudi ta namen! Toda to povejte! Ampak mi smo na stališču, da smo za Završnico, za obrtnike in za Bled, ako se deželni denar primerno obrestuje. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Mi tudi!«)

Ampak dr. Lampe je eno stvar prezrl: on je o rentabiliteti prepričan, mi pa do danes še nismo prepričani, kajti pravega rentabilitetnega računa o tej napravi do danes še nismo dobili in nismo videli. Vi pravite, če boste enkrat električne naprave imeli, potem boste šele rentabiliteto iskali. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Kadar bomo denar kasirali!«)

Potem pa to ni prava pot! Torej, da ne bom nadalje govoril: jaz polagam važnost, jaz zaupam v deželne izvedence, kakor zaupam v dr. Pegana kot advokata, dasi priznavam, da nobeden izvedenec ni nezmotljiv, kakor ni nezmotljiv advokat. Ne bi torej škodilo, če bi tudi druge strokovnjake zaslišali.

Dve stvari sta zame merodajni, glede katerih hočemo imeti odgovora od strokovnjakov ali izvedencev. Od nas, ki zastopamo deželne interese, ne morete zahtevati, da kar čez

noč postanemo inženjerji. Jaz nisem tehnik, ampak jaz čujem govoriti, da bo Završnica imela skozi dva do tri mesece samo 300 HP na razpolago. Torej na to, prosim, mi dajte odgovoriti! (Ugovori na levi — Widerspruche links.)

Pravi se, da ima Završnica pričakovati nekaj mesecev samo 300 HP. S tem se ne dajo čudeži delati. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe ugovarja — widerspricht.)

Nikar previsoko ne sodite, gosp. dr. Lampe! (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Meni se pa projekt vendar dopade!«)

Na drugi strani, v zvezi s tem, je drugo vprašanje. Od strani strokovnjakov se je namreč izreklo, da se da temu odpomoči na ta način, da se moč Završnice dvigne — mislim, da je bil prvotno projektiran en sam reservoir — da se da sila podjetja pomnožiti s tem, da se zgradita v ozadju še dva reservoirja za vodo. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Nabiralnika vode!«)

Vprašam torej gospoda deželna izvedenca, ali je pričakovati, da bo morala dežela, če dokonča to podvzetje, ker končati ga morate, v sredi ne morete prenehati, — ali bo dežela, če hoče racionalno, gospodarsko pametno postopati, prisiljena, graditi še kake nabiralnike, in koliko bodo ti nabiralniki stali.

In končno bi gospoda deželna izvedenca še rad prosil, da bi imeli nekaj gotovega zapisanega, da bomo jasnost imeli, naj povesta, — govori se o 500 do 700 tisočih — naj nam povesta, koliko bo stroškov, ko bo sedanja naprava perfektna, in koliko bo stroškov, če se bo morala popolniti še z enim ali dvema nabiralnikoma.

Jaz pozdravljam današnjo razpravo samo zategadelj, da nam deželni izvedenci povedo, koliko bo stala stvar v vsakem slučaju.

In končno bi še vendar tudi nekaj rad o rentabiliteti. Saj je naravno, če stojimo v tem oziru na drugačem stališču in nočemo o rentabiliteti govoriti šele potem, ko bomo lovili denar od odjemalcev. Jaz stojim na stališču, da so deželni izvedenci zavezani, povedati svoje misli, svoje strokovno mnenje, kako bo izpadla rentabiliteta tega podvzetja bodisi v sedanjem obsegu, bodisi potem, če se bodo morali graditi še kaki nabiralniki.

Torej: stvar naj se mirno razpravlja; o sumničenjih, o katerih je gospod poslanec Piber izpregovoril, ne more biti nobene besede! Mi nič ne sumničimo, mi zahtevamo le jasnosti! Če nam dokažete jasnost, če nam pokažete gotov jasen račun, bomo tudi mi za stvar glasovali. Dotlej pa, dokler jasnosti ni, nam vest ne dopušča, glasovati za nekaj, kar tiči še v megli. (Odobrovanje in ploskanje v središču — Beifall und Händeklatschen im Zentrum.)

Deželni glavar:

Do besede kot pro-govornik pride sedaj gospod poslanec grof Barbo.

Abgeordneter Graf Barbo:

Hohes Haus! In Anbetracht des Umstandes, daß die elektrische Anlage an der Završnica in der Öffentlichkeit viel besprochen und kritisiert wird, glaube ich, daß es sehr gut war, daß diese Angelegenheit heute in dieses hohe Haus gebracht wurde, und ich muß meiner Befriedigung darüber Ausdruck geben, daß sich die Debatte über diese Angelegenheit jetzt sehr sachlich bewegt. Ich glaube zwar nicht, daß wir durch die heutige Debatte ein vollkommen klares Bild erhalten werden bezüglich der Rentabilität usw., aber es kann doch vieles zur Beruhigung der Öffentlichkeit vorgebracht werden, und daher wäre ich auch für den Antrag Dr. Trillers, welcher dahin geht, es sei ein Ausschuß zu wählen, dem das Recht zustehen soll, Techniker beizuziehen. Ich glaube, daß durch diesen Antrag die Öffentlichkeit in ziemlich weitgehender Weise Beruhigung schöpfen kann, wenn der Ausschuß zu einem günstigen Resultate kommt.

Meine Herren! Unsere Partei ist von Anfang an dieser Angelegenheit nur unter Berücksichtigung der wirtschaftlichen Umstände nähergetreten. Es ist naturgemäß, daß bei Parteien, welche politisch einander scharf entgegenstehen, die Meinungen durch ihren Parteistandpunkt beeinflusst werden. Die eine Partei, welche für die Sache eintritt und hofft, dadurch Effekte zu erzielen, wird optimistisch sein, die andere Partei dagegen, die sich in der Opposition befindet, wird pessimistisch urteilen. Das ist ganz naturgemäß und ist auch ganz gut, weil auf diese Weise die Sache von allen Seiten beleuchtet und kritisiert wird. Wir stehen gerade in der Mitte. Wir sind entschieden nicht dagegen aus politischen Gründen; für uns sind nur die wirtschaftlichen Effekte maßgebend. Es ist ja gar kein Zweifel, daß jede Partei es mit Freude begrüßt, wenn im Lande ein wirtschaftlicher Aufschwung stattfindet, weshalb wir es auch freudig begrüßen, daß vom Landesausschusse die Initiative ausgegangen ist, die Waßerkräfte, die wir ja reichlich im Lande haben, zur Ausnützung zu bringen. Ich habe in der vorigen Session gesagt, daß meiner Ansicht nach ein paar Hunderttausend Kronen, wenn sie auch verloren gehen, effektiv nicht verloren gegangen sind, weil auf diese Weise der Weg geöffnet wird, große Vorteile der Industrie zuzuwenden und unser Gewerbe zu heben.

Etwas anderes ist, meine Herren, wenn die Frage herantritt: Soll das Land selbst

Unternehmer sein? Soll es sich selbst in riskante Geschäfte einlaßen oder nicht? Die Majorität geht von der Ansicht aus, daß das kein Risiko involviert. Dieser Ansicht können wir nicht beipflichten. Es haben sich vielfache Bedenken geltend gemacht: das Land darf sich in keine riskanten Geschäfte einlaßen! Nun war ich vom Anfang an, als die Frage an uns herantrat, ob das Land mit den Arbeiten anfangen soll oder nicht, dagegen, weil nach der Rentabilitätsberechnung von den Sachverständigen gesagt wurde — und das ist allerdings richtig —, daß das Land mit einem Defizit von 40.000 K. durch eine Reihe von Jahren rechnen muß. Einem so hohen Betrage vis a vis müssen die Vorteile, welche durch die Beleuchtung des Kurortes Velds zutage treten, zurückstehen. Ich habe daher gegen den Beginn des Baues gestimmt. Die Herren von der Majorität sind, wie gesagt, vollkommen überzeugt, daß sich die Sache rentieren und von großem Vorteil für das Land sein wird. Wir wünschen, daß diese Prophezeiung eintritt; aber wir haben die Courage nicht gehabt und hätten sie auch heute nicht, so optimistisch zu sein, denn die Medaille kann auch eine Kehrseite haben und der Verlust kann so bedeutend sein, daß er sehr schwer ins Gewicht fällt mit Bezug auf unsere finanzielle Lage. Jetzt, nachdem bereits 500.000 K. ausgegeben worden sind, wäre es meiner Ansicht nach nicht richtig, wenn man den Bau einfach einstellen würde, dann haben wir effektiv einen Verlust von 500.000 K. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »To ni mogoče!«)

Also das kann man nicht tun! Es muß jetzt die Sache durchgeführt werden, und daß sie gut endet und daß die Herren von der Majorität und daß vor allem Dr. Lampe, welcher hiebei eine große Courage entwickelt, eine große Verantwortung auf seine Schultern übernommen und die Partei mitgerissen hat, Recht behalten, das wünschen wir vom Herzen zum Wohle des Landtages. (Pritrjevanje na desni in v srediču — Zustimmung rechts und im Zentrum.)

Deželni glavar:

K besedi in sicer contra pride sedaj naslednik gospod govornik dr. Novak.

Poslanec dr. Novak:

Visoka zbornica! Gospod tovariš Piber si je dovolil, apostrofirati mene kot zastopnika trgovske zbornice, češ, da se nisem s tisto vnevo zavzemal za obrtnike na Gorenjskem kakor je njemu lastna. Dovolil si bom v kratkem reagirati na to očitaneje, pri tem se bom pa skliceval na izvajanja gospodov predgovornikov dr. Trillerja in dr. Tavčarja. Od moje

strani in od strani naše stranke do sedaj ni bila nikdar podana kaka izjava proti temu, da bi se vodne sile izkoriščale in racijonelno izrabljale v korist domačemu obrtništvu, in ne proti temu, da se domačemu obrtniku pomaga. Nekaj pa je, proti čemur smo se branili z vso silo, to je proti temu, da bi bile električne naprave špekulativno podjetje dežele, in dokler nimamo konkretnih dokazil, da se ne gre za špekulativno podjetje, bi ne mogli z mirno vestjo glasovati za vaše predloge. Jaz sem pri deželni odboru v dotični seji glasoval proti temu, da bi se dela na Završnici nadaljevala, prišel sem s tem v nasprotje s tovarišem gospodom grofom Barbo in se v tem nasprotju nahajam še danes, navzlic vsem njegovim sicer tako prepričevalnim izvajanjem.

Če nimamo gotovosti ali če se imamo bati, da poleg že zapravljenih 500.000 kron zapravimo še pet sto tisoč kron, gospoda moja, potem se smatram upravičenim, da rečem: Če smo že izgubili pet sto tisoč kron, naj smo jih, ampak drugih pet sto tisoč kron pa nočemo več izgubiti! To stališče, gospoda moja, je našč! Če mi pa dokažete, kakor je prav energično zahteval dr. Tavčar in kakor zahteva cela naša stranka, da se utegnejo vaše nade uresničiti in da dežela ne bo samo krvavela brez gospodarskih uspehov, potem pa smete tudi od moje osebe pričakovati glas, da se naj delo nadaljuje. Jaz imam torej pomislike proti špekulativnemu postopanju; doseданje postopanje me navdaja z bojznijo glede morebitnega končnega efekta. Jasnosti manjka, in nič drugega kakor jasnost hočemo izsiliti od vas. Jaz pa še vedno upam, da boste nam končno to jasnost prostovoljno podali.

Poglejte, dela na Završnici se nadaljujejo oziroma započela so se. Za mene ni jasno, ali imate za to pravomočno koncesijo ali ne. Eks-celenca gospod deželni predsednik bi v tem oziru mogel povedati natančnejše podatke; ali kolikor sem jaz informiran, dežela Kranjska do danes še nima pravomočne koncesije za izkoriščanje vodnih sil na Završnici. In sedaj vas vprašam, kateri dobri gospodar, kateri pametni trgovec bi računal na medvedovo kožo, in to tako drago, dokler medveda nima? (Poslanec — Abgeordneter Dr. Pegan: »Celjski avtomobil pa vsehli vozi brez koncesije!«)

Gospoda moja! Če bi me moglo kaj pomiriti v tem pogledu, bi bila to pač benevolenca od strani c. kr. deželne vlade, ampak kdo mi garantira, da bo ta benevolenca c. kr. deželne vlade kranjske našla odmev tudi v višjih inštancah? (Poslanec — Abgeordneter Dr. Pegan: »Kje?«) Imate vendar ministrstvo in upravno sodišče nad seboj! Gospod dr. Pegan mi bo priznal, dokler ni padla odločba zadnje inštanice, ne morete reči, da je vprašanje končno rešeno. (Poslanec — Abgeordneter Dr.

Lampe: »To je naša skrb!«) Tako ste zgradili na Završnici ogromen tunel, napravili ste škarpo ob Završnici in po mojem mnenju in po mnenju drugih državljanov in deželanov bi bilo za to treba stavbenega dovoljenja, a tega stavbenega dovoljenja politične oblasti deželni odbor ni imel in nima. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Ni bilo treba.«) Vi boste seveda zmirom rekli, da imate vi prav, ampak jaz ostanem pri tem, da je moje mnenje tako postopate glede podlage, smo upravičeni izraziti mnenje, da pri celi stvari ni vse v redu. Dokler ni vse pojasnjeno, in če že dosedanje postopanje ni v redu, je tembolj upravičeno nadaljnje vprašanje, kaj pa s tisto rentabiliteto, ko bo centrala narejena? (Klic v središču — Ruf im Zentrum: »Ko bo denar izgubljen!«) Jaz se pridružujem izjavi dr. Tavčarja in dr. Trillerja, ne sumničim ničesar in nikogar in ne bom opaziral, kakor hitro se bo sprejel dr. Trillerjev predlog, kateremu se je pridružil tudi gospod grof Barbo. Dopustite, da se ustanovi odsek, kateremu naj se pritegnejo tudi strokovnjaki izven dežele. To dopustite ne samo v naše lastno, ampak tudi v svoje pomirjenje! In kakor hitro nam ta odsek poda svoje poročilo o uspehih podjetja glede na dohodke in stroške ter na množino konjskih sil, potem bom tudi jaz kot zastopnik trgovske zbornice glasoval za vaše projekte. (Odobranje v središču — Zustimmung im Zentrum.)

Deželni glavar:

Dalje pride k besedi, in sicer pro, gospod poslanec dr. Lampe.

Poročevalec deželnega odbora dr. Lampe:

Visoka zbornica! Glede razburjenja, ki sem ga prej nekoliko povzročil v zbornici, se je stvar, kakor se razvidi iz čisto zadovoljivega stanja naše debate, kmalu poglobila. Najprej izjavljam, da jaz nisem hotel nobene osebe žaliti in odkrito povem, da tudi jaz od nikogar nisem prav nič razaljen. (Veselosť ma levi — Heiterkeit links.) Če kdo misli, da sem razaljen, naj vzame na znanje, da to nisem in da sem žaličev že odpustil. (Ponovna veselost — Erneute Heiterkeit.)

Sedaj imamo razpravo o delu, ki se neka-ko nahaja v sredi, in jaz bom najprej kratko reagiral na nekatere trditve, katere so se slišale tekom debate in katere je treba nekoliko rektificirati. V prvi vrsti moram popraviti neko trditev gospoda poslanca dr. Trillerja, ki je rekel, da sem pred 14 meseci prerokoval magnum gaudium, da bo Završnica že tekom poletja 1913 iztekla. Jaz nisem ničesar prerokoval in kaj takega nikdar nisem izjavil. Nasprotstev in težav pri zgradbi je veliko, ampak

mi vse premagamo in jih bomo tudi nadalje premagali, kajti naša pozicija se vedno bolj utrjuje. Težave so v delu samem in v hujskarijah, so pa težave tudi v naši upravi. Jaz nočem nikomur delati očitkov, ampak to pa smem reči, da bo, ako se hoče Avstrija nekoliko modernizirati, treba tudi glede izdajanja koncesij nekoliko hitrejšega postopanja, kajti sedaj se človek postara, preden postane kaka koncesija pravomočna. (Veselost na levi — Heiterkeit links.) Očitalo se nam je, da delamo brez koncesije. Gospoda, tukaj se more samo reči, da rabsodba zadnje inštanca še ni izdana, zakaj skozi dve inštanca je stvar že šla, in kakor stoji pri poljedelskem ministrstvu, sem jaz popolnoma brez vsakega strahu, da ne bi prišla koncesija, kajti vloženi so le trije ugovori, ti so pa popolnoma neresni (Poslanec dr. Zajec: »Hudobni«.) in nagajivi, kakor jih je oblast sama označila kot »mutwillig«, tako da je ni oblasti, ki bi jim mogla ugoditi. En ugovor je vložil neki Rev, kateri sploh ne pride v poštev, potem je Tomaž Pavšlar, ki ugovarja, da dotično delo njemu škoduje in potem je tvrdka Leykam-Josefsthal, ki pravi, če mi napravimo tista dela na Gorenjskem, da je potem ona tam spodaj na Savi oškodovana. Torej to so ugovori, katerih nobena resna oblast ne more upoštevati. Začeli smo delo zaradi tega, ker vemo, da je naša pravna pozicija popolnoma trdna in zato se upamo tudi naprej delati. Izjavljam pa, da nobene stvari nismo naredili, ki bi bila proti zakonu. To je resnica. Kar smo naredili, naredili smo v trdno utemeljenem upanju, da se bo koncesija dobila, ampak ne tako, da bi politična oblast imela povod nam delo ustaviti. Jaz tukaj izjavim, kar bi lahko izjavil tudi gospod deželni predsednik: Bodite popolnoma pomirjeni in brez skrbi — zakon se ni kršil.

Ampak nekaj me pri celi stvari jezi, ako me en govornik graja, zakaj Završnice še nisem naredil, in par stavkov pozneje me pa prijema, zakaj jo gradim. (Veselost na levi — Heiterkeit links.) Gospodje, jaz bi se rad kaj naučil in naši strokovnjaki tudi, ampak če nas že napadate, povejte take stvari, da se bomo kaj naučili. (Veselost na levi — Heiterkeit links.) Gospod dr. Triller je omenil dva strokovnjaka, ki da sta proti Završnici. To je neki Štebi in neki Milan Šuklje. Nekega Štebija poznam (Klic na levi — Ruf links: »Ali je študiran tehnik?«), ta je enkrat res k meni prišel in rekel, da bi rad dobil službo (Veselost na levi in klici — Heiterkeit links und Rufe: »Ali je hotel postati ravnatelj?«) in drugi je neki Šuklje, ki je napisal en par člankov za »Narod« (Veselost — Heiterkeit), ampak če kdo objavi en članek v »Slovenskem Narodu«, zaradi tega vendar še ni nobena strokovnjaška avtoriteta. Meni so pravili, da je ta strokov-

njak zagrešil nekaj naravnost neumnega. Skliceval se je namreč kot tehnik na Vas, gospod dr. Tavčar, češ, da ste rekli, da za cel Bled zadostuje en Diesel-motor, pri tem pa še toliko ne ve, kakor Vi, ker ima o bencinu, petroleju itd. kaj čudne pojme! (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Kar ste Vi študirali, sem jaz tudi!«) Ne rečem, ampak o takih stvareh se morava oba strokovnjakov držati in jaz samo pravim, da se na tiste tehnike, katerih se jaz držim, veliko bolj zanašam, kakor pa na tista dva »strokovnjaka«, katera je citiral gospod dr. Triller.

Gospod dr. Triller je predlagal, da se izvoli odsek četvorice, nekaka mešana komisija torej, in ta komisija naj pa potem svojim posvetovanjem pritegne objektivne in nepristranske tehnike. Kar se tiče izvolitve take komisije, jaz v principu nisem nasproten. Mi smo že imeli odsek za deželna podjetja, ki se pa zadnjič ni iznova konstituiral. Ampak jaz bi stvar na drugo podlago postavil. Deželni odbor bo moral sedaj, ko gre zgradba proti koncu, prititi tudi z nekim statutom in bo moral ta statut itak pasirati deželni zbor, zaradi tega moram jaz nasprotovati predlogu gospoda poslanca dr. Trillerja, da bi se danes že tak odsek izvolil, ker bo za to itak še časa dovolj tekom zasedanja, kadar bo enkrat izdelan dotični statut. Glasovati pa ne morem za predlog gospoda dr. Trillerja, ker vidim v njem nezaupnico nasproti strokovnjakom, deželnim tehnikom, ki so do sedaj — jaz moram to reči, ker njihovo delo poznam in natančno zasledujem — na najizvrstnejši način izvrševali dela, ki so jim bila naročena. Tukaj imamo mi opraviti s strokovnjaki-tehniki, ki so obenem tudi zapriseženi uradniki, in to je vse kaj drugega, kakor če se kak drug strokovnjak vpraša za svoje tehnično mnenje. Gospodje, objektivnih tehniških izvedencev, to boste gospodje advokati vendar sami vedeli, je težko dobiti. Dobite lahko vseh sort tehnikov, silno težko pa ravno v takih stvareh popolnoma objektivnih izvedencev, četudi pokličete kakega vseučiliškega profesorja. Mi se moramo zanašati edino samo na take tehnike, ki so celo svojo osebo postavili v službo stvari, za katero se gre, ki so s svojo častjo in celo eksistenco angažirani, na tehnike, ki so obenem tudi zapriseženi uradniki in na katerih besedo se tudi vsak lahko zanese, in vsled tega ne morem glasovati za predlog, v katerem bi se morda nahajala samo senca kakega nezaupanja do naših deželnih tehnikov.

Gospodje, gre se za veliko stvar, tako velike stvari pa se morajo tudi z večjega stališča obravnavati. Gospod poslanec dr. Triller dokazuje, da se je za hidro-električne naprave do sedaj izdalo 700.000 K. Ne, gospodje, do 16. avgusta t. l. se je — čisto natančno izračunjeno

— izdalo za Završnico 446.352 K 66 h. To je čisto natančna številka, natančen račun je pa tam na mizi gospoda ravnatelja Serneca, ki ga Vam, gospod dr. Triller, lahko pokaže. Drugo sem pa že pri debati o Pavšlarju povedal. Potem pravite, da so narasle interkalarne obresti. Seveda so interkalarne obresti, te so pri vsaki stavbi, ampak te obresti bo naprava sama nazaj prinesla. Potem je pa deželni odbor naredil jako dobro kupčijo z oddajo strojnih del, kajti mi smo s to oddajo ravno sedaj pričeli, ko je cena železu globoko padla in pri tem bomo veliko več pridobili, kakor izgubimo na interkalarnih obrestih.

Gospodje, vi pravite, da je javnost vznemirjena. Jaz tega ne čutim in pri ljudstvu te vznemirjenosti ne vidim. Mogoče, da so nekateri vznemirjeni. Tisti ljudje, ki so proti nam, bodo vedno nemirni, tisti ljudje pa, ki z nami drže, so pa popolnoma mirni, ker nam zaupajo in nam bodo vedno zaupali. Mi pa tudi ne bi mogli upati na to, da bi predlagana mešana komisija kaj pripomogla v pomirjenje javnosti, zato, ker Vi tistih ljudi, ki dan na dan nemir delajo, nimate v svojih rokah (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links. — Poslanec — Abgeordneter Jarc: »Vi ste njihovi hlapci!«) in zaradi tega jaz tudi zbornico prosim, naj danes nikar ne sprejme takega predloga, ampak počakajte, gospodje, da pride deželni odbor s svojim daljnim predlogom pred zbornico.

Gospod poslanec dr. Novak pravi: »Mi nismo proti stvari«, ampak zakaj nam pa potem zmirom ovire delate in se vedno postavljate na negativno stališče? Vedno zanikavate rentabiliteto. Ja, gospod dr. Novak, ali bi se bila kdaj kje kaka železnica zidala, ako bi se bilo od železniškega ministra zahtevalo, da na vsak vinar dokaže, koliko bo donášala, koliko ljudi in koliko vagonov in lokomotiv se bo po njej vozilo? Gospodje, mi ne prerokujemo ničesar, ampak voditi se damo od pametnega pogleda na razvoj takih podjetij v drugih de-

želah in iz tega lahko sklepamo, da se bo stvar pri nas vsaj tako obnesla, kakor drugod. Prerokujmo pa nikari ničesar, ker se gre za nekaj, česar se ne more dokazati, da se bo zgodilo, in ne dokazati, da se ne bo zgodilo.

Gospod dr. Novak me je grajal posebno tudi zaradi tega, da se zgradba vrši brez koncesije. Koncesijo imamo, kakor sem že rekel, toliko, kakor v žepu in jaz upam, da ne bo mnogo poteklo, da bo stvar tudi v najvišji inštanci v redu. Kar se tiče Medvod, njegova izvajanja absolutno ne odgovarjajo resnici. Stvar z družbo Leykam-Josefsthal je sedaj v pravdi, je zadeva, ki se bo morda še vlekla, ampak jaz imam trdno upanje, da bo dežela iz te pravde odšla s koristjo. Mi nikogar ne bomo okradli, ampak na drugi strani tudi ne bomo pripustili, da bi kdo krivično izkoristil deželo. Toliko v pojasnilo.

Ker je pa pozno, sem mnenja, naj bi deželna strokovnjaka, ki imata gotovo podati obširen material, prišla šele prihodnjič na vrsto. Za danes samo to prosim, nikari ne storimo prenaplega sklepa in odložimo stvar do izvolitve odseka za deželna podjetja, kateri se bo itak imel tudi pečati z deželnimi električnimi centralami.

Deželni glavar:

Prekinem razpravo in bom sejo sedaj zaključil.

Finančni odsek ima sejo jutri, dne 25. septembra t. l., ob 10. uri dopoldne v klubovi sobi S. L. S.

Upravni odsek ima sejo v ponedeljek, dne 29. septembra t. l., ob 10. uri dopoldne, in sicer tudi v klubovi dvorani S. L. S.

Ustavni in občinski odsek ima sejo v ponedeljek, dne 29. septembra t. l., popoldne ob pol 4. uri v dvorani veleposestva.

Prihodnja seja bo v torek, dne 30. septembra t. l., ob pol 10. uri dopoldne.

Konec seje ob 9. uri zvečer. — Schluß der Sitzung um 9 Uhr abends.

Dodatek. — Anhang.

I.

Vprašanje

deželnega poslanca Pogačnika in tovarišev na gospoda deželnega glavarja.

V zadnjem času se širijo vesti, da so se dela na Završnici ustavila. Glede važnosti te zgradbe, posebno za Gorenjsko, vprašajo podpisani:

1. ali je kaj resnice na teh vesteh?
2. v katerem stanju se nahajajo sedaj ta dela?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Pogačnik l. r.,

Povše l. r., Matjašič l. r., dr. Pegan l. r., dr. Krek l. r., Jarc l. r., Bartol l. r., Piber l. r., Vehovec l. r., M. Dimnik l. r., Jaklič l. r., dr. Gregorič l. r., Košak l. r., Drobnič l. r., Žitnik l. r., B. M. Perhauc l. r., Dular l. r., J. Lavrenčič l. r., dr. Ivan Zajec l. r., Ravnikar l. r., Dermastija l. r., J. Hladnik l. r.

II.

Interpelacija

poslanca Pibra in tovarišev na blagorodnega gospoda deželnega glavarja dr. Šusteršiča.

Podpisani vprašajo, koliko je resnice na trditvah, koje trosi izvestno časopisje o kupčiji vodnih sil, ki naj bi jih bil sklenil bivši deželni glavar gospod pl. Šuklje z gospodom Tomažem Pavšlarjem.

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

I. Piber l. r.,

Povše l. r., Jarc l. r., Hladnik l. r., Dermastija l. r., Žitnik l. r., Perhavec l. r., dr. Krek l. r., Lavrenčič l. r., Bartol l. r., Jaklič l. r., dr. Pegan l. r., Matjašič l. r., Dular l. r., Ravnikar l. r., Drobnič l. r., Pogačnik l. r., Fr. Demšar l. r., dr. Gregorič l. r., Vehovec l. r.

III.

Vprašanje

deželnega poslanca Povšeta na p. n. gospoda deželnega glavarja.

Ker se širijo govorice tudi po časopisju, da je garancija dežele za Ljudsko posojilnico, izrečena od deželnega odbora, neveljavna in v tem begajo ljudstvo, katero ima svoje prihranke vložene v Ljudski posojilnici ter posojilnici s takim širjenjem dvomov v veljavnost deželne garancije, pa tudi ljudstvu delajo krivico

in škodo, vprašam gospoda deželnega glavarja, kaj misli gospod deželni glavar ukreniti, da se sumničenjem in govoricam pride v okom.

V Ljubljani, dne 24. septembra 1913.

Poslanec Povše l. r.,

Piber l. r., Kobi l. r., Jarc l. r., dr. Pegan l. r., Hladnik l. r., Dimnik l. r., Drobnič l. r., Dermastija l. r., Vehovec l. r., J. Lavrenčič l. r., Fr. Demšar l. r., Žitnik l. r., Matjašič l. r., Bartol l. r., Dular l. r., Košak l. r., dr. Lampe l. r., Ravnikar l. r., Zabret l. r., Pogačnik l. r.

IV.

Interpelacija

deželnih poslancev Filipa Supančiča, E. Gangla in tovarišev na gospoda deželnega glavarja dr. Ivana Šusteršiča v zadevi prevzetja deželnega poročstva za vloge Ljudske posojilnice v Ljubljani in eventuelnih drugih posojilnic.

Glasom zapisnika 2. seje deželnega zbora kranjskega z dne 18. februarja 1911 je deželni zbor vsled nujnega predloga poslancev dr. Šusteršiča in tovarišev sklenil pod VI.:

»Deželni odbor se pooblašča, po potrebi priskočiti združni organizaciji s tem, da prevzame deželno jamstvo do vsote dveh milijonov kron, ako se prepriča, da iz tega jamstva ne preti deželi nikakršna škoda.«

V 13. seji z dne 24. julija 1912 pa je deželni zbor ta sklep izpremenil sledeče:

»Točka VI. sklepov deželnega zbora z dne 18. februarja 1911 o pospeševanju združništva se spremeni tako, da pooblastilo deželnega odbora, priskočiti kranjskim zadrugam s prevzetjem deželnega jamstva, ni omejeno glede vsote, ako se prepriča deželni odbor, da iz prevzetega jamstva ne preti deželi nobena škoda.«

Oba ta dva sklepa nista bila nikdar predložena v Najvišjo sankcijo, oziroma odobritev in je vsled tega tudi dosledno nista mogla biti deležna.

Glasom § 20. deželnega reda za vojvodino Kranjsko z dne 26. januarja 1861, št. 20, dež. zak., oziroma z dne 26. avgusta 1908, št. 14 dež. zak., podvržen je vsak deželnozborski sklep, ki obsega odtujitev, stalno obremenitev ali pa zastavo deželne glavinške imovine, Najvišji odobritvi.

Da pomenja prevzetje deželnega jamstva do vsote dveh milijonov kron (sklep z dne 18. februarja 1911) oziroma celo brez omejitve na kako vsoto (sklep z dne 24. julija 1912) stalno

obremenitev, oziroma zastavo deželne imovine, o tem po mnenju podpisancev ne more biti dvoma.

V številki 276., oziroma 282. ex 1912 v Ljubljani izhajajočega dnevnika »Slovenec«, priobčena sta sklepa deželnega odbora vojvodine Kranjske z dne 29. novembra oziroma z dne 6. decembra 1912.

S prvonavedenim sklepom je deželni odbor kranjski sklenil, da se posluži pooblastila, katerega mu je dal deželni zbor v svojih sejah z dne 17. februarja 1912. in z dne 24. julija 1912. in prevzame deželno garancijo za hranilne vloge pri kranjskih posojilnicah, ki spolnijo gotove od deželnega odbora določene pogoje.

Z drugoimenovanim sklepom pa je deželni odbor sklenil, da prevzame vojvodina Kranjska jamstvo za vse hranilne vloge in vloge v tekočem računu, dosedanje in nove pri Ljudski posojilnici. r. z. z n. z. v Ljubljani.

Ljudska posojilnica ima glasom zadnjega izkaza nad 22 milijonov vlog.

Je li deželni odbor prevzel v okvir zgoraj citiranih sklepov deželno garancijo tudi še za vloge kake druge posojilnice, podpisancem ni znano.

Vprašamo gospoda deželnega glavarja:

1. Zakaj ni predložil deželnozborskih sklepov z dne 18. februarja, oziroma z dne 24. julija 1911 v Najvišjo sankcijo, do izposlovanja te sankcije pa sistiral izvršitev zgoraj navedenih deželnozborskih sklepov z dne 29. novembra, oziroma 6. decembra 1911?

2. Je li pripravljen eno ali drugo storiti sedaj naknadno?

3. Na kak način se je deželni odbor prepričal, da deželi vsled prevzetja garancije za vloge Ljudske posojilnice v Ljubljani ne preti nikakršna nevarnost, kakor to zahtevata deželnozborska sklepa z dne 18. februarja in dne 24. julija 1911?

4. Je li pripravljen dovoliti in povzročiti, da se to prepričanje išče potom revizije Ljudske posojilnice po mešani komisiji deželnega zbora, v kateri morajo biti zastopane vse tri deželnozborske stranke?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Dr. Triller l. r., Josip Turk l. r., dr. Ivan Tavčar l. r., C. Pirc l. r., F. Supančič l. r., E. Gangl l. r., dr. Fran Novak l. r., Reisner l. r., Ribnikar l. r., Lenarčič l. r., Fr. Višnikar l. r.

V.

Interpelacija

deželnih poslancev dr. Trillerja, dr. Novaka in tovarišev na g. deželnega glavarja dr. Ivana Šusteršiča glede persekucij naprednih županov.

V zadnjih dveh letih so se opetovano pojavili slučajji, da je deželni odbor naložil posa-

meznim županom oziroma bivšim županom, ki ne pripadajo po svojem političnem mišljenju S. L. S., zaradi čisto malenkostnih zamud oziroma zaradi odklonitve del, do kakršnih župan po zakonu ni zavezan, da, celo brez vsakega stvarnega povoda disciplinarne kazni v najvišjem znesku 200 K. Navajamo tu le slučaje Podzemelj, Vače, Gorenji Logatec, Št. Rupert in Dole pri Litiji.

Na drugi strani pa se pritožujejo napredni župani, da na svoje uradne vloge od deželnega odbora ne dobe niti odgovora, da so pa vzlic temu često predmet nestvarnim šikanam od strani organov deželno-odborskega občinskega referata.

Podpisanci vprašajo vsled tega:

1. Ali so deželnemu glavarju te razmere znane?

2. Kaj misli ukreniti, da se uvede v občinskem referatu deželnega odbora stroga objektivnost in nepristranost napram vsem županskim uradom, ne glede na politično pripadnost posameznih županov.

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Dr. Triller l. r.,

dr. Fr. Novak l. r., Josip Turk l. r., dr. Ivan Tavčar l. r., A. Ribnikar l. r., E. Gangl l. r., Lenarčič l. r., Reisner l. r., Fr. Višnikar l. r., Supančič l. r., C. Pirc l. r.

VI.

Interpelacija

dr. Frana Novaka, Engelberta Gangla in tovarišev na gosp. deželnega glavarja vojvodine Kranjske.

Paznik deželne prisilne delavnice v Ljubljani Alojzij Bučar je v zadnjih nemirnih časih na cesarjev klic izvrševal svojo vojaško dolžnost na jugu monarhije.

V tukajšnje dnevnike prišla so poročila, da mu je za časa njegove odsotnosti nekdo skušal zapeljati ženo. Alojzij Bučar je svoji okolici potožil nevarnosti, katerim je njegova žena izpostavljena in tako je prišla zadeva tudi v liste.

Deželni odbor vojvodine Kranjske je vsled tega upeljal proti Alojziju Bučarju disciplinarno preiskavo, ga suspendiral iz službe in mu skrčil dohodke.

Ker po mnenju podpisanih ni zakrivil Alojzij Bučar nikakega službenega pregreška s tem, da je potožil svoji okolici o nevarnostih, ki jim je bila izpostavljena njegova žena in povdarjal neomadeževano čast in zvestobo svoje žene, dovoljujemo si podpisani postaviti vprašanje na g. deželnega glavarja: s čim more utemeljiti g. deželni glavar sklep deželnega odbora, da se je proti Alojziju Bučarju upeljala

disciplinarna preiskava in da so se mu skrčili službeni dohodki.

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Dr. Fr. Novak l. r.,

dr. Ivan Tavčar l. r., Fr. Višnikar l. r., dr. Triller l. r., Supančič l. r., Lenarčič l. r., Reisner l. r., A. Ribnikar l. r., C. Pirc l. r., E. Gangl l. r., Josip Turk l. r.

VII.

Interpelacija

poslanca E. Gangla in tovarišev na gospoda deželnega glavarja.

Cestni odbor za idrijski sodni okraj je po zaslugi večine deželnega odbora sestavljen tako, da ima v njem mestna občina idrijska enega samega odbornika, prav tako kakor občina Čekovnik, ki ima 300 prebivalcev, devet občinskih odbornikov in 1600 K predpisanega davka, medtem ko ima Idrija nad 6000 prebivalcev, 30 občinskih odbornikov in 180.000 K predpisanega davka.

Občina Žiri, katere uprava je sedaj v rokah S. L. S. in ki nima toliko prebivalcev kakor mesto Idrija, glede davčne moči se pa z Idrijo primerjati ne more — pa bo vzlic temu imela v cestnem odboru dva člana odbornika.

Občina Čekovnik ima sama svojega odbornika, prav tako ga bo imela neznatna občina Vojsko, toda kmetiški občini Dole, ki je trikrat večja od občine Čekovnik, in tudi večja občina Godovič, kateri obe občini pa nista v rokah S. L. S., imata pa skupaj enega odbornika, Vrhutega je še določil deželni odbor, da mora večja občina, ki ni v rokah S. L. S., voliti na uradnem sedežu manjše občine.

Ta dejstva zbujajo med prebivalstvom in med davkoplačevalci omenjenih, tako na svojih pravicah prikrajšanih občin opravičeno nevoljo ter utrjajo v ljudstvu prepričanje, da so tu odločevali strankarski in ne stvarni oziri.

Podpisanci se torej usojajo gospoda deželnega glavarja vprašati:

Kako more deželni odbor opravičiti in po zakonu utemeljiti tako sestavo cestnega odbora za idrijski sodni okraj?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

E. Gangl l. r.,

Josip Turk l. r., A. Ribnikar l. r., Supančič l. r., Reisner l. r., dr. Fran Novak l. r., Lenarčič l. r., dr. Ivan Tavčar l. r., C. Pirc l. r., dr. Triller l. r., Fr. Višnikar l. r.

VIII.

Interpelacija

poslanca E. Gangla in tovarišev na gospoda deželnega glavarja.

Za občino Črni vrh nad Idrijo in za okoliške yasi pa tudi za mesto Idrijo samo je ve-

like koristi in važnosti cesta Mala gora—Otlica, koder je gozdni erar postavil tablo z napisom: Prepoved do preklica.

Za izvedbo te ceste na goriški strani je določil goriški odbor 9000 K.

Podpisanci se usojajo vprašati gospoda deželnega glavarja:

1. Ali so mu znane razmere glede tu imenovane ceste?

2. Kaj hoče ukreniti, da se ta cesta v interesu davkoplačevalcev v navedenih krajih izvede tudi od naše — kranjske — strani?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

E. Gangl l. r.,

dr. Triller l. r., Supančič l. r., Josip Turk l. r., Fr. Višnikar l. r., A. Ribnikar l. r., Lenarčič l. r., dr. Ivan Tavčar l. r., Reisner l. r., C. Pirc l. r., dr. Fr. Novak l. r.

IX.

Interpelacija

poslanca Jos. Reisnerja in tovarišev na gosp. deželnega glavarja.

Na seji deželnega zbora dne 28. decembra 1911 je bil sprejet predlog poslanca gosp. dr. Šusteršiča, da tudi tistemu učiteljstvu, ki doslej nima draginjske doklade, deželni odbor po svoji previdnosti dovoli do 25%.

Na seji deželnega zbora dne 7. februarja 1912 je predlagal finančni odsek: a) Prošnja mestnega šol. sveta ljubljanskega, da se prizna draginjska doklada tudi učiteljicam in ne- oženjenim učiteljem, se odstopi deželnemu odboru z naročilom, da po potrebi res v bedi živečim učiteljicam in ne- oženjenim učiteljem dovoli draginjsko doklado. — b) Prošnja podružnice Slomškove Zveze v Ljubljani za zvišanje 50% ne stanarine ljubljanskemu učiteljstvu se odstopi deželnemu odboru z naročilom, da po potrebi res v bedi živečim učiteljem in učiteljicam dovoli draginjsko doklado.

Poslanec gosp. dr. Triller se je uprl predlogu dr. Šusteršiča, trdeč na seji dne 28. decembra 1911, da »s tem so se odprla vrata in okna največji politični korupciji«.

Deželni odbor je razposlal na vsa županstva pozive, naj poročajo o lokalnih in individualnih razmerah učiteljstva, ki prihaja tu v poštev. Ta poizvedovanja so trajala tako dolgo, da je do razdelitve te doklade prišlo šele čez dobrih 10 mesecev.

Te previdnosti deželnega odbora je bilo pa deležno prav majhno število tistega učiteljstva, ki stoji izven Slomškove Zveze, medtem ko so vsi člani te Zveze prejeli 25 in 20%no doklado.

Kolikor kažejo informacije interpelantov, so se draginjske doklade razdelile 365 učnim

osebam; med temi je 297 učiteljic in 68 učiteljev, med temi učitelji je pa osem frančiškanov (v Novem mestu) in šest katehetov (v Ljubljani), ki so vsi prejeli po 25%, dočim so posvetni učitelji prejeli večinoma po 10%! Izmed vsega te previdnosti deležnega učiteljstva jih je prejelo 25% doklade = 145; 20% doklado = 85; 15% doklado = 8 in 10% doklado pa 127.

Kako je deželni odbor razumeval to previdnost, dokazuje posebno eklatantno razdelitev 50% stanarinske doklade za oženjeno in 25% draginjske doklade za neoženjeno učiteljstvo v Ljubljani. Na I. mestni deški ljudski šoli so prizadeti vsi učitelji in vsi prav dobro kvalificirani, pa razen kateheta ni dobil nihče doklade. Dvema učiteljema na II. mestni deški ljudski šoli je bila doklada ustavljena, ker sta baje pri volitvah v mestni šolski svet volila kandidate, ki so izven Slomškove Zveze.

Nadalje vidimo, da so dobili kakor po deželi sploh tako tudi v Ljubljani doklade vsi člani in članice Slomškove Zveze, medtem ko je bilo drugo učiteljstvo po večini prezrto.

Glasilo Slomškove Zveze — »Slovenski učitelj« — piše glede teh prezrtih učnih oseb v svoji številki z dne 15. febr. 1913 doslovno: »Med prezrtimi so osebe, ki kažejo v šoli delno prizadevanje, ki se jim glede šole same ne more kaj očitati.«

Takisto sta značilna ta dva slučaja: Katehet Legat ima za pot na Barje potnino, dočim je učitelj Mlakar in učiteljica Slatnar, ki tudi oba stanujeta v Ljubljani, nimata. — Vodja II. mestne šole, član Slomškove Zveze, Jan. Nep. Jeglič, dobiva za svojih 11 razredov 400 K opravilne doklade, vodja I. mestne šole, Jakob Dimnik, ki ima tudi 11 razredov in 100 učencev več nego Jeglič, pa ima funkcijske doklade samo 300 K.

Z ozirom na to, da je ves denar, določen za te doklade, zbran od vseh davkoplačevalcev brez oziroma na narodnost in stranke in z ozirom na zgoraj navedena dejstva, si usojajo podpisanci vprašati gospoda deželnega glavarja:

1. Kakšni nagibi so bili deželnemu odboru ob razdeljevanju draginjskih doklad mero-dajni — ali stvarni ali politični?

2. Kaj hoče storiti, da se očitvidna neobjektivnost izravna in popravi?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Reisner l. r.,

dr. Fran Novak l. r., E. Gangl l. r., dr. Triller l. r., Josip Turk l. r., C. Pirc l. r., Fr. Višnikar l. r., Supančič l. r., A. Ribnikar l. r.

X.

Interpelacija

poslanca I. Reisnerja, dr. Novaka in tovarišev na gospoda deželnega glavarja v zadevi deželnega gledališča v Ljubljani.

V XXV. seji dež. zbora dne 1. februarja 1910 je predlagal finančni odsek med drugim: »... Deželno gledališče se prepusti »Dramatičnemu društvu« v brezplačno uporabo...« Zbornica pa je na predlog poslanca dr. Šusteršiča izpremenila predlog finančnega odseka takole: »... Deželni odbor se pooblašča prepustiti gledališče za tekočo in sledečo sezono »Dramatičnemu društvu« v brezplačno uporabo; previdnosti deželnega odbora je prepuščeno, ugotoviti v posebni pogodbi tozadevne posebne pogoje in morebitne izjeme...«

S tem sklepom so se ustvarile vse one ovire v razvoju slovenskega gledališča v Ljubljani, ki so privedle letos do začasne opustitve rednih gledaliških sezon.

Do 1. 1912. so se pogoji, ki jih je deželni odbor narekoval »Dramatičnemu društvu«, nanašali zgolj na hišni in požarnopolicijski red, oddajo lož in sedežev, kurjavo in razsvetljavo itd. Odlok z dne 20. februarja 1912., št. 3322, navaja prvič izredne nove pogoje in sicer pred vsem, da je ravnatelja imenovati le v soglasju z deželnim odborom in da je celotni repertoar pravočasno predložiti deželnemu odboru v aprobacijo.

Vsled odklonitve ravnatelja Fr. Govekarja in za njim tudi intendanta Etbina Kristana je deželni odbor že tedaj napravil »Dramatičnemu društvu« največje težkoče in tudi že tedaj prikladal nevarnost, da začasno preneha redno slovensko gledališče v Ljubljani.

Ko je letos »Dramatično društvo« največ zaradi ukrepov deželnega odbora odložilo upravo prirejanja gledaliških predstav v sezoni 1912 in 1913, je na poseben predlog izvoljena gledališka komisija mestne občine ljubljanske zaprosila deželni odbor za prepustitev poslopja deželnega gledališča novi intendanci.

Odlok deželnega odbora z dne 31. julija 1913, št. 15.053, je stavil nove, nepričakovane in tako poostrene pogoje, da bi jih noben konzorcij ne bil mogel sprejeti. Kljub ponovnim izpremenjenim prošnjam za izpremembo pogojev, je deželni odbor vztrajal z odloki z dne 22. avgusta in dne 5. septembra na prvotnem sklepu.

Deželni odbor je končno z odlokom z dne 21. septembra tudi skratka odklonil predlog mestne občine ljubljanske, ki sta ga obe slovenski stranki občinskega sveta soglasno sklenili in z njim naložili občini občutne nove denarne žrtve, samo da se ohrani deželno slovensko gledališče. S tem je vsaj za letos pokopano

slovensko gledališče v Ljubljani. Naše gledališče je s tem gotovo tudi edino deželno gledališče v monarhiji, ki ne posluje.

Spričo tega nenavadnega dogodka si dovoljujemo vprašanje:

Kako opravičuje gospod deželni glavar nepopustljivost večine deželnega odbora v zadevi deželnega gledališča?

V Ljubljani, dne 24. septembra 1913.

Reisner l. r.,

dr. Fr. Novak l. r., A. Ribnikar l. r., E. Gangl l. r., dr. Triller l. r., Supančič l. r., Josip Turk l. r., C. Pirc l. r., Fr. Višnikar l. r.

XI.

Interpelacija

poslancev Jarca in tovarišev do gospoda deželnega glavarja glede izpeljave cestne zveze Sovodenj—Idrija.

Prebivalstvo gorenje poljanske doline že dolgo prosi za cestno zvezo z Idrijo, ker bi bila taka zveza z ozirom na izvoz lesa in deželnih pridelkov za poljansko dolino velevažna, Idrija bi pa pridobila ugodno novo Zvezo s Škofjo Loko.

Zato vprašamo podpisani:

Kakšne korake je storil doslej deželni odbor, da ustreže želji prebivalstva glede cestne zveze Sovodenj—Idrija?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Jarc l. r.,

dr. Pegan l. r., Fr. Demšar l. r., dr. Krek l. r., Žitnik l. r., Lavrenčič l. r., Vehovec l. r., Bartol l. r., Piber l. r.

XII.

Interpelacija

dr. Frana Novaka in tovarišev na g. deželnega glavarja vojvodine Kranjske.

Naslov deželnega zakonika za vojvodino Kranjsko je označen na prvem mestu v nemškem in šele na drugem mestu v slovenskem jeziku.

Ker ni absolutno noben razlog za to podan, da je deželni zakonik za vojvodino Kranjsko naslovljen na prvem mestu v nemškem jeziku, dovoljujemo si podpisani vprašati g. deželnega glavarja: ali je pripravljen takoj vse potrebno ukreniti, da se naslov deželnega zakonika za vojvodino Kranjsko označi na prvem mestu v slovenskem jeziku in ne — kot doslej —, v nemškem jeziku.

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

dr. Fran Novak l. r.

E. Gangl l. r., Lenarčič l. r., dr. Triller l. r., Jos. Turk l. r., Fr. Višnikar l. r., C. Pirc l. r., A. Ribnikar l. r., Reisner l. r., Supančič l. r., dr. Ivan Tavčar l. r.

XIII.

Interpelacija

poslancev J. Pibra, Pogačnika in tovarišev na ekscelenco prebl. gospoda deželnega predsednika barona Schwarza v zadevi uradnega poslovanja c. kr. gozdnega in domenskega oskrbnitstva na Bledu.

Sedajno c. kr. gozdno in domensko oskrbnitstvo na Bledu rešuje vkljub opetovanim prošnjam in pritožbam vse vloge in dopise županstevev izključno le v nemščini.

Z ozirom na to, da imajo županstva pogostoma prav važna opravila in so rešitve oskrbnitstva velike gospodarske važnosti, zlasti pa, ker župani v tem popolnoma slovenskem okraju ne razumejo nemščine, in ker imamo zakon, da morajo vsi uradi na Kranjskem reševati dopise v istem jeziku, v katerem so bili vloženi, zato vprašamo, ali je visoka c. kr. deželna vlada voljna poučiti in vplivati na mero-dajni oblastvi, da bodo pri gozdnem in domenskem oskrbnitstvu na Bledu nastavljeni slovensčine zmožni uradniki, ki bodo mogli slovenske vloge županstevev in zasebnikov reševati v slovenskem jeziku.

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

J. Piber l. r.,

Pogačnik l. r., Jarc l. r., J. Hladnik l. r., Žitnik l. r., Povše l. r., Jaklič l. r., dr. Krek l. r., J. Lavrenčič l. r., Drobnič l. r., Vehouc l. r., dr. Pegan l. r., dr. V. Gregorič l. r., Matjašič l. r., Dular l. r., Bartol l. r., M. B. Perhauc l. r., Dermastija l. r., Fr. Demšar l. r., Ravnikar l. r., Košak l. r.

XIV.

Interpelacija

poslanca Adolfa Ribnikarja in tovarišev na Njega ekscelenco barona Schwarza radi ne-sklicanja deželnega zbora.

Po vseh deželah se c. kr. vlada prizadeva, da vzdrži delazmožnost tamošnjih zakonodajnih zastopstev. Na Češkem vidimo celo, da je posegla državna oblast po nenavadno radikalni operaciji s tem, da je kratkomalo suspendirala deželno ustavo in uvedla komisarijat z izgovorom, da se ji ni posrečilo doseči med strankami sporazuma za redno deželno-zborsko delovanje. Na Štajerskem se c. kr. vlada trudi že več časa, da sporazumi stranke in omogoči sklicanje deželnega zbora. Skratka vsepovsod, kjer je mogoče še govoriti o kaki konstituciji, vidimo, da stoje odgovorni vladni faktorji na nepremakljivem stališču, da je neobhodno potrebno, da se vsako leto snide deželni zbor vsaj v to svrhu, da razpravlja in sklepa o proračunu, ki je pač podlaga za vse deželne finančne operacije, ki je pa tudi va-

žen zlasti radi tega, ker lahko ob tej obravnavi dobe izraz vse konstitucionalne pravice, kakor se tudi more brezobzirno nastopiti proti krivicam in morebitni korupciji.

Dežele Kranjske se tiče vse polno najvažnejših vprašanj, razgovorov, o katerih ne sodi le v kompetenco deželnega odbora, marveč v področje deželnega zbora. Ne-le, da zahtevajo deželne finance temeljitega proučevanja ter potrditve ali nepotrditve v definitivnem proračunu, kakor Damoklejev meč visi nad kranjskim prebivalstvom nevarnost, ki mu preti od velikopoteznih zgradb hidroelektričnih central, o katerih ljudstvo nujno zahteva pojasnila. Učiteljsko vprašanje, gasilska društva, razdeljevanje raznih subvencij, prevzete deželne garancije za razne denarne zavode Slovenske Ljudske Stranke itd. itd., nešteto najakutnejših in najvitalnejših stvari trebalo bi že obravnavati v deželnem zboru, če se hoče tudi na Kranjskem konstitucionalno vladati.

Kranjski deželni zbor pa že čez eno leto ni bil sklican. Deželni odbor še danes, ko smo že v zadnjih mesecih leta 1913. gospodarina podlagi računskega provizorija, deželnemu zboru pa c. kr. vlada niti prilike ni dala, da bi reševal proračun za tekoče leto, niti ni omogočila, da bi sicer prišli ljudski zastopniki do glasu.

Ni nobenega dvoma, da je iz postopanja c. kr. deželne vlade videti preziranje konstitucionalnih pravic in omalovaževanje pomena, važnosti in potrebe deželnega zbora.

Z ozirom na to, dovoljujejo si podpisani Vaše blagorodje vprašati:

1. Zakaj ni c. kr. vlada sklicala deželnega zbora že preje, ko so vendar bili delazmožni deželni zbori drugih dežela sklicani?

2. Zakaj ni porabila c. kr. deželna vlada ves vpliv pri deželnem odboru, da bi le-ta že lani predložil v odobritev deželnemu zboru proračun za leto 1913.?

3. Kako sploh opravičuje c. kr. deželna vlada preziranje deželnega zbora in konstitucionalnih pravic njegovih članov?

V Ljubljani, dne 24. septembra 1913.

Ribnikar l. r.,
Supančič l. r., dr. Triller l. r., Reisner l. r., E.
Gangl l. r., Fr. Višnikar l. r., Lenarčič l. r., Jo-
sip Turk l. r., dr. Fran Novak l. r.

XV.

Interpelacija

deželnih poslancev E. Gangla, F. Supančiča in tovarišev na Njega eksclenco gosp. deželnega predsednika barona Schwarza.

Dne 18. februarja oziroma dne 24. julija 1911 je deželni zbor kranjski vsled nujnega predloga poslancev dr. Ivana Šusteršiča in to-

varišev sklenil, da se pooblašča deželni odbor v prevzete deželnega jamstva do dveh milijonov kron, oziroma brez vsake omejitve vsote za kranjske zadruge.

Ta sklepa se nista nikdar predložila v Najvišjo sankcijo, akoravno dovoljujeta stalno obremenitev deželne imovine ter sta vsled tega po zmislu § 20. dež. reda za vojvodino Kranjsko potrebna Najvišje potrditve.

Navzlic temu se je deželni odbor že poslužil danega mu pooblastila ter prevzel s svojim sklepom z dne 6. decembra 1912 deželno jamstvo za vse vloge Ljudske posojilnice v Ljubljani v znesku nad 22 milijonov kron.

Podpisani vprašajo:

Hoče-li gospod deželni predsednik pozvati deželni odbor, da predloži v Najvišjo sankcijo navedena deželnozborska sklepa z dne 18. februarja oziroma 24. julija 1911 ter ustavi do izposlovanja te sankcije vsako izvrševanje teh sklepov?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

E. Gangl l. r.,
F. Supančič l. r., dr. Fr. Novak l. r., Josip Turk
l. r., C. Pirc l. r., A. Ribnikar l. r., dr. Ivan Tav-
čar l. r., dr. Triller l. r., Reisner l. r., Fr. Višni-
kar l. r., Lenarčič l. r.

XVI.

Interpelacija

poslancev Lavrenčiča, dr. Kreka in tovarišev na Njega prevzvišenost g. deželnega predsednika barona Schwarza o uravnavi Kamniške Bistrice.

Zakon o uravnavi Kamniške Bistrice je že dobro leto dni potrjen. Uravnava je najnujnejše potrebna. Vsako zavlačevanje škoduje zelo občutno prazadetim kmečkim posestnikom in obrtnikom, hkrati tudi podražuje celo podjetje, ker se cene za material in za delavce vedno dvigajo, zato vprašamo:

1. Zakaj se uravnava Kamniške Bistrice še ni pričela in v katerem štadiju je sedaj cela zadeva?

2. Ali hoče deželna vlada nemudoma potrebno ukreniti, da se z delom prične in da se pri delu uporabijo domače delavske moči?

3. Ali so se izvršile potrebne predpriprave, da se v smislu deželnozborskega sklepa z uravnavo Kamniške Bistrice uravnajo tudi njeni pritoki?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

J. Lavrenčič l. r.,
J. Hladnik l. r., dr. Pegan l. r., dr. Krek l. r., Iv.
Zajec l. r., J. Piber l. r., Drobnič l. r., Žitnik l. r.,
dr. Lampe l. r., Bartol l. r., Ravnikar l. r., dr.
V. Gregorič l. r., Dular l. r., Matjašič l. r., Fr.
Demšar l. r., Vehouc l. r., Povše l. r., Jarc l. r.,
B. M. Perhauc l. r., Dermastija l. r., Jaklič l. r.

XVII.

Interpelacija

dr. Fr. Novaka, Cirila Pirca in tovarišev na Njega ekscelenco deželnega predsednika barona Schwarza.

Uradni list »Laibacher Zeitung«, ki ima služiti prebivalstvu dežele Kranjske, ki je po svoji ogromni večini slovenske narodnosti, izdaja se v nemškem jeziku.

Podpisani si dovoljujejo vprašati Vašo ekscelenco, ali je deželna vlada kranjska voljna takoj pričenjati izdajati uradni list »Laibacher Zeitung« v slovenskem jeziku in s čim more utemeljiti dosedanje izdajanje lista v nemščini.

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Dr. Fr. Novak l. r.,

Ribnikar l. r., Lenarčič l. r., E. Gangl l. r.,
dr. Triller l. r., Josip Turk l. r., Pirc l. r.,
F. Supančič l. r., Reisner l. r., dr. I. Tavčar l. r.,
Fr. Višnikar l. r.

XVIII.

Interpelacija

deželnih poslancev Josipa Turka, J. Reisnerja in tovarišev na Njega ekscelenco g. deželnega predsednika barona Schwarza.

Glasom deželnih zakonov z dne 20. decembra 1884, št. 17 dež. zak., in z dne 28. oktobra 1911, št. 41 dež. zak., ima deželni zbor pobirati od vseh zavarovalnic dve in enoodstotne prispevke od vseh brutto-premij požarnih zavarovalnic ter jih uporabljati kot poseben gasilski sklad.

Dveodstotne doneske je porazdeljevati med prostovoljna gasilna društva in med občine, katere vzdržujejo službene gasilne straže, izrecno na ta način, da imajo pravico do prispevka vse tiste občine in gasilne straže, ki nimajo dovolj svojih sredstev, ki vzdržujejo svoje orodje v primernem stanju in sploh primerno delujejo. Enoodstotni donesek je odmerjen izključno za podporo poneščenih gasilcev in njihovih rodbin.

V zadnjem letu je pa deželni odbor uredil razdeljevanje teh doneskov zavarovalnic, torej tujega zaupanega mu sklada, na popolnoma strankarsko-političnem temelju ne glede na potrebnost in vrednost posameznih gasilnih društev in občin. Bojkotiral, t. j. izključil od vsake podpore je vsa društva, učlanjena v vzorno in strogo nepristransko delujoči »Zvezi« ter nalašč osnoval proti tej zvezi novo strankarsko, v katero sili vsa društva, ki reflektujejo na podporo iz gasilskega skla-

da. Vrh tega je ustanovil proti že obstoječemu gasilskemu glasilu brez vsake stvarne potrebe novo glasilo, brezdvomno na stroške gasilskega sklada, ki za to po zakonu prav gotovo ni odmenjen.

Vsled tega so ostala brez vsake podpore prav najpotrebnejša in najvzornejša delujoča gasilska društva, med njimi v prvi vrsti tudi Prostovoljno gasilno in reševalno društvo v Ljubljani, in zaneslo se je na polje nesebičnega človekoljubnega delovanja strankarsko-politično strast.

Ker tak način uprave in uporabe gasilskega sklada prav gotovo ne odgovarja zakonom, c. kr. deželna vlada pa je poklicani čuvaj zakonov, usojajo si podpisani vprašati:

1. Je-li so Njegovi ekscelenci g. deželnemu predsedniku znane popisane protizakonite in nevdržljive razmere?

2. Kaj misli storiti g. deželni predsednik v svrhu, da se upelje in zagotovi pravično in zakonito upravljanje in razdeljevanje deželnemu odboru zaupanega gasilskega sklada?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Dr. Fran Novak l. r., dr. Triller l. r., Reisner l. r., E. Gangl l. r., Josip Turk l. r., Supančič l. r., Ribnikar l. r., Fr. Višnikar l. r., C. Pirc l. r.,
dr. Ivan Tavčar l. r., Lenarčič l. r.

XIX.

Interpelacija

poslanca E. Gangla in tovarišev na Njega ekscelenco gospoda deželnega predsednika.

Št. 36. in 37. lista »Učiteljski Tovariš« z dne 5. septembra t. l. je bila zaplenjena zaradi nastopnega članka:

Korotanski:

Koroški šolski sistem.

Žalostno je šolstvo koroških Slovencev; saj je znano zaradi svoje kurioznosti daleč preko koroških mej! Ne dela časti ne Nemcem, ki so ga ustvarili, ne vladi, ki ga vzdržuje in podpira ter dopušča, da se vrše od nemškonacionalne strani najhujša nasilstva in zakonolomstva nad ubogim slovenskim koroškim ljudstvom. Mnogo ran nam je že zadalo in nas utegne popolnoma zadušiti to šolstvo, za katero moramo prispevati z lastnim denarjem. Na tisoče in tisoče slovenskih otrok nam je že potujčilo in nam vzgojilo najhujše poturice in sovražnike lastnega naroda. Ta demoralizacija in to raznarodovanje slovenske mladine se vrši s pomočjo podkupljenega in do skrajnosti sfanatiziranega učiteljstva, ki si jih je znala pridobiti nemškonacionalna siranka za najzanesljivejše propagatorje nem-

škonacionalne politike, da ji danes slepo služijo kakor najzanesljivejša opora za vse protislovensko gibanje. Toda vkljub vsemu temu koroški Slovenci nismo obupavali; stavili smo vse svoje upanje v pravičnost vlade ter smo bili trdno prepričani, da vladni krogi vendar enkrat izprevidijo velike krivice, ki se nam gode in da napravijo za vselej konec neznosnim in naravnost sramotnim razmeram. Posebno izprememba v deželnem predsedstvu nas je navdala z boljšimi upi. Ti naši upi so bili upravičeni tembolj, ker so prihajali ob tej priliki z Dunaja glasovi, da je novemu deželnemu predsedniku od centralne vlade poverjena naloga, da ublaži narodnostni boj na Koroškem in doseže sporazum med Nemci in Slovenci. Toda hudo smo se motili! Bolj nego kdaj prej je zavladal na Koroškem nemškonacionalni terorizem, in človeku se dozdeva, kakor bi hoteli v naglici završiti svoje delo in vreči 100.000 koroških Slovencev v nenasitno germansko žrelo in tako postaviti mostu do Adrije mogočen steber. Da jim pri tem prizadevanju najbolj služi šolstvo, o tem smo popolnoma prepričani, ker se tudi ne sramujejo zlih dejanj, ki se ravno s pomočjo šolstva vršijo nad nami.

Na to pot zatiralcev koroških Slovencev, posebno še slovenskega učiteljstva, se je podal tudi deželni šolski svet, ki daleko ni več, kar bi moral biti vpričo svoje vzvišene naloge, temveč je postal — kar jasno kažejo njega zadnji ukrepi — izvrševalna institucija nemškega »Volksrata«, tako da o koroškem deželnem šolskem svetu ni možno več govoriti o kakih normalnih razmerah, temveč je v njem zavladala popolna anarhija. Vsi ukrepi, posebno imenovanja in premeščanja učiteljstva, stoje pod kontrolo in se vrše po iniciativah »Volksrata«, tako da je danes nemogoče vsako imenovanje, proti kateremu je vložil »Volksrat« svoj — veto. Ne bomo tu na dolgo in široko razpravljali o neznanskih krivicah, ki se nam gode s te strani, temveč puščamo, naj govoré dejstva!

Za razpisana nadučiteljska mesta v Globasnici, v Št. Lenartu, pri Sedmih Studencih in Grabštajnu, razpisana v mesecu januarju, se je priglasilo več prosilcev, in sicer za Globasnico trije: dva Slovenci in en nemškutar, ki v vsakem oziru daleko zaostaja za slovenskimi prosilci. Od štirih kompetentov za Št. Lenart, je imel samo eden, in sicer Slovenec, potrebnih izpitov iz slovenščine, katere znanje se je zahtevalo pri razpisu prostih dveh mest. Dasi je bilo pričakovati in bi odgovarjalo pravici, da bi imenoval deželni šolski svet Slovence, ker sta bila edina kvalificirana prosilca za razpisana mesta, in to tembolj, ker sta se občina in krajni šolski svet v Globasnici ter oni v Št. Lenartu odločno zavzeli za ime-

novanje slovenskih prosilcev in se jim je tudi na merodajnem mestu obljubilo, da bo ustrezno njih željam — se je vendar zgodilo drugače.

»Volksrat« je za vsako ceno hotel spraviti na omenjeni mesti nemškutarja; dasi nobeden njiju ni imel potrebnega izpita iz slovenščine, je imel deželni šolski nadzornik Benda, kot zvest izvrševalec »Volksratovih« želj, pripravljene že tozadevne predloge. Ker se mu pa tako očitno kršenje zakona vendar ni posrečilo, si je pomagal na ta način, da je deželni šolski svet po petmesečnem cincanju in zavajanju prizadetih slovenskih krogov — čujte in strmite! — v Globasnico imenoval službenim potom (aus Dienstesrücksichten), glede Št. Lenarta pa odredil, da se ima mesto v treh mesecih ponovno razpisati. Med tem časom pa so dobili nemškutarski učitelji od »Volksrata« obvestilo, da naj se v jeseni zgledajo k izpitu iz slovenščine in da z njega pomočjo in na njegov pritisk tudi gotovo prav dobro napravijo ta izpit, da bi mogli biti imenovani pri ponovni kompetenci. Toda zgodilo se je še več: »Volksrat« je — da za vse slučaje zasigura imenovanje nemškutarja za Št. Lenart — ponudil to mesto nemškutarskemu nadučitelju Samesu v Bilčovcu, ki ima tudi potreben izpit. Ker pa se je ta protivil, češ, da ima na sedanjem mestu bolj udobno in bi bil tudi materialno oškodovan (ker je sedaj občinski tajnik), mu je »Volksrat« obljubil za to žrtev primerno nagrado!

Za nadučitelja v Grabštajnu pa je bil imenovan Nemec ter so tudi tu prezrli slovenskega kompetenta, nadučitelja Horvata v Pontablju, ki ima celih 11 službenih let več nego imenovanec. Omenjena šola se sicer danes že prišteva k nemškim in tudi v razpisu niso zahtevali znanja slovenščine, dasi je med šolobiskujočimi otroci 234 trdih Slovencev in le 10 Nemcev (od priseljenih staršev). Slovenec ne sme dobiti tega mesta zato, ker bi utegnil tuintam izpregovoriti še kako slovensko besedo in bi tako oviral germanizatorični proces!

Pri tej priliki tudi ne smemo zamolčati šikan in preganjanja slovenskega učiteljstva od strani deželnega šolskega sveta in šolskih oblasti sploh. Nadučitelja Horvata, ki je vzoren mož v vsakem oziru in ima že 30 službenih let, je deželni šolski svet pred dvema letoma premestil iz službenih ozirov iz Čajne v Ziljski dolini v nemški Pontabelj samo zaradi tega, ker ni trobil v nemškonacionalni rog in je tuintam pokazal tudi svoje slovensko mišljenje. V teku dveh let je bilo to mesto trikrat razpisano (Horvat je vselej prosil zanje), a imenovanje še danes ni izvršeno. Tako visi nad ubogim vestnim možem vedno Damoklejev meč in je celo nemški krajni šolski svet v

Pontablju, uvidevši krivice, ki se mu povzročajo, energično protestiral proti takemu postopanju, s čimer je dal preganjanemu učitelju najlepše izpričevalo.

Ravno pred nedavnim časom sta bila tudi »iz službenih ozirov« premeščena nadučitelj iz Lipe v Ziljsko dolino in nadučitelj Maršnig od Drave vkljub slovenskemu izpitu z dvojčične šole na nemško šolo v Mali št. Vid. »Volksrat« se je hotel v tem primeru iznebiti dveh nadučiteljev, ki se nista hotela pokoriti nemškonacionalni komandi, in ju je nadomestil z agilnimi, nemškonacionalnimi agitatorji. »Volksrat« pač prav dobro ve, da sta občini Lipa in Vernberg v slovenskih rokah in zato potrebuje zanesljivih in živahnih agitatorjev, ki bi pripravljali tla za bodoče volitve, da pride ta doslej še slovenski občini na skrajni jezikovni meji v nemške roke! To je bil deželnemu šolskemu svetu povod za premestitev — iz službenih ozirov. Lahko bi navedli še več takih slučajev, a za danes naj zadošča! Tudi ne bomo dalje komentirali stvari, temveč prepustimo slovenski javnosti sodbo o tem postopanju koroškega deželnega šolskega sveta. Slovensko državnozborsko delegacijo pa nujno prosimo, da naj v bodoče tem razmeram posveča več pozornosti, nego je bilo to — žal — doslej! Ali res ni mogoče nikjer dobiti sredstva in poti, da bi se napravil konec takim razmeram?! Ali je pa za koroške Slovence pravica res umrla?!

Pripominjamo, da je enak članek priobčila tudi tržaška »Edinost«, ki pa ni bila konfiscirana.

Podpisanci se usojajo g. deželnega predsednika vprašati:

1. Je-li mu znana ta konfiskacija?
2. Kaj more in hoče storiti, da se v bodoče ne bodo več konfiscirali članki, ki popolnoma objektivno poročajo o koroških šolskih razmerah?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

E. Gangl l. r.,

Fr. Višnikar l. r., dr. Triller l. r., dr. Ivan Tavčar l. r., Fil. Supančič l. r., Ribnikar l. r., dr. Fran Novak l. r., Lenarčič l. r., Josip Turk l. r., C. Pirc l. r., Reisner l. r.

XX.

Interpelacija

poslanca Fr. Višnikarja in tovarišev do Njega ekselence gosp. deželnega predsednika radi napisov katastralnih občin v zemljiških knjigah v obeh deželnih jezikih.

Deželni zbor je že v seji dne 3. januarja 1888 sklenil sledečo resolucijo:

»Visoka c. kr. vlada se pozivlja, da se pri zemljiških knjigah vojvodine Kranjske v napisu imovinskega lista navede ime dotične ka-

tastrske občine v obeh deželnih jezikih, kjer je tako ime v navadi.«

V seji dne 29. septembra 1888 je zastopnik visoke vlade izjavil, da je resolucijo predložil ministrstvu za pravosodje. Sklenila se je nova resolucija v prejšnjem zmislu. Tedanji deželni predsednik je v seji dne 15. novembra 1889 odgovoril, da se ob ljudskem štetju leta 1890. v imeniku krajev dožene tudi slovenske ime kat. občin. Sklicala se je v to svrhu tudi anketa, ki je dne 15. julija 1890 dognala, kar je potrebno za enotno in pravilno pisavo krajevnih imen. Vladni zastopnik je izjavil, da se imeniki kat. občin pošljejo sodnim in finančnim oblastvom. Poročilo se je v seji 20. novembra 1890 vzelo na znanje ter se je upravičeno pričakovalo, da se deželnozborski sklep izvrši v najkrajšem času, zlasti, ker je tudi justično ministrstvo z dopisom z dne 20. avgusta 1890, št. 15.363, obljubilo vstreči naši zahtevi in tudi od nemške strani ni bilo ugovora.

Toda stvar je zopet zaspala.

V deželnozborski seji dne 28. januarja 1898 so poslanci dr. Majaron in tovariši na Njega eks. g. dež. predsednika stavili v tej zadevi obširno interpelacijo, v kateri so vprašali, ali je c. kr. vlada pripravljena pojasniti, zakaj se imena katastrskih občin še niso v zemljiških knjigah vpisala v obeh deželnih jezikih, in ako hoče nemudoma ukreniti, da se tozadevni večkratni resoluciji deželnega zbora popolnoma ugotovi?

Na ta in druga vprašanja c. kr. vlada sploh ni odgovarjala ter tudi ne vemo, kaj se je zgodilo z enketnim aparatom?

Čez 12 let, v deželnozborski seji dne 31. januarja 1910 je poslanec dr. Triller zopet ponovil dne 3. januarja 1888 sklenjeno resolucijo. Šele z dopisom z dne 14. decembra 1910, pr. 11.621, je predsedstvo c. kr. deželnega nad-sodišča v Gradcu naznanilo, da namerava c. kr. justično ministrstvo odrediti, da se izpolnijo zemljiške knjige na Kranjskem z vpisom imen katastrskih občin v slovenskem in nemškem jeziku in to na ta način, da se obstoječim nemškim imenom pristavijo slovenska. Tudi to obljubo imamo blizu tri leta samo na papirju. Odkar se je pa sklenila prva resolucija, kateri je pritrdilo tudi c. kr. justično ministrstvo, bode preteklo kmalu 26 let! Obžalovati moramo, da se tako enostavna in upravičena stvar toliko časa zavlačuje in da se moramo Slovenci za vsako drobtinico boriti desetletja. Obstoječa nemška in znana popačena slovenska imena, ki se vsled tega smatrajo za nemška, so že vpisana v zemljiških knjigah ter se ne morejo več odpraviti. Ako se ugodí našim resolucijam, se Nemcem prav nič ne odvzame, ampak le zboljša zemljiška knjiga, ki bi morala biti v soglasju s katastrom (zakon z dne 23. maja 1888).

Izvršitev deželnozborskih sklepov je prav lahka in enostavna ter bi ničesar ne stala. Odpravi naj se vsak dvom o identiteti katarstrskih občin v interesu javne varnosti in jasnosti zemljiških knjig.

Zaradi neumevnega zavlačevanja te zadeve so podpisani poslanci primorani staviti sledeča vprašanja:

1. Je-li visoka vlada pripravljena pojasniti, zakaj se navedeni deželnozborski sklepi in dane obljube še dozdej niso izvršile?

2. Ali je pripravljena nemudoma potrebno ukreniti, da se v zmislu dopisa predsedstva c. kr. deželnega nadsodišča v Gradcu z dne 14. decembra 1910, pr. 11.621, v imovinskem listu zemljiških knjig poleg nemških postavijo tudi slovenska imena katastrskih občin?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Fr. Višnikar l. r.,

Dr. Triller l. r., Supančič l. r., E. Gangl l. r., C. Pirc l. r., Lenarčič l. r., Josip Turk l. r., dr. Fran Novak l. r., Reisner l. r., A. Ribnikar l. r.

XXI.

Interpelacija

poslanca dr. Pegana in tovarišev na Njega ekscelenco gosp. deželnega predsednika zaradi dovoljevanja nočnih licenc.

C. kr. okrajna glavarstva po deželi dovoljujejo gostilničarjem, da imajo odprte gostilne čez policijsko uro, pri tem pa se ne ozirajo na mnenje in želje lokalnih faktorjev, zlasti županstev in občinskih odborov. Gotovo je, da javne razmere in potrebe odprtja gostiln čez policijsko uro najbolj poznajo župani, oziroma občinski možje. Občina je zlasti zaradi občinskih taks interesirana na tem, da se jo vpraša, ali naj se dovolji odprtje gostiln čez policijsko uro ali ne, in zlasti tudi zaradi vzdrževanja reda in nočnega miru po občini. Umestno bi bilo, da bi c. kr. okrajna glavarstva, zlasti takrat, kadar se podeljujejo trajna dovoljenja zato, da so gostilne odprte čez policijsko uro, vprašala za mnenje pristojno županstvo, oziroma občinski odbor.

Zato vprašamo Nj. ekscelenco gospoda deželnega predsednika, če je pripravljen c. kr. glavarstvom dati tozadevna navodila.

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

J. Piber l. r., Matjašič l. r., dr. Pegan l. r., Bartol l. r., Ravnikar l. r., dr. V. Gregorič l. r., dr. Lampe l. r., Dular l. r., Drobnič l. r., Vehovec l. r., M. Dimnik l. r., dr. Krek l. r., J. Lavrenčič l. r., J. Jarc l. r., Jaklič l. r., Povše l. r., Košak l. r., Pogačnik l. r., Dermastija l. r., J. Hladnik l. r.

XXII.

Interpelacija

poslanca dr. Pegana in tovarišev na Njega ekscelenco gospoda deželnega predsednika zaradi orožniške asistencije pri nedovoljenih plesih.

Županstva se mnogokrat pritožujejo na deželni odbor in drugam, češ da se vrše nedovoljeni plesi vključno temu, da pride na lice mesta župan in opozori na kaznivost nedovoljenih plesov. Prepoved županova nima zadostnega povdarka, ker mu ponavadi manjka oborožene sile. V takih slučajih se župani obračajo na orožništvo s prošnjo za asistenco. Vendar pa orožništvo do danes ni hotelo v nobenem slučaju posredovati in nedovoljeni oziroma prepovedani ples preprečiti, čeravno se je pred njegovimi očmi ples prepovedal in čeravno se je v navzočnosti gostilničarja plesnih prirediteljev in plesalcev orožništvo prosilo za pomoč. Tako so postali vestni župani, ki zabranjujejo ples v svoji občini, v posmeh plesalcem in tako se je postavno kaznjivi ples ob asistenci orožništva vršil.

Podpisani vprašam Njega ekscelenco gospoda deželnega predsednika:

1. Ali mu je znano, da orožništvo odreja županstvom svojo pomoč in asistenco pri nedovoljenih in postavno kaznivih plesih?

2. Ali je Njega ekscelencja pripravljen primernim potom preskrbeti, da dobi c. kr. orožništvo strogo navodilo, naj nedovoljene oziroma prepovedane plese kot kaznjiva dejanja prepreči?

V Ljubljani, dne 24. septembra 1913.

Vehovec l. r., Jarc l. r., Drobnič l. r., dr. Pegan l. r., Ravnikar l. r., Matjašič l. r., M. Dimnik l. r., Košak l. r., J. Hladnik l. r., Dular l. r., dr. Lampe l. r., Povše l. r., Bartol l. r., J. Lavrenčič l. r.

XXIII.

Interpelacija

poslanca Adolfa Ribnikarja na ekscelenco barona Schwarza radi sestavljanja prvotnega imenika porotnikov in vmešavanja deželnega odbora kranjskega v občinske posle prenešenega delokroga.

Kranjski deželni odbor je razposlal pod št. 1532 iz l. 1913. vsem županstvom na Kranjskem »nujno in važno« okrožnico, v kateri ukazuje, da ima vsak župan do 20. septembra t. l. natančno poročati o sestavi prvotnih porotniških imenikov. V tej okrožnici pravi deželni odbor med drugim tudi, da je »pripravljen na željo dajati pojasnila in sploh iti županom na roko pri izpolnitvi te dolžnosti!«

Ta odlok je vzbudil v javnosti veliko zanimanje, a tudi mnogo opravičenega protesta in strahu pred posledicami te odredbe deželnega odbora. Sestavljanje prvotnih imenikov za porotnike spada namreč v prenešeni delokrog občin. Župani jih imajo predložiti c. kr. okrajnemu glavarju, ne pa tudi deželnemu odboru. S tem, da si deželni odbor lasti pravico biti nekak kontrolni organ za te imenike, posega očitno v agende c. kr. državnih oblasti. Kajti v zmyslu zakona z dne 23. maja 1873, drž. zak. št. 121, v tej zadevi deželni odbor sploh ne more biti nadzorstveni organ nad župani. Ljudstvo se pa sedaj opravičeno boji, da bi utegnil deželni odbor ne-le nadzirati ta županski posel, marveč tudi na njegovo sestavo vplivati. Ne more biti namreč dvoma o tem, da je izdal deželni odbor ta odlok tudi zato, da pritisne na župane in jih opozori, da primerno upoštevajo pri sestavi prvotnih imenikov strankarsko kvalifikacijo občanov. Ako bi državne oblasti mirno gledale, kako si uzurpira deželni odbor prerogative, ki mu postavno ne pristojajo, ako bi držale roke križem pri tem, ko prehaja važen del justične uprave iz državnih rok v roke deželnega odbora in tako v naročje izvrševalnega odbora Slovenske Ljudske Stranke, se ni čuditi, ako izgine med prebivalstvom zaupanje v državno avtoriteto, izgine pa tudi zaupanje v nepristranost sodišč.

Z ozirom na navedeno si dovoljujejo podpisani staviti na Vašo ekscelenco vprašanje:

1. Kaj je ukrenila c. kr. vlada, da se zavaruje pred poseganjem deželnega odbora v delokrog državnih oblasti?

2. Če še ni, ali hoče takoj odrediti, da se odlok deželnega odbora kot nepostaven prezira, deželni odbor pa primerno pouči, da mu ne pristojata nobena niti posredna, niti neposredna ingerenca na občinske zadeve prenesenega delokroga?

3. Ali hoče naročiti vsem c. kr. okrajnim glavarstvom, da postopajo pri pregledovanju porotnih imenikov s podvojeno paznostjo ter preprečijo, da bi se morda skušala premeniti porotna sodišča v strankarske institucije?

V Ljubljani, dne 24. septembra 1913.

Ribnikar l. r., Reisner l. r., Gangl l. r., Lenarčič l. r., dr. Triller l. r., C. Pirc l. r., Josip Turk l. r., dr. Fran Novak l. r., Fr. Višnikar l. r.

XXIV.

Interpelacija

poslancev Jož. Reisnerja, E. Gangla in tovarišev na Njega ekscelenco gospoda deželnega predsednika.

V Ljubljani izhajajoči dnevnik »Slovenec« prijavlja v svoji 196. številki z dne 27. avgusta t. l.

poročilo o občnem zboru Slomškove Zveze, ki se je vršil ob katoliškem shodu v Ljubljani.

Glasom tega poročila je gospod katehet Smrekar izrekel željo: »... naj vlada v Slomškovi Zvezi do nasprotnikov tudi lojalnost in naj izgine osebna mržnja. In dubiis caritas! Naj se Slomškova Zveza odlikuje po ljubezni do svojih nasprotnikov!«... — Predsednik gospod Jaklič je med drugim odgovoril katehetu Smrekarju glasom istega poročila: »Osebnost teh ljudi ne sovražimo, ampak z njimi ne maramo imeti nič skupnega.« — To navodilo je izzvalo glasom istega poročila burno odobravanje.

Razumeti ne moremo, kako more po tej slovesni izjavi takega nasprotja še vedno nemoteno sedeti c. kr. okrajni šolski nadzornik gospod Ivan Štrukelj v odboru in kako morejo biti nekateri drugi c. kr. okrajni šolski nadzorniki člani tiste Slomškove Zveze, ki javno proglašata take izjave za svoj evangelij?!

Kakšno more biti zaupanje učiteljstva, ki stoji izven Slomškove Zveze, do nepristranosti in objektivnosti javnih funkcionarjev — c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov — ki so člani ali celo odborniki organizacije, ki proglašata taka načela, kakor jih objavlja zgoraj navedeno poročilo? Saj je vendar skupno delo učiteljstva in nadzornikov za prospeh šolstva absolutno potrebno.

V interesu šolstva in pravic učiteljstva si usojajo podpisani vprašati gospoda deželnega predsednika kot predsednika c. kr. deželnega šolskega sveta:

1. Kaj hoče ukreniti, da se take nezdrave razmere odpravijo?

2. Kako zagotovilo hoče dati podrejenemu učiteljstvu, ki stoji izven Slomškove Zveze, da bodo c. kr. okrajni šolski nadzorniki, ki so člani ali celo odborniki te Zveze, nasproti njemu svojo javno, odgovornost polno funkcijo izvrševali popolnoma nepristransko in objektivno?

3. Ali hoče nasproti vsemu učiteljstvu ob takih razmerah z vso odločnostjo in objektivnostjo braniti in uveljaviti načela vseh državljskih in službenih svoboščin in pravic?

V Ljubljani, 24. septembra 1913.

Reisner l. r., dr. Fran Novak l. r., E. Gangl l. r., dr. Triller l. r., C. Pirc l. r., A. Ribnikar l. r., Josip Turk l. r., Fr. Višnikar l. r., F. Šupančič l. r.

XXV.

Samostalni predlog

poslanca Jakliča in tovarišev.

Hudournik Čabranka in v gornjem teku tudi Kolpa trgata bregove na Kranjski kakor tudi Hrvatski strani.

Da se kmetje obvarujejo škode in si ohranijo zemljo, narejajo v strugi tako imenovane »jezbice«, ki odvrčajo vodo od njihovega brega. Tako zavarujejo pač svojo zemljo, a zavrnejo vodo na nasprotno stran, kjer zopet dela škodo.

Kranjskim kmetom so škodljive seveda »jezbice«, ki so zgrajene na hrvaški strani.

Predlagamo:

Deželni zbor skleni:

Deželni odbor naj ukrene vse potrebno, da se obvarujejo kranjski kmetje škode, ki jo povzročajo »jezbice« v Čabranki in Kolpi in da stopi v dogovor s hrvatsko vlado, da se uravna struga Čabranke in Kolpe.

Ljubljana, 24. septembra 1913.

Jaklič I. r., dr. Ivan Zajec I. r., Perhavec I. r., dr. Pegan I. r., Hladnik I. r., Fr. Demšar I. r., dr. Gregorič I. r., Bartol I. r., dr. Lampe I. r., I. Piber I. r., Drobnič I. r., Žitnik I. r., Povše I. r., Ravnikar I. r.

XXVI.

Samostalni predlog

poslancev Jarca in tovarišev glede izpremembe voznega reda brzovlaka na progi Jesenice — Ljubljana.

Počenši s 1. majnikom se je uvedel na progi Jesenice — Ljubljana brzovlak in opustil eden osebnih vlakov. Priznati se mora, da pomenja brzovlak prometni napredek zlasti z ozirom na tujski promet. Pri tem se je pa zgodila krivica mestu Škofja Loka, kjer se brzovlak ne ustavlja. Škofja Loka je važno gospodarsko središče za ves sodni okraj loški in za Žiri z okolico in ima zato loški kolodvor živahen tovorni in osebni promet. Postaja Škofja Loka je tudi izhodišče za razne gorske ture in zato tudi važna z ozirom na promet tujcev. Ta nedostatek se občuti tembolj, ker se brzovlak ustavlja na dveh drugih postajah, ki imata sploh mnogo manjši osebni promet in tudi za tujski promet ne pomenita več kakor Škofja Loka. Zato predlagamo podpisani:

Visoki deželni zbor skleni: C. kr. železniško ministrstvo se pozivlja, naj vsaj s 1. majnikom 1914 vozni red brzovlaka Jesenice — Ljubljana izpremeni tako, da se bo le-ta ustavljal tudi v Škofji Loki.

Predlog naj se odkaže upravnemu odseku.

Jarc I. r., dr. Lampe I. r., I. Hladnik I. r., dr. Pegan I. r., dr. Krek I. r., Fr. Demšar I. r., Bartol I. r., Vehovec I. r., Lavrenčič I. r., Piber I. r.

XXVII.

Samostalni predlog

poslanca E. Gangla.

Deželni zbor skleni:

C. kr. centralna vlada se pozivlja, naj zgradi v Idriji uradno poslopje, kjer se namestijo vsi oni c. kr. uradi, ki niso v rudniški upravi.

Ljubljana, 24. septembra 1913.

E. Gangl I. r., dr. Triller I. r., dr. Ivan Tavčar I. r., A. Ribnikar I. r., dr. Fran Novak I. r., Josip Turk I. r., Reisner I. r., C. Pirc I. r., F. Supančič I. r.

XXVIII.

Samostalni predlog

poslanca E. Gangla.

Deželni zbor skleni:

§ 23., točka 3., zakona z dne 23. oktobra 1912, veljavnega za vojvodino Kranjsko o šolskem nadzorstvu, naj se glasi tako:

3. iz dveh veščakov - učiteljev in njunih namestnikov, oziroma iz dveh veščakinj - učiteljic in njiju namestnic, ki jih izvoli skupščina definitivno nameščenega učiteljstva šolskega okraja z glasovnicami in skupno.

Ljubljana, 24. septembra 1913.

E. Gangl I. r., dr. Triller I. r., F. Supančič I. r., dr. Ivan Tavčar I. r., A. Ribnikar I. r., Fr. Višnikar I. r., dr. Fran Novak I. r., Josip Turk I. r., C. Pirc I. r., Reisner I. r., Lenarčič I. r.

XXIX.

Nujni predlog

dr. V. Gregoriča in tovarišev.

C. kr. deželna vlada se pozivlja, da takoj pri c. kr. železniškem ministrstvu in pri c. kr. priv. južni železnici vse potrebno ukrene, da že v letošnjem zimskem voznem redu prično vlaki Kamniške železnice odhajati in prihajati na južni kolodvor, ker je c. kr. vlada v seji c. kr. državnega železniškega sveta dne 25. junija t. l. izjavila, da je odobrila načrte c. kr. priv. južne železnice glede razširjatve tira in da se bo z delom takoj pričelo.

V Ljubljani, 24. septembra 1913.

Dr. V. Gregorič I. r., dr. Pegan I. r., Povše I. r., Perhavec I. r., dr. Krek I. r., Pogačnik I. r., dr. Lampe I. r., Jarc I. r., Lavrenčič I. r., Ravnikar I. r., dr. Ivan Zajec I. r., Piber I. r., Drobnič I. r., I. Hladnik I. r., Žitnik I. r., Jaklič I. r., Matjašič I. r., Fr. Demšar I. r., I. Zabet I. r., Bartol I. r., Vehovec I. r.

XXX.

Nujni predlog

poslanca dr. Ivana Tavčarja in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

1. Učiteljske plače se regulirajo, počenši s 1. januarjem 1914 v zmislu plač državnih uradnikov.

2. Deželnemu odboru se naroča, da izdela nemudoma zakonski načrt v zmislu točke 1.

3. Do uveljavljanja te regulacije prejema vse učiteljstvo brez izjeme po 25% draginjske doklade, računano od temeljne plače, počenši s 1. januarjem 1913.

4. Kdor uživa že 25% draginjske doklade, temu ostane; kdor ne uživa polnih 25%, se mu primanjkljaj doplača.

5. Gmotna stran je rešiti s finančno operacijo, dokler dežela ne dobi državnega prispevka.

Ljubljana, 24. septembra 1913.

Dr. Ivan Tavčar l. r., Josip Turk l. r., Fr. Višnikar l. r., Supančič l. r., dr. Triller l. r., dr. Fran Novak l. r., E. Gangl l. r., Reisner l. r., C. Pirc l. r., Lenarčič l. r., A. Ribnikar l. r.

XXXI.

Nujni predlog

poslancev dr. Karla Trillerja, E. Gangla, C. Pirca in tovarišev v zadevi deželnih hidroelektričnih central.

Visoki deželni zbor skleni:

1. Izvoli se odsek petorice, kateremu ima deželni odbor nemudoma predložiti vse spise in sploh ves material, tičoč se zgradbe deželne hidroelektrične centrale na Završnici in vseh ostalih deželnih hidroelektričnih akcij.

2. Ta odsek ima pravico pritegniti svojim posvetovanjem deželne in po potrebi tudi druge neprizadete in zanesljive izvedence ter ima poročati o uspehu preiskave kar najhitreje, vsekakor pa še tekom tega zasedanja.

3. Temu predlogu se prizna nujnost deželnozborskega poslovnika.

Ljubljana, 24. septembra 1913.

Dr. Triller l. r., E. Gangl l. r., C. Pirc l. r., dr. Ivan Tavčar l. r., dr. Fr. Novak l. r., A. Ribnikar l. r., Reisner l. r., Višnikar l. r., Josip Turk l. r., Supančič l. r., Lenarčič l. r.

XXXII.

Nujni predlog

dr. Novaka, Cirila Pirca, Josipa Turka in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

1. C. kr. ministrstvo za notranje zadeve se naprosi, da izloči v zmislu § 9. zak. z dne

28. decembra 1887 drž. zak. št. 1 ex 1888 deželo Kranjsko iz okrožja delavske zavarovalnice zoper nezgode v Trstu in ustanovi v Ljubljani lastno delavsko zavarovalnico;

2. deželni odbor vojvodine Kranjske naj poda c. kr. ministrstvu za notranje stvari pritrdilno poročilo in mnenje o resnični utemeljenosti potrebe lastne zavarovalnice v Ljubljani.

Predlagamo, da blagovoli deželni zbor pritrditi nujnosti tega predloga v zmislu § 22. poslovnika.

V Ljubljani, 24. septembra 1913.

Dr. Fr. Novak l. r., dr. Ivan Tavčar l. r., A. Ribnikar l. r., E. Gangl l. r., Josip Turk l. r., Lenarčič l. r., dr. Triller l. r., Fr. Višnikar l. r., Supančič l. r., Reisner l. r., C. Pirc l. r.

XXXIII.

Nujni predlog

poslanca E. Gangla, A. Ribnikarja in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se nalaga, da izdela do prihodnjega zasedanja deželnega zbora zakonski načrt volilne reforme za deželni zbor kranjski, ki naj sloni na principu enakosti, direktnosti, tajnosti in splošnosti po proporcionalnem sistemu.

Ljubljana, 24. septembra 1913.

E. Gangl l. r., A. Ribnikar l. r., dr. Triller l. r., Supančič l. r., C. Pirc l. r., Jos. Turk l. r., dr. Iv. Tavčar l. r., dr. Fr. Novak l. r., Reisner l. r., Fr. Višnikar l. r.

XXXIV.

Nujni predlog

poslanca Adolfa Ribnikarja in tovarišev radi uradnega jezika c. kr. državne policije v Ljubljani.

Deželni zbor skleni:

»C. kr. vlada se pozivlje, da čimprej uvede slovenski uradni jezik pri c. kr. državni policiji v Ljubljani.«

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v zmislu § 22. poslovnika deželnega zbora kranjskega.

V Ljubljani, 24. septembra 1913.

A. Ribnikar l. r., Reisner l. r., dr. Triller l. r., E. Gangl l. r., Jos. Turk l. r., Fr. Višnikar l. r., C. Pirc l. r., dr. Fr. Novak l. r.

XXXV.

Nujni predlog

deželnega poslanca Adolfa Ribnikarja in tovarišev glede pomaknitve deželnega stolnega mesta Ljubljane med mesta z aktivitetnimi dokladami I. razreda aktivitetnih doklad državnih uradnikov.

Deželni zbor skleni:

»C. kr. vlada se pozivlje, da izposluje pri centralni vladi takojšnjo ugoditev raznim peticijam radi uvrstitve deželnega stolnega mesta Ljubljane med mesta z aktivitetnimi dokladami I. razreda aktivitetnih doklad državnih uradnikov.«

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v zmislu § 23. poslovnika deželnega zbora kranjskega.

V Ljubljani, dne 24. septembra 1913.

A. Ribnikar l. r., Reisner l. r., E. Gangl l. r., Fr. Višnikar l. r., dr. Triller l. r., C. Pirc l. r., Josip Turk l. r., dr. Fr. Novak l. r., Supančič l. r.

XXXVI.

Samostalni predlog

poslancev dr. Pegana in dr. Gregoriča ter tovarišev.

Visoki deželni zbor skleni:

C. kr. deželna vlada se pozivlje, da čimprej započne na pristojnih mestih vse potrebne korake, da se osebne zadeve c. kr. policijskega ravnateljstva v Ljubljani podredijo stvarno pristojni deželni politični oblasti ozir. da se ustanovi za osobe c. kr. policije v Ljubljani samostojni statut.

Dr. Pegan l. r., dr. V. Gregorič l. r., Košak l. r., Kobi l. r., Lampe l. r., Zabret l. r., Fr. Demšar l. r., Pogačnik l. r., Ravnikar l. r., Dermastija l. r., J. Lavrenčič l. r., Hladnik l. r., B. M. Perhanc l. r., Žitnik l. r., Vehouc l. r., Povše l. r., Dular l. r., dr. Krek l. r., M. Dimnik l. r., Piber l. r.